

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

**Podpora rodin s dětmi – komparace ve vybraných
zemích**

**Support of families with children – comparison of
chosen countries**

Bc. Kateřina Štoková

Plzeň 2015

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta ekonomická

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kateřina ŠTOKOVÁ**
Osobní číslo: **K12N0168P**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika a management**
Název tématu: **Podpora rodin s dětmi - komparace ve vybraných zemích**
Zadávající katedra: **Katedra financí a účetnictví**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Zpracujte teoretickou základnu pro řešené téma.
2. Analyzujte nástroje podpory rodin s dětmi ve vybraných zemích z právního, ekonomického i sociálního hlediska.
3. Proveďte komparaci podpory rodin s dětmi ve vybraných zemích.
4. Shrňte zjištěné poznatky a zhodnoťte řešenou problematiku.

Rozsah grafických prací: **neuveđen**
Rozsah pracovní zprávy: **60 - 80 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

- **KELLER, Jan.** *Soumrak sociálního státu.* Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7419-017-9
- **KREBS, Vojtěch a kol.** *Sociální politika.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4
- **MUNKOVÁ, Gabriela.** *Sociální politika v evropských zemích.* Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0780-8
- **MITCHELL, Eva.** *Finanční podpora rodin s dětmi v České republice v evropském kontextu.* Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2010. ISBN 978-80-7330-183-5

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Pavlína Hejduková, Ph.D.**
Katedra financí a účetnictví

Datum zadání diplomové práce: **20. října 2014**
Termín odevzdání diplomové práce: **24. dubna 2015**

Doc. Dr. Ing. Miroslav Flevný
děkan

Prof. Ing. Lilia Dvořáková, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 20. října 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Podpora rodin s dětmi – komparace ve vybraných zemích“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 12. prosince 2014

.....

podpis autorky

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala zejména vedoucí diplomové práce Ing. Pavlíně Hejdukové, Ph.D. za její čas, rady a cenné připomínky při řešení dané problematiky a tvorbě diplomové práce. Poděkování také patří mé rodině za podporu během studia.

Obsah

Úvod.....	7
Cíle a metodika	9
1 Vymezení rodinné politiky jako součást sociální politiky.....	12
1.1 Charakteristika sociální politiky	13
1.1.1 Pojetí sociální politiky	14
1.1.2 Principy sociální politiky	15
1.1.3 Objekty a subjekty sociální politiky	17
1.1.4 Nástroje sociální politiky	19
1.2 Aspekty rodinné politiky.....	20
1.2.1 Definice rodiny	20
1.2.2 Stručný vývoj rodinného chování	21
1.2.3 Vymezení rodinné politiky	22
1.2.4 Cíle rodinné politiky	23
1.2.5 Rozdílné interpretace rodinné politiky	24
1.2.6 Rodinná politika v rámci Evropy.....	24
2 Modely sociálního státu a rodinné politiky.....	27
2.1 Historie modelů sociálního státu.....	32
2.1.1 Dánsko	33
2.1.2 Velká Británie	34
2.1.3 Francie	39
3 Nástroje podpory rodin s dětmi	42
3.1 Dánsko.....	42
3.1.1 Dávky adresované rodinám s dětmi.....	43
3.1.2 Instituce péče o dítě	49
3.2 Velká Británie	49
3.2.1 Dávky a výhody adresované rodinám s dětmi	50

3.2.2	Instituce péče o dítě	64
3.3	Francie.....	64
3.3.1	Dávky adresované rodinám s dětmi.....	65
3.3.2	Daňová zvýhodnění a úlevy pro rodiny s dětmi	84
3.3.3	Instituce péče o dítě	86
4	Komparace	87
4.1	Komparace dávek porodného.....	87
4.2	Komparace mateřských, otcovských a rodičovských dovolených.....	92
4.3	Komparace přídavků na děti	95
4.4	Komparace financování podpory rodin s dětmi	102
4.5	Komparace vývoje fertility	104
5	Zhodnocení řešené problematiky.....	106
	Závěr	113
	Seznam tabulek	116
	Seznam obrázků.....	118
	Seznam použitých symbolů a zkratek.....	119
	Seznam použité literatury	121
	Seznam příloh	133

„Rodina je oporou státu. Lidé, zaměstnaní rodinnými starostmi, nemyslí na politiku.“

Gabriel Laub

Úvod

Rodinu je třeba vnímat jako důležitý opěrný bod společnosti, neboť je nejvýznamnějším článkem výchovy člověka. Prostřednictvím podoby vztahů uvnitř rodiny, předáváním pravidel soužití dalším mladým jedincům, obecně hodnotami v ní zakotvenými a v neposlední řadě svou velikostí se podílí na ekonomické a sociální prosperitě státu. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby rodina jako základní sociální jednotka společnosti nebyla opomíjena a byla brána v potaz důležitost její podpory. Ve většině států se proto podpora této „instituce“ realizuje prostřednictvím opatření rodinné politiky, která je nedílnou součástí sociální politiky téměř každého státu.

V poslední době se rodinná a sociální politika skloňuje ve spojení s nelichotivým trendem poklesu porodnosti a se zvyšujícím se podílem seniorů ve společnosti. Změnou hodnot a celkové atmosféry ve společnosti dochází k tomu, že založení rodiny je odkládáno do vyššího věku a prioritou mladých lidí se stává profesní kariéra a finanční soběstačnost. Je tomu tak proto, že dnešní znalostní ekonomika dle Krebse a kol. (2010) profituje z dětí, které jsou nejlépe připraveny na svou roli a uplatnění pro potřeby poptávky na trhu práce. Tento tlak má významný vliv na vývoj směrem k nízké porodnosti.

Z finančních i sociálních důvodů je oproti předcházejícím stoletím kladen důraz na participaci obou rodičů na pracovním trhu, muže i ženy. V dnešní společnosti představují děti pro svoje rodiče zanedbatelný ekonomický přínos, než tomu bylo v minulosti. Dítě už není levnou pracovní silou, míra zabezpečení rodičů ve stáří již také není závislá na počtu dětí v rodině. Je proto více než potřebné ulehčovat sloučení pracovního a rodinného života rodičů, zejména matek, neboť přestože ve vzdělání a zaměstnanosti mají ženy téměř shodné příležitosti jako muži, tyto příležitosti mohou být citelně oslabeny v momentě, kdy mají děti. V případě rodiče samoživitele je tento problém ještě více prohlouben. Šťastná (2009) upozorňuje na fakt, že s proměnami rodinného uspořádání a s destabilizací rodiny jsou spojena nová sociální rizika, jedním z nich jsou právě snížené možnosti harmonizace pracovních a rodinných povinností. Tím neúplné rodiny čelí vyššímu riziku chudoby a ve vyšší míře i otázce sociálního vyloučení.

Rodinná politika je ze všech výše uvedených důvodů aktuálním tématem sociální politiky téměř každého státu. Je proto na místě, aby se politické zastoupení ústřední úrovně zemí zabývalo otázkou nastavení přímé i nepřímé finanční podpory a služeb pro rodiny s dětmi.

Předkládaná práce pojednává především o nástrojích a otázkách rodinné politiky v Dánsku, Velké Británii a Francii s důrazem na vzájemnou komparaci přístupů k rodinné politice uplatňované v těchto státech.

Práce se nejprve věnuje teoretickému rámci dané problematiky, v němž se zaměřuje na propojení sociální a rodinné politiky, vymezení těchto politik a souvisejících pojmů a kategorizaci jednotlivých modelů sociálního státu. Následuje historický vývoj sociálního státu v Dánsku, Velké Británii a Francii s důrazem na vývoj v oblasti podpory rodin, na jehož základě stojí aktuální nastavení rodinné politiky v těchto státech.

V další kapitole jsou analyzovány nástroje podpory rodin s dětmi v jednotlivých zemích z právního, ekonomického i sociálního hlediska. Jsou zde uvedeny nástroje přímé i nepřímé finanční podpory rodin s dětmi včetně koncepcí státních institucí péče o dítě a přiblížení pojmů souvisejících s řešenou problematikou v daných zemích.

Další část práce se zaměřuje na komparaci vybraných dávek podpory rodin s dětmi z hlediska jejich nároku, délky pobírání a výše transferu včetně dopadu této dávky do životní úrovně definovaných rodin. Součástí této kapitoly je i porovnání objemu financování rodinné politiky ve výše uvedených zemích, jež je mnohdy odlišné dle modelu sociálního státu. Do komparace je zařazen mimo jiné i vývoj fertility v průběhu let, který může do určité míry souviset s nastavením rodinné politiky v daných zemích. Nakonec práce je přistoupeno ke zhodnocení zjištěných poznatků a řešené problematiky.

Cíle a metodika

Předkládaná diplomová práce má za cíl **analyzovat nástroje rodinné politiky v Dánsku, Velké Británii a Francii a na základě tohoto rozboru provést vzájemnou komparaci vybraných dávek s přihlédnutím k dopadu těchto dávek do životní úrovně modelových rodin ve vybraných zemích.**

Každá kapitola má svůj dílčí cíl. První kapitola o vymezení rodinné politiky má za cíl *zpracovat teoretické poznatky o sociální politice*, jakožto zastřešujícím tématu rodinné politiky.

Druhá kapitola má za cíl *definovat modely sociálního státu a následně představit zvolené zástupce modelů z hlediska historického vývoje v oblasti rodinné politiky.*

Cílem třetí kapitoly je *charakterizovat nástroje podpory rodin s dětmi v jednotlivých zemích z právního, ekonomického a sociálního hlediska.*

Čtvrtá kapitola má za cíl *porovnat vybrané dávky a výhody z oblasti podpory rodin s dětmi ve vybraných zemích z hlediska jejich nároku, výše či délky trvání.* Součástí je i porovnání sociální váhy vybraných dávek pro modelové rodiny.

Cílem páté kapitoly je *shrnout zjištěné poznatky o jednotlivých zemích v oblasti jejich nastavené rodinné politiky.*

V práci je nejprve využita **rešerše** prostřednictvím studia odborné domácí i zahraniční literatury a zdrojů, současně je přistoupeno k **deskripci**, tedy popisu sledovaných jevů a teoretických poznatků.

Neuzavřenost sociálních jevů je ve výzkumech řešena **redukcí jevu na model**, v němž jsou zachyceny podstatné složky a jejich vazby (Surynek a kol., 2001) Stejně tak tomu je i v této práci, ve které je využíváno diferenciací modelů sociálního státu, jež byla definována již jinými autory.

V práci je aplikována **analyticko – syntetická metoda**, která na základě rozboru (**analýzy**) právních předpisů upravujících systémy sociálního zabezpečení rodin, nástrojů rodinných politik v různých zemích a praktických příkladů s využitím metody profilových rodin vede k závěrečnému zhodnocení problematiky (**syntéza**).

Pro analýzu je v práci využívána dostupná literatura, dokumenty, sborníky z konferencí, výzkumné zprávy, legislativní normy, statistiky národních i nadnárodních institucí,

zejména OECD a EUROSTAT. V případě statistik se jedná vždy o sekundární data, jejichž předností je jejich reliabilita, tedy potvrzenost, a stabilita.

Podstatou práce je **komparace** podpory rodin s dětmi ve vybraných zemích, a je proto i jedním z vědeckých postupů této práce, v němž dochází k porovnání rodinných politik v Dánsku, Velké Británii a Francii.

Munková a kol. (2004) uvádí, že komparativní výzkumy vedoucí k rozlišení modelů sociálních států mají podobu kvalitativního výzkumu. Pod pojmem **kvalitativní výzkum**, jež byl zvolen i v této práci, si lze představit „*jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace*“. (Strauss, Corbin, 1999, s. 10) Úkolem kvalitativního výzkumu je odhalovat skutečnosti o sociálních jevech, a to: existenci těchto jevů a jejich strukturu, jejich vlastnosti a funkce, faktory, které sociální jevy ovlivňují nebo s nimi souvisejí. Může sloužit též k získání detailních informací o daném jevu, které se kvantitativními metodami obtížně podchycují. Tento výzkum je dle Dismana (2002) i jiných autorů orientován především na pochopení a porozumění smyslu jednajících sociálních subjektů. K přednostem kvalitativního výzkumu patří např. fakt, že získává podrobný popis a vhled při zkoumání jedince, skupiny (rodiny), události, fenoménu a hledá lokální příčinné souvislosti. Nevýhoda může v některých případech spočívat v nemožnosti zobecnit získanou znalost na populaci a do jiného prostředí, dále v časově náročné etapě sběru a analýzy dat a v neposlední řadě v možnosti ovlivnění výsledků výzkumníkem a jeho osobními preferencemi. (Hendl, 2012)

Práce obsahuje i určité **prvky kvantitativního výzkumu**, jehož úkolem je měření charakteristik a jejich souvislostí s využitím statistického aparátu. Využití této metody výzkumu přináší výhody v podobě možnosti zobecnění na populaci, konstrukce situace tak, že eliminuje působení rušivých proměnných a možnost prokázat tak vztah příčina-účinek. Dalším přínosem je relativně rychlý sběr dat, přesná numerická data a výsledky relativně nezávislé na výzkumníkovi. Mezi nevýhody patří to, že kategorie a teorie použité výzkumníkem nemusejí odpovídat lokálním zvláštnostem, navíc je výzkumník omezen reduktivním způsobem získávání dat. (Hendl, 2012)

Jak zmiňují Strauss, Corbin (1999), je možné tyto dva přístupy efektivně používat ve stejném výzkumném projektu. Kvalitativní údaje se mohou použít pro ilustraci nebo vyjasnění kvantitativně odvozených závěrů nebo lze kvantitativní údaje použít k částečnému ověření svých závěrů získaných kvalitativní analýzou.

V analytické části je zvolena metoda modelových rodin. Tuto metodu označuje Munková a kol. (2004) jako **profilovou metodu**, v rámci níž si autor zvolí abstraktní jednotku představující příjemce studovaného sociálního požitku a definuje její profil. Následně pak porovnává výši dávky a dalších podmínek, které jsou s ní spojené v různých zemích. V případě této diplomové práce se jedná o srovnání výše vybrané finanční pomoci poskytované státem rodinným domácnostem různých složení. Tato část práce musí zohlednit rozdílnou měnu zkoumaných zemí, a proto je u Velké Británie a Dánska použit k přepočtu na euro kurz České národní banky k 5. říjnu 2014.

Tabulky a schémata jsou zpracovávány v textovém editoru Word, grafy jsou vytvářeny v tabulkovém editoru Excel.

1 Vymezení rodinné politiky jako součást sociální politiky

Autoři odborné literatury chápou rodinnou politiku jako nedílnou součást politiky sociální. Přesto se v dnešní době objevují názory (Nees, 2013), že nelze ztotožňovat či spojovat tyto dva pojmy. V rámci XII. mezinárodní konference o rodinné politice s názvem „Rodina jako garant odpovědnosti ve společnosti“, která se uskutečnila 21. října 2013 v Senátu Parlamentu ČR, pronesl Dr. Albin Nees (emeritní saský státní sekretář pro sociální otázky a prezident Německého rodinného svazu) svůj referát na téma „Rodinná politika není sociální politika“. Uvedl zde úkoly rodinné politiky, jež jsou v souladu s ústavou Spolkové republiky Německo. Prvním úkolem má být ochrana manželství a rodiny, v rámci kterého by mělo docházet k odvrácení zneužívání rodiny, přijetí opatření proti vnitřní erozi rodiny a odmítnutí zlehčování významu rodiny. Zdůrazňuje, že ve vztahu mezi státem a rodinou je prvořadý princip subsidiarity¹. Stát by neměl rodině odlehčit, ale měl by jí – v souladu s principem subsidiarity – umožnit plnit její úkoly, tj. umožnit, aby si rodiny pomohly samy. Pouze v případě, kdy se to dostatečně nebo vůbec nedaří, např. v ochraně proti nemocem, proti úrazu nebo nezaměstnanosti, je namístě odpovědnost státních orgánů. Dle Neese (2013) by ulehčování rodině od jejích klíčových úkolů vedlo ke zbavení její funkce a tím k trvalému oslabení této nepostradatelné entity. Druhým úkolem vyplývajícím z ústavy je povinnost státu vůči rodině, tedy podpora rodiny. Zdůrazňuje však, že nemá na mysli v první řadě finanční podporu, ale podporu morální. Poukazuje na to, že nejprve musí nastat změna myšlení, a to prostřednictvím trvalého úsilí o vytváření klimatu přátelského rodině a veřejnosti (úcta k rodině, uznání každodenní náročné práce v rodině, potřeba povzbuzujících příkladů). Tato morální podpora je nutnou podmínkou pro očekávanou účinnost hmotné podpory rodiny.

Tato práce se nicméně bude držet a přiklánět k vymezení rodinné politiky, jakožto politiky úzce spjaté se sociální politikou. Není pochyb o tom, že by mělo docházet ke zvyšování odpovědnosti za sebe a své blízké, nicméně nástroje sociální politiky tak, jak je známe, bude potřeba aplikovat i nadále. Důvodem je mimo jiné také to, že podstatná

¹ Princip subsidiarity vyžaduje, aby člověk jako individuum s jedinečnými vlastnostmi pomohl nejprve sám sobě. (KOTOUS, 2003)

část práce se bude věnovat finanční podpoře rodin, kterou Nees odsouvá na druhou kolej.

Následující podkapitoly jsou proto zaměřeny na jednotlivé aspekty sociální politiky, aby byla následně vymezena rodinná politika a její cíle.

1.1 Charakteristika sociální politiky

Pojem sociální politika je pojmem velmi kontroverzním, neboť ani odborná veřejnost se neshoduje ve vymezení předmětu sociální politiky. Někdo chápe sociální politiku jako systém sociálních dávek, někdo pod tímto výrazem chápe státní instituce, někdo výčet všech aspektů, které ovlivňují postavení lidí ve společnosti. Samo slovo sociální je různě interpretováno podle toho, o jakém vědním oboru je řeč. Navíc je nutné podotknout, že vnímání sociální politiky je dáno též její historickou determinací, jejími souvislostmi se společenským okolím, rozmanitostí subjektů v ní působících a tlaky politických sil.

Lze vymežit tři významové roviny slova sociální, tedy i sociální politiky:

- v nejširším slova smyslu slovo sociální = společenský;
- v užším slova smyslu se jedná o určitou stránku společenských vztahů souvisejících s lidsky tíživými a společensky nežádoucími situacemi, jejichž řešení přesahuje síly jednotlivce či jeho rodiny;
- v nejužším slova smyslu, tj. spíše ve smyslu kurativním, jde o řešení nepříznivých nouzových sociálních situací. (Kotous, 2003)

Jednu z definic uvádějí Krebs a kol. (2010, str. 17): „*Sociální politika je politikou, která se primárně orientuje na člověka, na rozvoj a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, na rozvoj jeho osobnosti a kvality života.*“ Je důležité si uvědomit, že se nejedná o izolovaný fenomén, nýbrž o součást určitého společenského celku. Ten je utvářen na základě jednotlivých sfér – ekonomické, sociální, ekologické, vědeckotechnické, politické, kulturní atd. Následkem provázanosti těchto sfér života společnosti je fakt, že sociální politika, její cíle, funkce, nástroje, se neutváří izolovaně, ale v souladu s těmito sférami a v souvislosti s celou řadou ekonomických, politických a jiných norem, včetně norem mravních. Toto všechno přináší komplikace při formulaci všeobecně přijímané definice sociální politiky. Ve výše uvedené definici je člověk ve středu zájmu, neboť v současném světě představuje nejen cílovou orientaci veškerého

společenského snažení, ale i prostředek dosahování dynamického rozvoje společnosti. V neposlední řadě může sociální politika prostřednictvím koncentrace na člověka ovlivňovat hodnotové orientace lidí, spoluutvářet jejich názory, postoje a chování.

Ačkoliv se předmět sociální politiky liší ve vztahu k použité definici, lze použít shrnutí Kolibové (2011a), podle které jsou jeho základem činnosti orientující se na:

- regulaci životních a pracovních podmínek, v rámci nichž lze něco někomu nařídit nebo zakázat,
- organizování spolupráce jedinců ve složitých sociálních procesech,
- ochranu člověka před nepříznivými důsledky událostí v jeho životě, které jedinec vlastními silami nezvládne, a subjekty sociální politiky mu pomáhají zmírnit či odstranit příčiny nebo následky těchto událostí.

Potůček (1995) zmiňuje, že sociální politiku lze vnímat jako praktickou činnost nebo jako vědní obor. Sociální politika jako *praktická aktivita* formuje vztah jedinců a sociálních podmínek jejich života. Každý jedinec je nějakým způsobem účasten sociální politiky, podílí se na jejím utváření, ať už jde o něj samého, o život jeho rodiny či o život společenství. Současně je však vystaven sociálním podmínkám, které nemá ve své moci a které jsou pro něj něčím vnějším.

V rámci sociální politiky, jakožto *vědní disciplíny*, jde o zkoumání procesů tvorby a realizace politik dotýkajících se vztahů občanů a sociálních podmínek jejich života. Politikami se v tomto kontextu rozumí nejenom politika státní, ale i politiky občanských a profesních sdružení, různých sociálních skupin, rodin a jednotlivců.

„Obecným cílem sociální politiky je vytvoření lidsky důstojných podmínek života a zajištění rovných příležitostí všem.“ (Kolibová, 2011a, str. 10)

1.1.1 Pojetí sociální politiky

Krebs a kol. (2010) vymezují *širší pojetí sociální politiky* jako konkrétní jednání státu, ale i ostatních subjektů, kterými působí na sociální sféru společnosti. Takovýto přístup je využíván pro tvorbu dlouhodobých koncepcí o sociální politice, souvisejících s volbou typu sociální politiky a s vytvářením určitého sociálního programu.

V *užším pojetí* je cílem sociální politiky reagovat na sociální rizika a eliminovat nepříznivé sociální důsledky tržního mechanismu. Jedná se tedy o systém opatření proti těmto nerovnostem.

Podle toho, jaký přístup volí sama sociální politika, je možné rozlišit:

- aktivní (perspektivní) sociální politiku, která se zaměřuje na prevenci, tedy přijímá opatření „ex ante“, a tím předchází vzniku sociálních problémů,
- pasivní (retrospektivní) sociální politiku, jež reaguje „ex post“, tedy řeší již vzniklé problémy.

1.1.2 Principy sociální politiky

Při realizaci sociální politiky je třeba respektovat určité základní principy, kterými je určována. V praxi lze sledovat různou míru uplatňování jednotlivých principů a jejich propojení, což vede k vytváření různých typů sociálních politik v různých zemích.

Za významné a typické principy jsou považovány dle Krebse a kol. (2010):

- princip sociální spravedlnosti,
- princip sociální solidarity,
- princip ekvivalence,
- princip subsidiarity,
- princip participace.

Jako klíčové principy jsou uváděny v odborné literatuře princip sociální spravedlnosti a princip sociální solidarity.

Princip sociální spravedlnosti lze vymezit pravidly, jimiž se řídí rozdělování příjmů a bohatství ve společnosti a také životních příležitostí a předpokladů mezi občany, popřípadě sociální skupiny. Spravedlnost obecně je protipól křivdy a bezpráví. Podobně jako sociální politika, i na termín sociální spravedlnost je možné nazírat z několika pohledů. (Kolibová, 2011a, Kotous, 2003, Krebs a kol., 2010)

Např. Macek (1925, s. 266) hovoří o těchto třech zásadách sociální spravedlnosti: „*každému stejně, každému podle jeho potřeb a každému podle jeho zásluh*“. První zásadu si lze představit jako proporcionalitu, např. stejná mzda za stejnou práci. V případě druhé zásady může jít např. o rozdělování v rodině, které počítá s existencí autority, jež je schopna rozhodnout o potřebách jedince. Slabinou třetí zásady může být stanovení toho, co je zásluhou, tj. určitá normativnost. Je zřejmé, že tyto zásady mohou být často v konfliktu, a proto pojem sociální spravedlnost je pojmem relativním a velmi subjektivním. Dle Macka (1925) je tedy nutné se při výběru zásad nechat vést ještě

zásadou života, tedy vybrat takové zásady, které přinesou prosperitu a prospěch jedinců, ale i prosperitu a prospěch lidského společenství (tzv. největší štěstí největšího počtu).

Kolibová (2011a) připomíná, že je třeba odlišovat význam spravedlnosti v právu, tedy souhrn právních norem a zásad, a význam sociální spravedlnosti, která je charakterizována výše. Nicméně v kontextu sociální politiky je důležité vnímat propojenost obou významových rovin, neboť zákonodárství a právní normy tvoří legitimitu podstaty i projevů sociální spravedlnosti.

Jádrem **principu sociální solidarity** je projev vzájemné podpory, sounáležitosti jedinců a sociálních skupin při utváření a rozdělování životních podmínek a prostředků. Solidarita odráží fakt, že člověk je sociální, tedy společenská bytost, a že není na světě sám pro sebe, ale současně i pro druhé a je závislý na soužití ve společnosti. Solidarita vzniká na základě svobodné vůle lidí a jejich ochoty podřídit se zájmům širšího společenství. Vedle této spontánní, dobrovolné solidarity existuje i vynucená, nedobrovolná solidarita, která je vynucena státem, a to jednak platbami daní, a jednak platbami pojistného v rámci systému povinného veřejného pojištění. Tato nedobrovolná solidarita je ve všech vyspělých zemích spojená s relativně vysokou mírou redistribuce a realizovaná prostřednictvím redistribuční a transferové politiky státu. Solidarita je tedy alfou a omegou k tomu, aby mohla být realizována sociální politika. Je však nezbytné, aby aplikace tohoto principu nepodlamovala či nezeslabovala aktivitu jedince a jeho odpovědnost za vlastní životní podmínky. (Kolibová, 2011a, Kotous, 2003, Krebs a kol., 2010)

T. G. Masaryk (1932, s. 800) uvádí následující: „*Solidarita je etickým příkazem, neboť člověk je dlužníkem společnosti, a zřídá-li se svých práv, privilegií, ve shodě s ideou solidarity, je to jen splácení dluhu za prospěch, který skýtá společnost jednotlivci, rovněž jako dluh generacím minulým, jejichž statky nakupené pílí jsou mu k dispozici, a povinností všech lidí je solidárně pracovat na rozhojnění tohoto bohatství*“.

I na sociální solidaritu je možné nazírat z různých hledisek. Krebs a kol. (2010) hovoří o hledisku vertikálním a horizontálním. Z hlediska vertikálního jde o solidaritu mezinárodní (aktivity světových nadnárodních organizací), solidaritu celostátní (organizovanou státem), o solidaritu místní či regionální (např. v rámci podniků, obcí, církví, spolků, charit apod.) a o vnitrorodinnou solidaritu. Z horizontálního hlediska zmiňuje solidaritu mezigenerační, solidaritu zdravých s nemocnými, zaměstnaných s nezaměstnanými, bezdětných občanů s rodinami s dětmi apod.

Princip ekvivalence předpokládá, že rozdělování důchodů, statků, služeb, atd. jedincům bude rovnocenné (tedy odpovídající) jejich vlastnímu výkonu a pracovní zásluze. Skrývá v sobě myšlenku individualismu, jeho aplikace v sociální politice podporuje motivaci k práci, vede k sociální nezávislosti občanů na státu a jejich soběstačnosti. Tento princip přináší menší nároky na redistribuci, přičemž zvýhodňuje vysokopříjmové skupiny. Úskalí je tedy v tom, že ti méně soběstační jsou podle tohoto principu odkázáni na spontánní solidaritu.

Jak již bylo zmíněno výše, **princip subsidiarity** spojuje osobní odpovědnost se solidaritou. Podle principu subsidiarity je každý povinen nejdříve pomoci sám sobě, nemá-li tu možnost, nastupuje rodina a teprve dostane-li se do potíží i ona, volá na pomoc jiná společenství. Teprve na posledním místě je k pomoci vyzýván stát. K naplňování tohoto principu je proto nezbytná určitá výchova obyvatelstva k převzetí vlastní odpovědnosti a vytváření prostoru pro samostatné sociální jednání. Ve vyspělých zemích je tento princip zdůrazňován ve spojitosti s tzv. krizí sociálního státu. (Hanzl, 2012, Kotous, 2003, Krebs a kol., 2010)

Základní myšlenkou **principu participace** je uplatňování reálné možnosti lidí podílet se na všem, co bezprostředně ovlivňuje jejich život. Jako příklad lze uvést zdraví, zajištění v nemoci, ve stáří atd. Praxe dokazuje, že bez této spoluúčasti, tedy bez ztotožnění lidí se sociálně politickými opatřeními, jsou efekty těchto opatření velmi omezené. (Kotous, 2003, Krebs a kol., 2010)

Pro doplnění lze uvést, že někteří autoři (Kolibová, 2011b, Tomeš, 2010) rozšiřují výklad o princip univerzality, princip komplexnosti, princip uniformity a princip adekvátnosti.

1.1.3 Objekty a subjekty sociální politiky

Krebs a kol. (2010) i Kotous (2003) vymezují *objekty sociální politiky* jako všechny obyvatele dané země, kde za základ je považován jedinec či určitá sociální skupina. Diplomová práce se věnuje podpoře tzv. primárních sociálních skupin, tedy rodin. Kromě těchto existují ještě sekundární sociální skupiny, jež jsou založeny na společných potřebách, cílech, způsobu života či náboženském cítění, např. nezaměstnaní či důchodci. Některá sociální opatření jsou určena pro všechny, např. rovný přístup ke vzdělání, některá se zaměřují na určité jednotlivce či sociální skupiny, např. rodiny s dětmi, nezaměstnaní. Dle charakteru a účelu jednotlivých

opatření jsou objekty sociální politiky různě strukturovány, např. z hlediska věku, pohlaví, příjmů, ekonomické aktivity, počtu dětí v rodině atd. Lze tedy shrnout, že objekty sociální politiky se rozumí ti, na něž jsou opatření sociální politiky orientována, tedy ti, kterým jsou určena.

Pojem *subjekty sociální politiky* označuje instituce, jež sociální politiku připravují a realizují, a tím nesou odpovědnost před objekty za její efekty. K subjektům sociální politiky patří:

- **Stát a jeho orgány** – nejvýznamnější roli zaujímá parlament, který na základě zvoleného programu a koncepce sociální politiky schvaluje rozhodující legislativní opatření. Vláda a správní orgány zodpovídají za realizaci takto přijaté sociální politiky. Náleží sem např. Ministerstvo práce a sociálních věcí, ústřední i územní orgány sociálního zabezpečení, úřady práce atd.
- **Zaměstnavatelé (firmy)** – zabezpečují opatření stanovená státem a jeho orgány. Navíc uskutečňují vlastní dobrovolné činnosti, kterými pečují o zaměstnance (tzv. firemní sociální služby).
- **Odborové orgány, profesní svazy** – podílejí se na realizaci sociálně politických opatření tím, že hájí zájmy svých členů.
- **Regiony, místní komunity, obce, jejich orgány a instituce.**
- **Občanské iniciativy, dobročinné organizace, charitativní instituce** – uspokojují veřejný zájem tím, že působí ve vymezeném okruhu sociálních, zdravotních a dalších služeb.
- **Círky** – v současné době se otevírají společnosti v rámci péče o handicapované, v oblasti výchovné, vzdělávací, charitativní apod.
- **Občané, rodina, domácnost** – již od počátku své existence se lidé prostřednictvím aktů vzájemné pomoci podílí na řešení sociálních situací svých blízkých. Dle Potůčka (1995) jsou občané také aktuálními aktéry sociální politiky, nejenom pasivními konzumenty sociálně politických opatření jiných. Tomeš (2010) naproti tomu zdůrazňuje, že fyzické osoby a neformalizované skupiny osob nemohou být subjektem sociální politiky, neboť jejich počínání není soustavné a systematické. Subjektem se stávají, jestliže se jedinec stane příslušníkem (zaměstnancem, členem) nějaké formalizované organizace.

Přestože stát zastává klíčovou roli v oblasti sociální politiky, je v dnešní době kladen důraz na posílení úlohy nestátních a zejména netržních subjektů včetně jedince. Nelze ani opomenout význam a vzrůstající vliv nadnárodních institucí jako např. UNESCO, Mezinárodní úřad práce aj.

1.1.4 Nástroje sociální politiky

Tato podkapitola nastíní charakteristiku nejdůležitějších nástrojů využívaných v sociální politice, které budou tvořit odrazový můstek pro pozdější vymezení nástrojů rodinné politiky ve vybraných zemích. V současnosti je kladen důraz na to, aby tyto nástroje umožňovaly řešení konkrétních sociálních situací konkrétních jedinců či skupin a současně, aby nedocházelo k jejich zneužívání. Kotous (2003) a Potůček (1995) definují následujících 6 nástrojů sociální politiky.

Jako nezastupitelný nástroj jsou vnímány *právní normy*, s jejichž využitím si každý stát buduje vlastní soustavu práva, přičemž musí být respektováno i právo nadnárodní. Jednotlivé právní normy mají se sociální politikou různou spojitost. Právo sociálního zabezpečení, pracovní právo a zdravotní právo mají bezpochyby přímou souvislost se sociální politikou. Vedle toho daňové zákony představují to, jak sociální politika podmiňuje politiku hospodářskou a naopak. Oblasti rodinné politiky se dotýká i občanské právo, jež reguluje vztahy mezi lidmi, a ve vztahu k sociální politice jde tedy, stejně jako v případě daňového zákonodárství, o souvislost nepřímou. Stejně tak působí správní právo, které má za úkol regulovat činnost státních institucí a orgánů veřejné správy.

Ekonomické nástroje sociální politiky zahrnují opatření, jimiž je ovlivňováno získávání a přerozdělování disponibilních zdrojů a kterými jsou následně dosahovány požadované cíle. Kromě tržních vztahů do této kategorie patří:

- prostředky získané formou daní a jejich následné rozdělování prostřednictvím státního rozpočtu;
- příspěvky do pojišťovacích fondů a následná výplata dávek podle stanovených pravidel;
- dary fyzických nebo právnických osob a jejich užití sociálně potřebnými.

Sociální programy představují stanovení cílů a cest k jejich dosažení. Platí, že realizaci sociálních programů by měla předcházet zevrubná analýza daných problémů, analýza nákladů a přínosů takové realizace, popřípadě diskuse dotčených aktérů.

Dalším nástrojem jsou *nátlakové akce*, mezi něž se řadí stávky, demonstrace, blokování komunikací, petiční akce apod. Využívají se v případech, kdy dosahování zájmů prostřednictvím politického zastoupení není účinné.

Tisk, rozhlas a televize, tedy *hromadné sdělovací prostředky* (masmédia), působí na rozhodování a jednání lidí a institucí, a jsou tak dalším významným nástrojem sociální politiky.

1.2 Aspekty rodinné politiky

V této podkapitole je nejprve rešerší literatury vymezen pojem rodina, následuje stručný popis vývoje rodinného chování, vymezení rodinné politiky a jejích cílů a na závěr jsou představeny snahy o harmonizaci této oblasti v rámci Evropy.

1.2.1 Definice rodiny

Definici rodiny lze nalézt např. ve slovníku (Bradnová, 1993), kde je vymezena tzv. malá rodina, která je tvořena manželským párem a jeho potomky, a tzv. velká rodina zahrnující minimálně třígenerační společenství lineárních potomků.

Dle Giddense (2003) je základem rodiny svazek mezi mužem a ženou, přičemž dále zdůrazňuje pokrevní vztah rodič – dítě. Definuje i tzv. nukleární rodinu, tedy rodiče a pouze jejich děti, a tzv. rozšířenou rodinu, kde rodiče s dětmi sdílejí domácnost s dalšími příbuznými. Jiní autoři např. Krebs a kol. (2010) vymezují v tomto smyslu pojem rodinná domácnost, jejímž jádrem je úplná nebo neúplná rodina.

Sobotková (2007) defínuje rodinu jako skupinu lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím společným očekáváním. Dále uvádí, že pokud mezi blízkými lidmi existují intenzivní a stálé emocionální vazby (např. náhradní rodina, nesezdaný pár), lze užívat pojem rodina. Je to dáno tím, že s modernizací společnosti dochází ke změnám rodinných struktur. Tzv. tradiční rodina založená na manželském soužití spolu s dětmi je doplňována novými formami rodinného života.

V kontextu rodinné politiky jsou za rodinu nejčastěji považováni společně žijící manželé nebo partneři s dítětem nebo dětmi či jeden z rodičů s dítětem nebo dětmi.

I v této diplomové práci je využíváno toto vymezení rodiny pro další studium zdrojů a následnou analýzu, neboť nejvýznamnější podporu mají obvykle rodiny, v nichž jsou přítomny nezaopatřené děti.

1.2.2 Stručný vývoj rodinného chování

Po celá staletí si rodina držela podobu stabilní ekonomické jednotky, ve které žilo tři i více generací. Důraz byl kladen na respektování křesťanské manželské morálky a děti byly vnímány jako ekonomický přínos. Minulost byla též charakterizována nerovností mezi muži a ženami.

Industrializace v 19. století, následná urbanizace spojená se stěhováním za prací do měst a také počáteční liberalizace při uzavírání sňatků znamenala první významnou změnu v rodinném chování. Ta byla doprovázena postupným rozpadem vícegeneračního soužití v rodinách, a tedy i zmenšením velikosti domácností vlivem osamostatnění dětí.

Svoji roli v proměnách rodinného chování od dvacátých let minulého století hrálo i liberálnější rozvodové zákonodárství, což mělo vliv na snižování počtu dětí v rodinách především v zemích západní Evropy. V jižní a východní Evropě se tyto tendence objevovaly až později a pozvolněji. Důvodem byl odlišný vývoj demokracie, rozdíly v ekonomickém vývoji a odlišnosti v rozšiřování života ve městech.

Další významnou etapou bylo období po druhé světové válce, které bylo charakteristické stabilizací reprodukčního chování. Založení rodiny obvykle předcházelo uzavření sňatku, snižoval se věk při uzavírání sňatků i prvního porodu pod 25 let, rodilo se více dětí, přičemž nebyly výjimkou rodiny se třemi i více dětmi. (Krebs a kol., 2010)

V druhé polovině šedesátých let se projevil v západoevropských zemích postoj mladé generace, a sice preference delší etapy vzdělávání a následné získání zaměstnání, stejně jako stoupající podíl žen na trhu práce, což znamenalo odklad založení rodiny do pozdějšího věku, než bylo do té doby zvykem. Tento trend do dalších desetiletí postupně přetrval. Situaci v 70. letech v západoevropských státech označují Matějková, Palonciová (2005) jako druhý demografický přechod, tj. snížení plodnosti, zvýšení počtů rozvodů a počtů neúplných rodin, preference nesezdaných soužití, růst počtů dětí narozených mimo manželství, vzrůstající ekonomická aktivita žen (do té doby byla pravidlem jednopříjmová rodina), životní strategie, změna časování a posloupnosti

životních událostí. Za pravděpodobné příčiny přeměny rodiny se dají považovat změny hodnot a norem doprovázející vývoj rychle se transformující moderní společnosti, kde je důraz kladen na práva a seberealizaci jedince.

V zemích střední Evropy byla v 70. letech přijata populační opatření, jež si kladla za cíl zabránit poklesu plodnosti pod záchovnou hranici. To skutečně fungovalo, vývoj porodnosti zaznamenal v té době vzrůstající tendenci, ale tento účinek byl pouze krátkodobý.

Poslední doba je pak jednoznačně spjatá s tendencí partnerských soužití bez uzavírání manželství a růstu podílu narozených dětí mimo tento svazek. Důvodem je oddělení sexuality a reprodukce, jež byla v minulosti striktně spjatá s manželstvím. Prudce narůstá i podíl lidí, kteří žijí sami. Lidé uzavírají manželství i nadále, ale např. v USA a ve Velké Británii se objevuje trend vysoké sňatečnosti rozvedených, zatímco ve Skandinávii značná část lidí preferuje „život na psí knížku“, a to i přestože mají děti. Dnes je jádrem rodiny pár bez ohledu na to, zda manželský nebo žijící partnersky, přičemž pár se do centra rodinného života dostával především tím, jak se zmenšovala ekonomická role rodiny a základem vytváření manželského svazku se stávala láska a sexuální přitažlivost. (Krebs a kol., 2010)

Kromě výše uvedeného došlo vlivem ekonomických recesí, změn charakteru pracovního trhu a nelichotivého trendu rostoucí nezaměstnanosti ke zvýšené ekonomické zranitelnosti rodiny (Matějková, Paloncyová, 2005), která v mnohých případech odsouvá rodiny na hranici chudoby.

1.2.3 Vymezení rodinné politiky

Jak uvádí Matějková, Paloncyová (2005, s. 11), odborná literatura nabízí několik alternativ definice rodinné politiky. Dle Lamperta (1985) se jedná o „*soubor opatření a nástrojů, pomocí nichž nositelé této politiky sledují cíl chránit a podporovat rodinu jako instituci, která má pro společnost nepostradatelnou funkci*“. Preston (1987) poukazuje na to, že „*rodinná politika, spolu s populační, by měla poskytovat manželským párům prostředky pro vytvoření rodiny s takovým počtem dětí, jaký si dvojice přeje na základě svobodného rozhodnutí. Státní rodinná politika by měla vycházet z předpokladu, že rodiče zpravidla jednají sami v nejlepším zájmu dětí*“. Rodinnou politikou lze rozumět „*vědomé a cílevědomé působení veřejných institucí na*

právní, ekonomický a sociální stav rodin, na její členy a její prostředí“. (Krebs a kol., 2010, s. 376)

Užší pojetí rodinné politiky se zaměřuje na dávky a služby adresované párům s dětmi či osamělým rodičům, přičemž se jedná o přímé finanční transfery a slevy na daních pro rodiny s dětmi, mateřskou a rodičovskou dovolenou, zařízení péče o děti a rodinné právo.

Rodinná politika ve svém *širším pojetí* zahrnuje též všechny ostatní oblasti veřejných politik, které mohou mít vliv na blaho rodin, a sice opatření ve veřejné dopravě, imigrace, vzdělání, bezpečnost atd. (Gauthier, 2002)

V závislosti na politických preferencích mohou být **objekty rodinné politiky**:

- lidé, kteří se připravují na partnerský vztah, rodinný život a rodičovství;
- jednotlivci nacházející se ve specifické rodinné situaci, např. nastávající svobodné matky, děti určené k adopci, pracující ženy-matky apod.;
- všechny rodiny bez rozdílu nebo rodiny určitým způsobem vymezené (např. rodiny s nezaopatřenými dětmi);
- rodiny v tíživé sociální situaci, tzn. rodiny pod hranicí chudoby, rodiny potýkající se s nezaměstnaností svých členů apod.;
- rodiny tzv. sociálně patologické, tzn. rodiny s výskytem násilí, zneužíváním či týráním dětí, alkoholismem rodičů apod. (Potůček, 1995)

1.2.4 Cíle rodinné politiky

Krebs a kol. (2010, str. 378) označují za hlavní cíl rodinné politiky v moderních státech *„zmírňování narůstajících nákladů rodin při opatrování mladé generace realizací principu především sociální solidarity, principu sociální spravedlnosti a principu sociální garance.“* Další cíle rodinné politiky se mohou zaměřovat na slučitelnost rodičovských a profesních rolí, kde se vytváří prostor i pro zaměstnavatele v rámci personálních politik, např. flexibilní pracovní dobou napomáhat ke sladění rodinného a pracovního života svých zaměstnanců.

Jiní autoři (Matoušek, 2003) řadí k důležitým cílům rodinné politiky posílení společenského uznání rodin a statusu manželství, ochranu svobodného a všestranného rozvoje jednotlivce v rodině a zlepšování životních podmínek pro optimální rozvoj dětí.

Nutno ještě připomenout, že cíle rodinné politiky bývají často navázány na cíle natalitní (populační) politiky, jež mají snahu ovlivnit reprodukční chování obyvatelstva (Potůček, 1995), a tím zmírnit či zastavit nepopulární trend stárnutí populace.

1.2.5 Rozdílné interpretace rodinné politiky

Postavení rodiny v systému sociálních vztahů rozlišuje Potůček (1995) následovně. *Konzervativní interpretace* sleduje rodinu jako základní buňku sociálního života. Jedinci i stát mají rodinu podporovat a v případě, že je to nutné, se jí i podřídit. Upřednostňován je patriarchální model nukleární rodiny, kde je důraz kladen na roli muže jako živitele, ženy jako pečovatelky a na autoritativní styl výchovy dětí. Kritériem zde může být stabilita rodiny, která je měřena například rozvodovostí, počtem dětí v úplných a neúplných rodinách, podílem dětí narozených mimo manželství, podílem žen v domácnosti atd.

Rodinu jako instituci přežívající z minulých sociálně ekonomických formací vnímá *interpretace kolektivistická*. Jejím základem je postupné odproštění se jedince od závislosti na rodině, jejíž funkce (ekonomické, výchovné i pečovatelské) převezmou sociální instituce pod záštitou státu, což zajistí identifikace jedinců s hodnotami a cíli společenství. V rámci této interpretace se hovoří o „vyvlastnění“ rodiny. Za kritérium může být zde považován rozsah a dostupnost veřejných služeb, které nahrazují tradiční role rodiny.

Další možnou interpretací je *liberální interpretace*. Ta respektuje rodinu jako místo pro uspokojování nejrůznějších potřeb jednotlivce, a tedy jako prostředek jeho seberealizace. Na rozdíl od konzervativní interpretace, liberální interpretace uznává různé rodinné formy, jež jsou důsledkem měnícího se životního stylu a hodnot lidí. Jako kritérium se zde může použít šíře voleb, kterou lidé disponují při rozhodování o formě rodinného soužití.

Feministická interpretace zdůrazňuje, že tradiční patriarchální model rodiny způsobuje nerovnoprávné postavení ženy vůči muži. Jejím cílem je tedy zabezpečit stejná práva a odpovědnost za rodinu pro obě pohlaví.

1.2.6 Rodinná politika v rámci Evropy

Podpora rodin procházela změnami především v druhé polovině minulého století ve spojitosti s postupnou akceptací sociálně tržní orientace většiny vyspělých evropských

zemí. To s sebou přineslo pozitivní aspekty formou dobrých životních podmínek obyvatel, ale také směřování k ekonomickému rozvoji, který je navázán na migraci obyvatelstva, dlouhodobou nezaměstnanost a znečišťování životního prostředí.

Narůstající demokratizace společnosti byla dalším spouštěčem ke změně rodinné politiky ve druhé polovině dvacátého století. Důraz začal být kladen především na zrovnoprávnění žen a mužů v rodině a posilování práv dítěte. To se projevilo ve zvýšené individualizaci a seberealizaci, svobodě volby a nezávislosti včetně respektování rozdílných vzorců rodinného chování. Naopak ve státech s centrálně plánovaným řízením se politické tlaky promítaly i do formování rodinné politiky, kde se vlivem paternalistického přístupu státu prostřednictvím centrálních rozhodnutí rodina stávala stále závislejší na státních rozhodnutích a určeném přerozdělování, které často sledovalo propopulační cíle rodinné politiky. (Krebs a kol., 2010)

Jednotlivé státy mohou věnovat jednotlivým cílům rodinné politiky různou pozornost a na základě toho určovat relevantní nástroje k jejich dosažení. Platí tedy, že v Evropské unii je rodinná politika nadále v kompetencích jednotlivých států, tedy národních vlád. Tyto politiky se odvíjí od historického kontextu, hodnotových orientací, makroekonomické situace, kulturních aspektů dané země apod. Přesto existovaly a existují v rámci celého evropského prostoru určité dokumenty a instituce, které upravují opatření, jež jsou spjata s rodinou a rodinnou politikou. Matějková, Paloncyová (2005) provádí výčet následujících dokumentů a institucí.

Základem evropského práva se stala **Římská smlouva** (smlouva o založení Evropského hospodářského společenství) z roku 1957. Jelikož se primárně zaměřovala na ekonomické aspekty, upravovala zejména volný pohyb pracovních sil mezi členskými státy. V rámci smlouvy se uplatňuje již zmíněná zásada subsidiarity, tj. že v případě, kdy stanovené cíle nemohou být dosaženy členskými státy, přichází na řadu společenství se svými opatřeními v oblasti sociálního zabezpečení.

V roce 1971 bylo vydáno **Nařízení 1408/71** o systémech sociálního zabezpečení migrujících zaměstnanců a jejich rodin.

Maastrichtská smlouva z roku 1992 již znamenala výraznější změny v oblasti úpravy sociálního práva na úrovni Společenství.

Důraz na zvýšenou sociální ochranu, boj proti sociálnímu vyloučení a rovný přístup k mužům a ženám v otázkách zaměstnání a sociálního zabezpečení přinesla **Amsterodamská smlouva** z roku 1997.

V roce 1989 schválila Rada ministrů sociálních věcí dokument Evropské komise s názvem „**Sdělení o rodinných politikách**“, jehož součástí jsou doporučení a směrnice vážící se k rodině přijímané v průběhu 90. let. Komise doporučuje v rámci těchto opatření věnovat zvýšenou pozornost ochraně dětí, sladování pracovního a rodinného života prostřednictvím rozdělení rodičovských povinností, vybraným kategoriím rodin, zejména neúplným rodinám, početným rodinám a rodinám s nízkými příjmy.

Za účelem monitoringu trendů v rodinných politikách členských států EU byla v roce 1989 zřízena instituce s názvem **European Observatory on National Family Policies** (Evropská observatoř národních rodinných politik), jež byla v roce 2003 přejmenována na **The European Observatory for Social Situation, Demography and Family** (Evropská observatoř pro sociální situaci, demografii a rodinu). Důvodem byl fakt, že rozšířila svoji působnost a smyslem její existence je od té doby celková analýza změn rodinných politik včetně demografických, politických, ekonomických a sociálních změn a jejich dopadu na rodinu.

V roce 1965 vstoupila v platnost **Evropská sociální charta Rady Evropy** (ESCH), jež definovala základní obecné principy sociálního zabezpečení rodiny v celém evropském prostoru a k jejímuž dodržování se zavázaly všechny členské státy Rady Evropy včetně ČR. To je zajištěno tím, že pravidelně jsou tyto země povinny podávat zprávu o plnění ESCH. Tento dokument byl upraven v roce 1996 a o tři roky později vstoupil v platnost v podobě **Revidované sociální charty**, která rozšířila stávající Chartu o nová práva a novelizovala práva zaručená v Chartě původní. Opět je zde zaměřena pozornost na otázku rovnosti muže a ženy v oblasti pracovního a rodinného života.

V evropské politice se v souvislosti s rodinnou politikou v současné době hovoří o těchto tématech: nelichotivá demografická situace z hlediska nízké porodnosti a stárnutí populace, vysoká rozvodovost, změny rodinných forem, migrace pracovních sil a celých rodin, rovné postavení mužů a žen na trhu práce i v rodinném životě, sladění profesních a rodinných rolí a aspirací, chudoba rodin s dětmi, situace mladých dospělých (řešení bytové situace, jejich postavení na trhu práce apod.), transformace systému sociálního zabezpečení. (Matějková, Paloncyová, 2005)

2 Modely sociálního státu a rodinné politiky

Jak již bylo uvedeno výše, podpora rodin s dětmi v rámci rodinné politiky je považována za součást sociální politiky státu. V této souvislosti se často zmiňuje pojem **sociální stát**. Je třeba uvést, že se jedná o relativně často užívaný český překlad výrazu „welfare state“, který byl poprvé užít k popisu situace ve Velké Británii během druhé světové války. Do češtiny lze tento pojem převést jen velmi obtížně, a tak různí autoři upřednostňují různé překlady (např. stát všeobecného blahobytu, asistenční stát, stát veřejných sociálních služeb apod.). Stejně jako existuje problém s českým překladem, je nejednoznačné i definiční vymezení samotného pojmu welfare state.

Velmi často užívanou definicí v literatuře je: „*Welfare state je stát, v němž se v zákonech, ve vědomí a postojích lidí, v aktivitách institucí a v praktické politice prosazuje myšlenka, že sociální podmínky, v nichž lidé žijí, nejsou jen věcí jedinců či rodin, nýbrž věcí veřejnou.*“ (Potůček, 1995, str. 35) Každý občan má tak zaručené alespoň určité minimum a stát zároveň garantuje podporu v životních situacích, které jej či jeho rodinu ohrožují.

Často je welfare state chápán jako stát, jež disponuje silným veřejným sektorem a jehož vláda provádí výrazné intervence do sociální oblasti.

Jiní ho vnímají jako určitý druh vlády, který je výsledkem mocenského boje a ideologických rozhodnutí, tj. stát, který má dle Krebse a kol. (2010) odmítavý postoj jak k laissez-faire², tak k revoluci, a hledá kompromis mezi centrálně řízenou ekonomikou a ekonomikou tržní.

Jednotlivé státy se liší v míře a způsobu poskytování sociální ochrany svým občanům, za pomoci různých institucionálních struktur a skrze odlišné způsoby financování (Keller, 2009). Některé země jsou charakteristické tím, že intervenují pouze v nejnútnejším případě, naproti tomu pro jiné státy hraje sociální politika daleko významnější roli. Jednotlivé sociální státy lze však na základě společných znaků uspořádat do typologií. Typologie umožňují dle Kellera (2009) též jemněji přistupovat k rozboru celé řady sociálních problémů, jež se v různých modelech sociálního státu projevují s odlišnou intenzitou a v různých podobách. Tato kapitola má za cíl definovat

² Laissez-faire je heslo klasického liberalismu vyjadřující požadavek, aby hospodářskému dění byla ponechána volnost a aby do něj stát nezasahoval (Krebs a kol., 2010)

modely sociálního státu a následně představit zvolené zástupce modelů z hlediska historického vývoje v oblasti rodinné politiky.

Jednou z nejméně uváděných typologií je ta, kterou sestavil G. Esping-Andersen, který rozlišuje tři režimy sociálního státu na základě vzájemných vazeb mezi státem, trhem a rodinou. (Esping-Andersen, 1990) Tato typologie je založená na míře, do jaké stát snižuje závislost občana na trhu práce, tj. do jaké míry stát garantuje jeho právo neúčastnit se trhu práce, aniž by to vážně ohrozilo jeho živobytí. (Mitchell, 2010) Autor typologie ve své práci *The Three Worlds of Welfare Capitalism* definuje tyto tři typy sociálního státu: **sociálnědemokratický, liberální a korporativistický (konzervativní)**. Nutno podotknout, že tato typologie si vysloužila kritiku mnohých autorů především v genderové oblasti a v nepostihnutí neplacené práce žen v domácnosti. Esping-Andersen zareagoval na tyto kritické poznámky ve svých pozdějších pracích (1999, 2002), kde již zohlednil rodinnou politiku a postavení žen ve společnosti. Dle Mitchell (2010) obohatil Esping-Andersen svou typologii o koncept defamilializace, kterou chápal jako míru, do jaké stát či trh přebírá od rodiny zodpovědnost za domácí práce a péči o rodinné příslušníky, a měří ji čtyřmi indikátory:

- státními výdaji na služby pro rodiny jako podílu z HDP,
- hodnotou finančních příspěvků a úlev na daních pro rodiny s dětmi,
- existencí a mírou dostupnosti služeb péče o děti,
- existencí a mírou dostupnosti domácí péče o seniory.

Tato aktualizovaná typologie postihující rodinné politiky je veskrze shodná s diferenciací tří sociálních režimů uvedených výše.

Esping-Andersen však nebyl první, kdo se o rozřídění sociálních států do skupin pokusil. Jeho typologii předcházela ta od britského autora R. M. Titmuse z roku 1979, jež byla uveřejněna v jeho práci *Social Policy*. Titmuss rozlišuje stát **reziduální, institucionální a institucionálně výkonový**.

Následující text se přidržuje typologie sociálních států dle Espinga-Andersena, která je vhodnější pro vyvození a určení modelů rodinné politiky, a je proto přejímána a adaptována i jinými autory, např. Gauthier, 2002 či Matějková, Paloncyová, 2005. Následující řádky popisují tři režimy sociálního státu, resp. tři typy rodinné politiky, jež jsou obohaceny o zmínku dalších dvou relativně často uváděných režimů, ty však již

nejsou předmětem další analýzy. V závorkách je uvedeno označení z hlediska regionálního zařazení, které je též hojně užíváno a může sloužit pro lepší orientaci a zařazení států.

Na tomto základě lze rozlišit následující modely rodinné politiky:

Sociálně demokratický model (skandinávský) je založený na vysokém zdanění populace, vysokém stupni přerozdělování, aktivní politice zaměstnanosti, vysoké participaci žen na trhu práce a štědré sociální politice, která směřuje k sociální rovnosti v co nejvyšším standardu. (Mitchell, 2010) V případě tohoto režimu sociálního státu se nečeká, až rodina vyčerpá všechny vlastní možnosti, naopak se stát snaží zasahovat preventivně. Cílem je zde posílení individuální nezávislosti, nikoliv zvýšená závislost rodiny, jak by se mohlo zdát. Transfery jsou směřovány zejména směrem k dětem, seniorům a k bezmocným osobám. To vše umožňuje lepší skloubení pracovní a rodinné sféry (zajišťuje stát) než systém liberální (zajišťuje trh). Tento model je ovšem vzhledem ke své nákladnosti typický svou silnou závislostí na trhu práce, jelikož je třeba k dosažení výše uvedených cílů minimalizovat sociální problémy, např. nezaměstnanost a co nejvíce zefektivnit trh práce. (Munková a kol., 2004) Typickými zástupci tohoto režimu jsou severské státy jako Dánsko, Finsko, Norsko a Švédsko.

Liberální model (anglosaský) lze charakterizovat relativně nízkým stupněm přerozdělování, skromnými univerzálními transfery (nízkými sociálními dávkami), testovanou sociální pomocí (Munková a kol., 2004), pasivní politikou zaměstnanosti, nízkým zastoupením státního sektoru na trhu práce, flexibilním pracovním trhem, slabou rolí odborů a jiných ochranných institucí, s důrazem na tržně konformní soukromé pojištění proti rizikům (s minimálními dotacemi). Stát vybízí k přijímání vlastní zodpovědnosti, pomoc od státu nastupuje až tehdy, když ostatní prostředky selhaly. (Keller, 2009, Matějková, Palonciová, 2005) Stejně tak je tomu i v případě podpory rodiny, kdy stát intervenuje pouze v krizových situacích. Dle Večeří (1996) je v oblasti služeb péče o děti hlavním aktérem trh. Tento model je uplatňován v USA, Švýcarsku, Velké Británii, Austrálii, Kanadě a Japonsku.

Konzervativní³ model (kontinentální, bismarckovský) se zaměřuje především na ochranu osob, které nejsou zaměstnány z důvodu zdravotního postižení, ztráty pracovního místa, odchodu do důchodu apod. Sociální dávky jsou závislé na době

³ Často je též nazýván korporativistickým modelem.

pojištění a výši odváděného pojištění. (Matějková, Paloncyová, 2005) Stát je zde připraven nahradit trh coby zdroj sociálního zabezpečení. V tomto režimu je kladen důraz na zachování statusových rozdílů, redistributivní působení je proto zanedbatelné. Dále je v tomto systému podporována tradiční dělba rolí muže a ženy, kdy je žena ekonomicky závislá na muži, živiteli rodiny. (Mitchell, 2010) Lze to vysvětlit tím, že tento typ sociálního státu je silně propojen s církví, a tím i s preferencí tradičních rodinných forem, v nichž má dominantní postavení otec. Ženy by se měly věnovat péči o děti a domácnost, popřípadě pracovat na zkrácený úvazek. Rodinné plány mladých lidí jsou ovlivněny relativně nízkou snahou státu umožnit sladění pracovních a rodinných rolí formou služeb pro rodiny s dětmi. Ve spojitosti s těmito službami je zde možno vysledovat silný vliv principu subsidiarity. (Munková a kol., 2004) Tento model je uváděn ve spojitosti s Německem, Rakouskem, Belgií, Irskem, Francií, Lucemburskem a Nizozemskem. Nutno podotknout, že Francie se však svými pronatalitními opatřeními a možnostmi volby dvoukariérové rodiny od klasických konzervativních zemí liší.

V souvislosti s typy rodinné politiky je často uváděn model čtvrtý, jež rozšiřuje Esping-Andersenovu typologii (ten pokládá welfare režimy fungující v zemích jižní Evropy za variantu liberálního modelu) o **režim prorodinně orientovaný (latinský)**. Ten se vyskytuje ve Španělsku, Řecku, Itálii a Portugalsku. Liberální model je zde napodobován v oblasti minimální intervence státu, na rozdíl od něho se však tento typ státu spoléhá na pomoc rodiny v ochraně svých členů proti sociálním a ekonomickým rizikům. (Mitchell, 2010) Ve státech spadajících do tohoto režimu je dle Kellera (2009) typická silná úloha rozvětvené rodiny, která vykonává řadu sociálně významných funkcí a ulehčuje tak sociálnímu státu. Tyto skutečnosti mohou být důvodem, proč mladí lidé opouštějí domácnost rodičů mnohem později, než kdekoliv jinde v Evropě. Matějková, Paloncyová (2005) upozorňují na skutečnost, že ekonomická aktivita žen je v této oblasti velmi nízká, existuje zde výrazný konflikt mezi rodinou a zaměstnáním, což je významný faktor při rozhodování mladých žen o odložení či odmítnutí založení vlastní rodiny.

V odborné literatuře je někdy uváděn typ pátý, a sice tzv. **postsocialistický režim sociálního státu**, do něhož je řazeno Polsko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko i Česká republika. Je spojován s nutností čelit pro ně relativně novým sociálním problémům (chudoba, sociální vyloučení, nezaměstnanost), které přicházejí počátkem 90. let

v souvislosti s přechodem na tržní ekonomiku. Nový systém musí podporovat odpovědné sociální chování obyvatel, míra ekonomické participace žen je zde vysoká, systém sociálních dávek nemusí často motivovat k zapojení na trhu práce. (Matějková, Paloncyová, 2005)

Přestože mezi různými zeměmi existují významné rozdíly v pojetí podpory rodin, lze hovořit o určitém **sblížení modelů rodinných politik**, které bylo dosaženo důrazem na rodinu a práci a změnami v systémech mateřské a rodičovské dovolené. Jako příklad lze uvést Velkou Británii, která se odklání od čistě liberálního modelu bez státních zásahů, nebo Německo, které přehodnocuje tradiční dělení rolí mezi muže a ženu. Gauthier (2002) navíc připomíná významnou úlohu Evropské komise v procesu sblížování, jež hledá nové možnosti v prosazování tématu rodina a práce.

Tabulka č. 1 shrnuje vybrané znaky sociální politiky s důrazem na aspekt podpory rodin s dětmi ve zvolených zemích, jež jsou v práci předmětem zkoumání a které lze charakterizovat jako zástupce jednotlivých modelů sociálního státu.

Tabulka č. 1: Znaky modelů sociálních států v oblasti rodinné politiky

TYP SOCIÁLNÍHO STÁTU A ZVOLENÝ ZÁSTUPCE	SOCIÁLNĚ – DEMOKRATICKÝ (SKANDINÁVSKÝ) DÁNSKO	LIBERÁLNÍ (ANGLOSASKÝ) VELKÁ BRITÁNIE	KONZERVATIVNÍ (BISMARCKOVSKÝ) FRANCIE
Obecné rysy	<ul style="list-style-type: none"> - sociální práva každému - vysoké daně 	<ul style="list-style-type: none"> - pomoc státu jen nejvíce potřebným - hlavní úloha trhu 	<ul style="list-style-type: none"> - základní sociální práva zajištěna profesními sdruženími
Stupeň přerozdělování zdrojů	<ul style="list-style-type: none"> - vysoký 	<ul style="list-style-type: none"> - minimální 	<ul style="list-style-type: none"> - vysoký
Efekt na sociální strukturu	<ul style="list-style-type: none"> - univerzalizmus, solidarita - rozšířena střední vrstva společnosti - zavedeno univerzální sociální pojištění 	<ul style="list-style-type: none"> - nerovnost mezi chudými a bohatými - zavedeno soukromé pojištění 	<ul style="list-style-type: none"> - statusové rozdíly ve společnosti, loajalita - zajištění min. životní úrovně státem

Podpora rodiny	<ul style="list-style-type: none"> - plošné základní dávky rodinám - vysoké ostatní sociální dávky - dlouhá rodičovská dovolená 	<ul style="list-style-type: none"> - není stanovena výše min. mzdy ovlivňující životní minimum 	<ul style="list-style-type: none"> - důraz na tradiční rodinu - hlavním zdrojem příjmů je živitel
Genderová politika	<ul style="list-style-type: none"> - politika rovnosti pohlaví - podpora dvoupříjmového rodinného modelu 	<ul style="list-style-type: none"> - nevměšování se 	<ul style="list-style-type: none"> - tradiční jednokariérový model (ve Francii možnost volby)
Genderová nerovnost	<ul style="list-style-type: none"> - nízká 	<ul style="list-style-type: none"> - střední 	<ul style="list-style-type: none"> - střední
Sít' státních institucí péče o děti	<ul style="list-style-type: none"> - velmi rozvinutá 	<ul style="list-style-type: none"> - málo rozvinutá 	<ul style="list-style-type: none"> - velmi rozvinutá
Forma rodinných dávek	<ul style="list-style-type: none"> - univerzální nárokové dávky 	<ul style="list-style-type: none"> - dávky pro nízkopříjmové 	<ul style="list-style-type: none"> - dávky - odpočty z daní
Populační politika	<ul style="list-style-type: none"> - child-friendly policy 	<ul style="list-style-type: none"> - neutrální 	<ul style="list-style-type: none"> - často propopulační cíle

Zdroj: vlastní zpracování, 2014 dle Matějková, Paloncyová, 2005; Munková a kol., 2004; Gauthier, 2002

2.1 Historie modelů sociálního státu

Na následujících řádcích jsou popsány především skutečnosti v oblasti historického vývoje ochrany dětí a dávek adresovaných rodinám v jednotlivých státech, ostatním milníkům v historii sociální politiky nemůže být vzhledem k jejich rozsahu a tématu této práce věnován dostatečný prostor. Struktura této a dalších kapitol je totožná – nejprve je problematika analyzována v Dánsku, jakožto zvoleném zástupci sociálně demokratického (skandinávského) modelu sociálního státu, následuje prostor věnovaný Velké Británii, jež je zástupcem liberálního (anglosaského) režimu, a měla by tak zdůraznit kontrast vůči štedré sociální politice Dánska. Poslední typ sociálního státu, tedy konzervativní (kontinentální, bismarckovský) model, je v této práci zastoupen Francií. Důvodem je možnost poukázat na odlišnost Francie od klasických konzervativních zemí v oblasti rodinné politiky a jejích propopulačních cílů.

2.1.1 Dánsko

Severní národy hrály důležitou roli ve vývoji a historii sociálního státu a tento fakt převládá i nad geopolitickým, ekonomickým i kulturním významem severských zemí. (Baldwin, 1992)

Je velmi diskutabilní, kdy dánský sociální stát, tak, jak ho známe dnes, vznikl. Dá se ale důvodně předpokládat, že byl vyvinut mezi léty 1870 a 1970. Dekáda následující po roce 1870 je často zmiňována v souvislosti se změnami, jež postihly dánskou společnost, jako např. vznik první moderní politické strany (Det Forenede Venstre), založení Dánského sdružení pro ženy (Dansk Kvindesamfund) nebo umožnění ženám studovat na vysokých školách. V roce 1873 byl přijat **zákon o ochraně dětí a mládeže**, který zakazoval práci dětem mladším 10 let a dětem ve věku 10 až 14 let povoloval pracovat maximálně 6 hodin denně.

V meziválečném období byl dánský sociální stát vysoce vyvinutý vlivem menších i větších reforem, které vznikly ve 20. letech 20. století a zvláště v roce 1933. Tento vývoj eskaloval po druhé světové válce, kdy rostla úroveň sociálních dávek, zkracovala se pracovní doba, uzákonilo se bezplatné vzdělávání a stanovil se veřejný důchod pro všechny občany bez ohledu na jejich příjem. (Kærgård, 2006)

První **zákon o rodinných přídavcích** na území Dánska vznikl v roce **1952**. (Social Security, 2012) Jak uvádí Gupta et al. (2006), v 60. letech začala v Dánsku vzrůstat participace žen na trhu práce a s tím bylo spojeno i období značného **rozvoje veřejných institucí poskytující péči o dítě a systémy mateřské dovolené**. V roce 1967 byl v Dánsku představen **univerzální systém placené mateřské dovolené** v délce trvání 14 týdnů.

Když v roce 1974 postihla Dánsko nezaměstnanost způsobená první ropnou krizí, sociální systém byl již plně rozvinut. (Kærgård, 2006) Kromě toho, že byla přijata řada opatření snižující nezaměstnanost, byla poskytována i sociální podpora těm, kteří se ocitli bez práce, např. **rodičům s malými dětmi** či starším lidem, kteří ještě nedosáhli důchodového věku.

V roce 1984 byla uzákoněna možnost využití **rodičovské dovolené**, která umožňovala jednomu z rodičů vzít si 10 týdnů dovolené po uplynutí 14 týdnů mateřské dovolené. Navíc otcové získali právo na 2 týdny **otcovské dovolené** v souvislosti s narozením dítěte. Na počátku 90. let byla zavedena možnost jednoho rodiče vzít si dovolenou na

období až 52 týdnů na každé dítě mladší 9 let. To bylo v roce 2002, zřejmě vzhledem k nákladnosti systému, zrušeno a namísto toho byla rodičovská dovolená stanovena v rozsahu od 10 do 32 týdnů (po uplynutí mateřské dovolené v délce 14 týdnů). (Gupta et al., 2006)

2.1.2 Velká Británie

Až do vlády královny Alžběty I. (1558 – 1603) prakticky neexistovala žádná podpora starých, nemocných či nezaměstnaných. Za její vlády byly přijaty **Alžbětinské chudinské zákony**, jež každou farnost činily zodpovědnou za ochranu takto potřebných. (Munková a kol., 2004) Jeden z Alžbětinských zákonů rozšířil **odpovědnost za podporu vnoučat na prarodiče**. Smyslem bylo ustálit odpovědnost uvnitř rodiny a na těch jejích členech, u nichž se dalo očekávat, že budou mít práci. Dle Musila (1996, s. 124) se mělo za to, „že rodinné závazky povedou k upevnění rodinných vazeb a přimějí osoby odpovědné za podporu k tomu, aby zůstaly v práci.“ V roce 1834 byly tyto zákony novelizovány s cílem poskytovat sociální pomoc na principu „less eligibility“⁴, jež měl oddělit sociální ochranu od pracovního trhu. Dle těch, kteří se na reformě chudinského zákona podíleli, představovala péče o dítě záležitost spadající do rámce obezřetnosti každého člověka a měla by být připočtena na účet jeho osobní odpovědnosti. (Musil, 1996)

V roce 1908 byl **přijat zákon o dětech** sloužící především jako konsolidující prvek, který sjednocoval předpisy roztroušené ve 39 různých zákonech na ochranu života dítěte a proti týrání dětí. Zákon přinesl dva průlomové, a sice uznání, že děti mají svá práva a nejsou majetkem svých rodičů, a uvědomění si možné souvislosti mezi zanedbáváním dětí a kriminalitou mládeže. (Musil, 1996)

Zákon o národním pojištění z roku 1911 se do jisté míry dotýkal i podpory rodin s dětmi. Byl rozdělen na dvě samostatné části: pojištění proti nezaměstnanosti a zdravotní pojištění. V rámci zdravotního programu byl kromě nemocenských dávek (10 šilinků týdně) a invalidních dávek (5 šilinků týdně) vyplácen i **mateřský příspěvek** ve výši 30 šilinků **při narození dítěte**, který se zdvojnásobil, jestliže byli pojištěni oba manželé. Tento zdravotní systém fungoval na základě příspěvků od zaměstnance (4 pence týdně), od zaměstnavatele (3 pence týdně) a příspěvků od státu (2 pence týdně). Organizaci a správu zajišťovaly svépomocné pojišťovací spolky, tzv. Friedly

⁴ Podpora musela být vždy nižší než nejnižší výdělky.

Societies, jež vysílaly pověřence vybírající od domu k domu týdenní příspěvky. Dávky z pojištění proti nezaměstnanosti (15 šilinků týdně u muže a 12 šilinků týdně u ženy) nestačily k dostatečné obživě rodiny, a tak byly v roce 1921 rozšířeny i na závislé osoby, konkrétně 5 šilinků pro nezaopatřenou manželku nebo manžela a 1 šilink na dítě. K dalšímu zvýšení dávek z pojištění proti nezaměstnanosti došlo o tři roky později, kdy tato dávka vzrostla na 27 šilinků pro čtyřčlennou rodinu. (Musil, 1996)

V průběhu druhé světové války se utvářela představa poválečného sociálního státu na základě principů a návrhů W. Beveridge a J. M. Keynesa, jež zahrnovaly plnou zaměstnanost, národní minimum, rovný a svobodný přístup ke zdravotní péči a vzdělání a hlavní roli státu v oblasti dávek i služeb. Sociální politika dle Beveridge měla omezovat pět největších zel, jimiž byly hlad, nemoci, nevzdělanost, bída a zahálčivost. (Glennerster, 2000)

Sir William Beveridge byl ústřední postavou britského sociálního zákonodárství i po druhé světové válce. Snažil se o aplikaci universalismu v sociálním pojištění a službách, přičemž toto schéma bylo specifické státním financováním a správou sociálního pojištění na rozdíl od jiných evropských zemí, ve kterých hrály hlavní roli autonomní nebo volené orgány. Důsledkem univerzalizmu byla též jeho nízká finanční efektivita. Labouristická vláda v roce 1948 přijala schéma sociálního pojištění založené na principech W. Beveridge. (Munková a kol., 2004)

V této době se v sociálním systému Velké Británie poprvé objevují **rodinné přídavky placené státem** ve formě **zákona o rodinných přídavicích** (Family Allowances Act) z roku 1945. (Macnicol, 1980) Nutno však podotknout, že W. Beveridge se o tyto dávky zajímal již ve 20. letech. Munková a kol. (2004) uvádí důvody, které vedly k zavedení rodinných přídavek, a sice, že:

- mohou řešit problémy dětské chudoby,
- mohou zvýšit klesající porodnost,
- nenarušují trh práce a zákony.

Přídavky byly vypláceny každé rodině, jež měla potomky ve věku do 14 let, a pokud chodily do školy, délka vyplácení se prodloužila o dva roky. (Kovář a kol., 2006) Charakteristickým znakem přídavek byl jejich nárok až na druhé a další dítě a jejich nízká výše, jež vycházela z myšlenky motivovat občany k participaci na trhu práce, tedy aby rodina neměla díky dávkám větší příjmy než ty, které by jim poskytl trh práce.

Cílem takto vyplácených přídaveků bylo tedy jen udržet vydělávající rodiny s dětmi nad hranicí chudoby. Aby Churchillova koalice ospravedlnila, že přídavky nedosahují úrovně navrhované Beveridgem⁵, oznámila zvýšení dotací na školní stravování.

Nízká poválečná nezaměstnanost, rostoucí mzdy a podezření, že se rodinné přídavky nevynakládají ani tak na potřeby rodiny, jako na zbytečnosti, znamenaly úpadek reálné hodnoty rodinných přídaveků, neboť vláda mezi léty 1946 a 1967 jejich platby zvýšila pouze dvakrát. Počátkem 60. let byla nezaměstnanost oproti poválečnému stavu velmi vysoká, a tak byla problematika rodinných přídaveků věnována větší pozornost. V této době se objevily výzkumné skupiny badatelů (Child Poverty Action Group), jež zjišťovaly skutečnosti o chudobě velkých rodin a bojovaly za zvýšení rodinných přídaveků. Medializace jejich výzkumu byla tak vysoká, že se vláda začala tímto problémem zabývat. Jako nejschůdnější řešení se vládě jevilo kompenzovat náklady na zvýšení rodinných přídaveků redukováním částek odpisovaných ze základu daně za děti, z nichž měly prospěch zejména rodiny střední třídy. Ačkoliv se v důsledku těchto změn proti sobě stavěli chudí a střední třída, znamenal tento postup v letech 1967 a 1968 zvýšení rodinných přídaveků. (Musil, 1996)

Zákon o přídavecích na děti z roku 1975 změnil směr systému podpory rodiny, který ve Velké Británii fungoval od roku 1948. Po roce 1948 tento systém tvořily dva proudy:

- Slevy na dani na dítě (Child Tax Allowances) – v roce 1974/1975 činila sleva 240 liber na dítě do jedenácti let věku. Obvykle se vyplácela otci a tak jako u všech ostatních daňových úlev z nich více profitovaly rodiny s vyšším příjmem.
- Rodinné přídavky (Family Allowances) – v roce 1974/1975 činila týdenní sazba 90 pencí. Obvykle se platily matce a poskytovaly se pouze na druhé a další dítě, navíc podléhaly zdanění jako příjem z výdělečné činnosti.

Jak již bylo uvedeno, od konce šedesátých let docházelo k „postupnému omezování daňových úlev“. Znamenalo to, že sleva na dani se snižovala o 52 liber ročně za každé dítě, na které se vznášel nárok na rodinné přídavky. Jak zmiňuje Musil (1996, s. 184), cílem bylo, „*aby rodinné přídavky pozbývaly svou výhodnost úměrně s výší rodinného příjmu a aby pro osoby s vyšším příjmem nebylo výhodné o ně žádat.*“ Celý systém byl zmatečný už v tom, že úlevu na dani dostával zpravidla otec a rodinné přídavky byly

⁵ Přídavek činil 5 šilinků týdně, Beveridge prosazoval dávku ve výši 8 šilinků. (Brindle, 2010)

adresovány matce. Zákon o přídavcích na děti z roku 1975 zrušil obě tyto instituce a uzákonil **přídavek na dítě**, který představoval týdenní jednotnou nezdanitelnou platbu v hotovosti na každé dítě v rodině. V případě rodiče samoživitele bylo možné získat k této dávce ještě příplatek. (Musil, 1996)

V druhé polovině 70. let se Velká Británie potýkala s ekonomickými problémy, jejichž důsledkem byl příklon k neoliberalismu, jež je založen na posílení tržních sil a vlastní odpovědnosti člověka za jeho životní úroveň. Velkou Británii lze považovat za evropský případ liberálního modelu teprve od tohoto období, tedy od **nástupu vlády Margaret Thatcherové** v roce 1979 spolu s **neoliberální politikou**, kterou prosazovala⁶. Ta stála na základech jako snižování státních výdajů, protiinflační politice, podpoře volného obchodu a otevření se světovým trhům. Snaha o snižování veřejných výdajů se v oblasti rodinné politiky odrazila **zmrazením přídavků na děti** či zpřísněním pravidel pro pobírání příspěvku na bydlení. Nástrojem neoliberalismu byla i určitá privatizace systému, která způsobila, že nemocenské a **mateřské dávky přešly pod zodpovědnost zaměstnavatele**. (Munková a kol., 2004) Nový zákon o sociálním pojištění z roku 1986 měl následující záměry:

- sjednotit pravidla pro poskytování testovaných dávek;
- **vznik nové rodinné dávky, jež byla určena pro nízkopříjmové rodiny** – dávka nazvaná Family Income Supplement (doplňkový rodinný příplatek) byla nahrazena štedřejší dávkou Family Credit⁷ (rodinný úvěr);
- **vznik nové testované dávky Income Support**, jejíž konstrukce nebyla složitá a **kteřá zahrnovala i příplatky na děti** a na zdravotně postižené;
- zavést 20% daň za místní sociální služby.

Dle Musila (1996) současné zmrazení přídavků na děti (viz výše) vychýlilo rovnováhu od přídavků na děti, jež nebyly podmíněny testem potřebnosti, k rodinnému úvěru, na který měly nárok pouze rodiny s nízkým příjmem.

Žádná z výše uvedených snah však nevedla k očekávanému snížení rozpočtu na sociální zabezpečení.

⁶ Systém iniciovaný Williamem Beveridgem počátkem 40. let 20. století měl kromě nesporných liberálních prvků ještě poměrně silné rysy sociálně demokratické. (Keller, 2009)

⁷ Dávka Family Credit byla v roce 1999 nahrazena novou dávkou Working Families Tax Credit (WFTC), která přinesla zjednodušení systému v tom smyslu, že je poskytována prostřednictvím daní (nejsou nutné speciální žádosti), navíc vybízí k účasti na trhu práce.

V roce 1990 se stal **ministerským předsedou John Major**, který stál před úkolem dokončit sociální reformy zahájené svojí předchůdkyní. Jednalo se např. o reformu sociálních služeb, bytové politiky či vzdělávací politiky. V roce 1993 **zaměřil svoji pozornost na návrat k tradičním rodinným hodnotám, na problémy se zneužíváním sociálního systému a s bydlením neúplných rodin**. Dle Munkové (2004) se zde objevovaly diskuse o tom, že se sociální stát svými opatřeními snaží nahradit rodinu a výsledkem je situace, kdy se děti nestarají o své staré rodiče, rodiče nekontrolují své děti a otcové opouštějí své rodiny. Absence rodinných vzorů pak způsobuje nezaměstnanost nezletilých chlapců a skutečnost, že se dívky stávají svobodnými matkami, a stát se nakonec musí o všechny postarat. To má za následek větší daňové zatížení a prohloubení ekonomických problémů. Literatura v tomto smyslu uvádí, že morální selhání se v důsledku projevuje ekonomickým selháním. Na počátku 90. let tak vznikl **zákon o dětské podpoře (Child Support Act)**, jež uzákoňoval povinnost žen pobírajících určité sociální dávky (podporu příjmů, Family Credit, a další) zmocnit speciální úřad, aby převzal vymáhání alimentů. Vzhledem k problémům, které aplikace zákona přinášela, např. příliš složitá agenda, spory mužů s nově vzniklým úřadem či prodlužování plateb, byl zákon o pár let později změněn, přičemž nový úřad pouze převzal uspořádání mezi rodiči.

V roce 1996 došlo k **novele rozvodového zákona**, jejímž cílem bylo **reagovat na změny, které nastaly v moderní rodině**. Smyslem měla být záchrana sňatků či řešení porozvodových konfrontací prostřednictvím mediátorů. Ukázalo se však, že změny vedou k oslabení statusu manželství a že ve sporu o majetek může mediátor jen těžko nahradit soudce. (Munková a kol., 2004)

Posun rodičovských práv k rodičovské zodpovědnosti měl umožňovat **zákon o dětech** z roku 1989. Ten obsahoval myšlenku, aby dítě zůstalo se svými rodiči za každé situace, protože je to v jeho zájmu. V případě převzetí dítěte do péče místními autoritami by mělo jít o uspořádání, které je postaveno na rodičovské zodpovědnosti. Glennerster (2000) upozorňuje na fakt, že tyto kroky byly v rozporu s konzervativními myšlenkami, neboť vedly k posílení intervence státu do rodiny, jež se má dle konzervativců snižovat. (Munková a kol., 2004)

V roce 1997 se ujal vlády **Tony Blair** se svou labouristickou vládou, pro kterou se vžilo označení „**New Labour**“. Ta zavrhovala sociální spravedlnost založenou na meritokratických principech, naopak kladla důraz na zodpovědný přístup příjemců

rizika, přičemž koncepce dávek a služeb vycházela z principu přinucení lidí jít do rizika, které představuje práce, oproti snadnému pasivnímu přijímání dávek. Nástroji pro dosažení těchto myšlenek byly investice do lidského kapitálu prostřednictvím celoživotního vzdělávání, **sladování práce s výchovou dětí** a zvýšení mobility pracujících. (Giddens, 2001) V oblasti podpory rodin s dětmi se Tony Blair se svou vládou zaměřil **na boj s dětskou chudobou**. V oblasti daňových nástrojů se jednalo o **přesunutí daňových úlev od manželů k rodičům**. Navíc došlo i k **růstu výše přídatku na děti**.⁸ Kombinace několika opatření vedla k růstu příjmů nejchudších rodin, zatímco rodiny s vysokými příjmy z těchto opatření neprofitovaly. (Munková a kol., 2004)

Vývoj rodinné politiky byl ve Velké Británii komplikovanější než v ostatních státech, a proto mu zde byl věnován větší prostor. Výše uvedený výklad je možné shrnout tvrzením, že intervence státu do rodiny byla vždy v rozporu s myšlenkami liberalismu, a proto nemá rodinná politika ve Velké Británii příliš dlouhou tradici. Uvedený fakt dokládá i skutečnost, že se Spojené království nikdy nemuselo potýkat s výraznými populačními problémy jako jiné státy, které tak byly nuceny se výrazněji zaměřit na rodinnou politiku.

2.1.3 Francie

První formu rodinných přídatků lze ve Francii vyzorovat **již v 19. století**, kdy někteří zaměstnavatelé (včetně státu) začali pod vlivem křesťanské sociální doktríny vyplácet otcům početných rodin přídatky ke mzdě. V roce 1916 vznikla v Grenoblu první pokladna rodinných přídatků. Důvodem byla snaha několika zaměstnavatelů o vyrovnání nákladů na přídatky mezi jednotlivými podniky. Na počátku 30. let bylo na území Francie těchto pokladen už třicet. (Munková a kol., 2004)

Poválečná demografická situace a tradiční křesťansko-sociální cítění dovedly Francii **v roce 1932 k uzákonění rodinných přídatků**, což vzhledem k již zmíněné praxi znamenalo pouze povinné rozšíření na všechny podniky. Na rozdíl od jiných zemí, ve Francii nebyl problém dosáhnout společenského konsensu v oblasti podpory rodinných přídatků. (Munková a kol., 2004) K výpočtu přídatků se v té době využívalo dle

⁸ V roce 1999 byly přídatky na děti zvýšeny o 20 % z důvodu inflace, což představovalo největší růst přídatků v jejich historii.

Haanese-Olsena (1972) určité stanovené procento hodinové minimální mzdy dělníků v hutnictví, přičemž se tato částka upravovala pravidelnou vyhláškou.

Rodinná politika se stala ve Francii předmětem zájmu především po druhé světové válce, kdy původní myšlenkou bylo **kompensovat rodinám výlohy související s počtem dětí**, aby se odstranila nespravedlnost vyplývající z životní úrovně početných rodin v porovnání s ostatními. Významným nástrojem finanční podpory rodin s dětmi bylo v roce 1945 zavedení zdanění rodin na základě počtu osob v rodině. V tom samém roce byly také založeny úřady na ochranu mateřství a dítěte (PMI).

Později lze pozorovat přechod od této myšlenky k **důrazu na zásadu přerozdělování příjmů**. Nejprve se uplatňovalo horizontální přerozdělování, jež dle Munkové a kol. (2004, s. 131) „*vyžaduje solidární úsilí všech pracujících ve prospěch zaměstnanců s dětmi, bez ohledu na jejich příjmy.*“ Od 70. let se začíná prosazovat vertikální přerozdělování, které pro poskytování některých dávek vyžaduje přezkoumání rodinných příjmů nebo prostředků. Celý systém však od samého počátku vykazoval prvky v oblasti **natalitní motivace**.

Na počátku 60. let tvořily výdaje vynakládané na podporu rodin s dětmi cca 35 % veškerých sociálních výdajů Francie. Skandinávské země (známé silným sociálním cítěním a solidaritou) naproti tomu v té době vynakládaly za tímto účelem 10 – 23 % z celkových sociálních výdajů. (Haanes-Olsen, 1969)

Reforma, jež nastala v roce 1967 a která se týkala rozdělení národní pokladny sociálního pojištění pro zaměstnance na tři pokladny, se dotkla i rodinných přídavků, a sice v tom smyslu, že kromě pokladny zabývající se starobním pojištěním a pokladny pro nemocenské pojištění a úrazy z povolání, vznikla i **pokladna pro rodinné přídavky**. (Munková a kol., 2004) Toto organizační uspořádání přetrvalo do současnosti.

V roce 1969 Francie přerušila podporu mladých bezdětných párů, kterou zavedla v roce 1951. Místo toho byly zvýšeny přídavky na děti mladších 2 let se snahou ještě více zatraktivnit mateřství. Navíc přídavky byly zrušeny pro rodiny s příjmem větším než 5 550 franků a zdvojnásobeny pro rodiny s měsíčním příjmem menším než 1 300 franků. (Haanes-Olsen, 1972)

Na přelomu 60. a 70 let byl model rodiny, kde má hlavní autoritu muž, ve Francii stále poměrně silný. Jak ale uvádí Paloncyová a kol. (2013), v 70. letech postupně posiloval

trend rostoucí ekonomické aktivity žen, v jehož důsledku došlo k rozvoji systému nerodičovské péče o děti a měnily se i postoje k roli žen-matek.

Období 80. a 90. let bylo význačné především úpravou právních předpisů spojených s rodinným životem, např. majetkové vztahy mezi manželi, společná péče rodičů o děti po rozvodu manželství a v případě nesezdaných párů, dále předpisy o adopci dětí či registrované partnerství. Zavedením doplňkové dávky pro rodiny s více než třemi dětmi v roce 1978, zvýšením přídavků na děti a dávek matce po porodu pro třetí a další dítě v roce 1980 a daňové zvýhodnění rodin s více než třemi dětmi v roce 1981 byla jasně formulována politika podporující vícedětné rodiny. V této době se začaly objevovat i nástroje podporující sladění pracovního a rodinného života, jako např. příspěvek na hlídání dětí v domácnosti či sleva na dani ve výši poloviny nákladů na hlídání dítěte/děti.

Paloncyová a kol. (2013) dále zmiňuje, že v roce 2002 byla zavedena otcovská dovolená v maximální délce 11 dní, v roce 2004 došlo k reformě dávek v mateřství a rodičovství, přičemž byla vytvořena „dávka k přijetí malého dítěte“ skládající se z několika dílčích dávek. V této době byl kladen důraz také na podporu nerodinné péče formou zajišťování dalších míst v jeslích a podpory prarodinných opatření zaměstnavatelů ve formě daňových zvýhodnění (60 % nákladů na vybudování firemních jeslí).

3 Nástroje podpory rodin s dětmi

Tato kapitola pojednává o nástrojích podpory rodin s dětmi v členění na dávky adresované rodinám s dětmi, daňová zvýhodnění a úlevy pro rodiny s dětmi a instituce péče o děti. Jejím cílem je tyto nástroje v jednotlivých zemích charakterizovat z právního, ekonomického a sociálního hlediska. Je zde čerpáno výhradně z národních a mezinárodních oficiálních zdrojů, tedy z příslušných právních norem, webových stránek a dokumentů národních institucí, jež zabezpečují výplatu dávek, dokumentů společného informačního systému o sociální ochraně MISSOC, apod.

3.1 Dánsko

Dánsko, jež je považováno za stát sociálního blahobytu, vyplácí následující dávky sociálního zabezpečení:

- dávky v případě nemoci, hospitalizace, **dávky v mateřství** (bezplatná prenatální vyšetření, doprava na vyšetření a k porodu, porod v porodnici nebo asistenci porodní asistentky v případě porodu doma), **peněžité dávky v nemoci, mateřství, otcovství a rodičovství** a podpora při readaptaci,
- dávky při pracovních úrazech a nemocech z povolání,
- příspěvek na výdaje související s pohřbem,
- invalidní důchody,
- všeobecné starobní důchody a doplňkové důchody,
- dávky v nezaměstnanosti,
- **rodinné dávky.**

Peněžité dávky v mateřství, otcovství a rodičovství jsou od 1. prosince 2012 spravovány centrálním orgánem Udbetaling Danmark, ostatní rodinné dávky přešly pod jeho správu o 2 měsíce dříve. Do té doby byly peněžité dávky v mateřství, otcovství a rodičovství vypláceny místními orgány, jež spadají pod pravomoc ministerstva práce, zatímco ostatní rodinné dávky byly v kompetenci místních orgánů spadajících pod pravomoc ministerstva financí. (MISSOC, 2012)

3.1.1 Dávky adresované rodinám s dětmi

Dávky mateřské, otcovské a rodičovské dovolené jsou zpracovány dle publikace International Review of Leave Policies and Research od autorů Bloksgaarda a Rostgaard a dle **Zákona o právu na dovolenou, dávky v nezaměstnanosti, mateřství, otcovství a rodičovství** (Bekendtgørelse af lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel).

Mateřská dovolená a peněžitá dávka v mateřství (Dagpenger ved fødsel)

Délka mateřské dovolené

Dobu mateřské dovolené lze v Dánsku členit na prenatální mateřskou dovolenou (Graviditetsorlov), kterou lze čerpat již od 4. týdne před porodem, a postnatální mateřskou dovolenou (Barselorlov), která trvá 14 týdnů po narození dítěte. Povinně musí být žena na mateřské dovolené první dva týdny po porodu. V Dánsku nejsou v rámci délky mateřské (ani rodičovské) dovolené ani v rámci výše dávky v mateřství zohledněny vícečetné porody, neboť tato dávka se vztahuje k samotné události narození dítěte bez ohledu na počet narozených dětí. Pro kompenzaci zvýšených nákladů při vícečetných porodech slouží zvláštní přídavek, který je charakterizován níže.

Podmínky nároku

Po dobu mateřské dovolené náleží ženě peněžitá dávka v mateřství za předpokladu, že byla zaměstnána v průběhu 13 týdnů před vznikem jejího nároku na mateřskou dovolenou a v tomto období odpracovala nejméně 120 hodin. Nárok na mateřskou dovolenou má i osoba samostatně výdělečně činná, která vykonávala pracovní aktivitu v posledním měsíci a minimálně po dobu 6 měsíců v rámci posledního roku před nástupem na mateřskou dovolenou. Dávky může získat i nezaměstnaná osoba, která pobírá podporu v nezaměstnanosti a místo toho začne pobírat tuto dávku⁹. Dále by měla žena alespoň 3 měsíce před předpokládaným termínem porodu oznámit svému zaměstnavateli, kdy si přeje nastoupit na mateřskou dovolenou. (Bloksgaard, Rostgaard, 2013)

⁹ Za určitých podmínek mohou mít nárok na dávku v mateřství i studenti.

Výše dávky

Výše dávky od státu je stanovena na základě dřívějších výdělků ženy před zdaněním (dle počtu odpracovaných hodin za týden a mzdy za hodinu za posledních 13 týdnů), přičemž maximální částka může činit 4 075 DKK týdně¹⁰. (borger.dk, 2014)

Tato část systému peněžitě dávky v mateřství je financována státem z vybraných daní, přičemž prvních 8. týdnů je půlka nákladů přenesena na místní samosprávu. Další část může financovat zaměstnavatel, neboť v Dánsku není mateřská dovolená (stejně jako otcovská a rodičovská dovolená) regulována pouze prostřednictvím národní legislativy, ale také pomocí kolektivních dohod na trhu práce a u samotného zaměstnavatele. Přibližně 75 % pracujících podléhá takovýmto kolektivním dohodám, tudíž tito zaměstnanci obdrží během těchto dovolených kompenzací od svého zaměstnavatele třeba až do výše 100 % svých dřívějších výdělků. (Bloksgaard, Rostgaard, 2013) To znamená, že zaměstnavatel vlastně doplňuje dávku od státu. Aby se zaměstnavatelům zmenšila zátěž spojená s výplatou těchto kompenzací, zakládají se k tomuto účelu speciální fondy shromažďující sdílené prostředky od zaměstnavatelů příslušející do určité geografické oblasti. Důsledkem je, že zaměstnavatelé s poměrnou většinou žen nebudou muset v případě jejich odchodu na mateřskou dovolenou čelit zvýšeným nákladům.

Otcovská dovolená (Fædreorlov)

Otec dítěte¹¹ má v Dánsku nárok na placenou otcovskou dovolenou v délce 2 týdnů, kterou může čerpat během 14 týdnů po narození dítěte. Termín předpokládaného nástupu na otcovskou dovolenou je nutné oznámit zaměstnavateli 4 týdny předem. *Podmínky nároku*, způsob stanovení výše dávky a systém financování je totožný, jako v případě placené mateřské dovolené. (Bloksgaard, Rostgaard, 2013)

Rodičovská dovolená (Forældreorlov)

Délka rodičovské dovolené

Po vypršení mateřské dovolené lze čerpat rodičovskou dovolenou v délce 32 týdnů. Každý z rodičů má nárok na 32 týdnů této dovolené, přičemž jako rodina mohou získat pouze **32 týdnů placené dovolené**. Rodiče si mohou prodloužit placenou rodičovskou

¹⁰ Příjmy OSVČ, která chce pobírat dávku v plné výši, nesmí přesahovat 211 900 DKK. Po 30. září 2015 má však fungovat pro OSVČ nový systém kompenzací ztráty příjmů během mateřské dovolené.

¹¹ Nebo ten, kdo je partnerem ženy včetně osoby stejného pohlaví.

dovolenou až na 40 týdnů (zaměstnanci až na 46 týdnů), přičemž celková vyplacená částka odpovídá plné výši dávky, kterou by získali za 32 týdnů, s tím rozdílem, že se rozloží do delšího období. Dále, např. v případě polovičního úvazku, lze na základě dohody se zaměstnavatelem pobírat polovinu dávky a zároveň proporcionálně prodloužit dobu vyplácení (tedy na 64 týdnů). Kromě toho je možné si část placené rodičovské dovolené odložit a čerpat později (až do 9 let věku dítěte). (Bloksgaard, Rostgaard, 2013) Celý systém je tedy poměrně variabilní a přizpůsobivý možnostem rodičů, což vytváří charakteristický prvek pro dvoukariérový model rodiny, který Dánsko a ostatní severské státy upřednostňují. Jak uvádějí Bloksgaard, Rostgaard (2013), průzkum z roku 2006 ukázal, že 36 % žen a 6 % mužů na rodičovské dovolené využili některou z možností její flexibility.

Podmínky nároku jsou totožné s podmínkami pro čerpání mateřské dovolené, stejně tak *výše dávky* a způsob financování, přičemž celkové procento výše náhrady záleží na formulaci kolektivních smluv.

V případě adopce je možné čerpat placenou rodičovskou dovolenou v délce 48 týdnů, přičemž 2 týdny si musí rodiče vybrat společně. Ostatní podmínky a regulace zůstávají stejné jako u jiných rodičů.

Přídavky na dítě a dospívající (Borne- og ungeydelse)

Tento přídavek společně s následujícími přídavky a příspěvky je upraven **Zákonem o přídavcích na děti a zálohách na výživné** z roku 2012. Dalším významným zdrojem informací pro tvorbu následujícího textu jsou oficiální stránky dánské sociální politiky borger.dk a dokumenty MISSOC.

Jedná se o dávku osvobozenou od daně, která je vyplácena ve většině případů matce. Otcí náleží za předpokladu, že má dítě ve výhradní péči, nebo ji může pobírat opatrovník dítěte.

Podmínky nároku

Ke vzniku nároku na tento přídavek je zapotřebí splňovat následující podmínky:

- dítě musí být mladší 18 let,
- dítě musí mít bydliště v Dánsku,
- dítě musí být svobodné,

- dítě nesmí žít mimo domov a nesmí být příjemcem jiných druhů dávek či podpor hrazených z veřejných prostředků (stanoveno Zákonem o sociálních službách).

Tyto 3 podmínky musí být splněny i pro nárok na tzv. příspěvky na dítě (viz níže).

Dále je pro splnění nároku na přídavek na dítě a dospívající nutné, aby osoba, která pečuje o dítě, byla v plné míře daněna v Dánsku. (MISSOC, 2013)

Výše dávky

Výše přídavku se odvíjí od věku dítěte, což ukazuje tabulka č. 2.

Tabulka č. 2: Výše přídavku na dítě a dospívající (v DKK)

VĚK DÍTĚTE (V LETECH)	VÝŠE PŘÍDAVKU (ČTVRTLETNĚ/MĚSÍČNĚ)
0 - 2	4 404
3 - 6	3 486
7 - 14	2 745
15 - 17	915

Zdroj: vlastní zpracování dle borger.dk, 2014

Přídavek je pobírán čtvrtletně (20. ledna, 20. dubna, 20. července a 20. října), vyjma přídavku na dospívající 15 – 17leté dítě, který je vyplácen každý měsíc. Čtvrtletní přídavek je poukazován na účet¹² předběžně, např. peníze za leden, únor a březen jsou uhrazeny v průběhu ledna. To je jistě výhodná záležitost, nicméně po narození dítěte může při tomto způsobu výplaty nastat problém. Pokud se dítě narodí např. 31. března, problém nenastává a dávka bude poprvé vyplacena 20. dubna (na duben, květen, červen). Pokud se ale dítě narodí např. 1. dubna, první přídavky budou uhrazeny až 20. července (tedy pobírány až za červenec, srpen a září) a rodina přijde o přídavky za 3 měsíce.

Od roku 2012 je plná výše přídavku vyplácena tomu, kdo má trvalé bydliště v Dánsku, nebo zde pracuje po dobu 2 let v posledních 10 letech (je tomu tak i v případě výplaty příspěvků na děti, viz níže). Pokud tomu tak není, je poskytován ve výši určitého procenta (25 % dávky po přiznání 6 měsíců pobytu nebo zaměstnání v Dánsku

¹² Jedná se o tzv. NemKonto, tedy bankovní účet, na který jsou přijímány veškeré dávky a subvence od státu. Příjemce dávek si může za NemKonto zvolit jakýkoliv ze svých osobních účtů.

v relevantní době, 50 % dávky pro pobyt nebo zaměstnání od 1 roku, 75 % dávky při 18 měsících a plná výše po přiznání 2 let).

Od roku 2014 je navíc zavedeno nové pravidlo týkající se příjmu. Pokud je roční příjem rodičů větší než 712 600 DKK, je příravek snížen o 2 % z částky přesahující tuto hranici příjmů. Snížení příravku se vypočítává z uvedených „předběžných příjmů“ po zdanění (forskudsopgørelse). (borger.dk, 2014)

Přídavky při vícečetných porodech (Børnetilskud ved flerbørnsfødsel)

Má-li rodina děti, které se narodily při vícečetném porodu, může tento příravek získat až do 7 let věku dětí.

Podmínky nároku

Nárok na dávku je navázán na výchovu dětí, které se narodily ve stejnou dobu (tedy při vícečetném porodu), žijí spolu, jsou mladší 7 let a mají trvalé bydliště v Dánsku.

Výše dávky

Výše příravku činí čtvrtletně 2 175 DKK nad rámec prvního dítěte. To znamená, že dávka je vždy vyplácena za druhé a další děti narozené při vícečetných porodech (při narození dvojčat tedy pouze za druhé z dětí). Výplatní termíny jsou stejné, jako v případě klasických příravků na dítě. Příravky jsou opět osvobozeny od daně. (borger.dk, 2014)

Příspěvky na dítě (Børnetilskud)

V Dánsku se rozlišují 3 příspěvky:

- všeobecné příspěvky na dítě (ordinært børnetilskud),
- doplňkové příspěvky na dítě (ekstra børnetilskud),
- speciální příspěvky na dítě (særligt børnetilskud).

Podmínky nároku

Pro vznik nároku musejí být splněny i některé podmínky, které byly již uvedeny u příravků na dítě.

Všeobecné příspěvky na dítě se poskytují dětem, které žijí s jedním rodičem (samoživitelem), a dětem, jejichž oba rodiče pobírají starobní či invalidní důchod. Stejně jako v případě příravků na dítě, i zde je stanovena věková hranice na 18 let.

Doplňkové příspěvky na dítě jsou adresovány rodičům samoživitelům, jejichž děti pobírají všeobecné příspěvky na děti. Rodičům je vyplácen jeden doplňkový příspěvek bez ohledu na počet dětí.

Speciální příspěvky na dítě jsou určeny dětem, které žijí s jedním rodičem (samoživitelem), osiřelým dětem nebo dětem, jejichž alespoň jeden rodič pobírá starobní nebo invalidní důchod. Pro splnění nároku musí být dítě opět mladší 18 let. Tyto příspěvky lze kombinovat se všeobecnými i doplňkovými příspěvky. (MISSOC, 2012)

Výše dávky

Z tabulky č. 3 je patrné, kolik činí každý příspěvek.

Tabulka č. 3: Výše příspěvků na dítě (v DKK)

PŘÍSPĚVEK	ČTVRTLETNÍ VÝŠE
všeobecný	1 319
doplňkový	1 345
speciální	3 372 + 438

Zdroj: vlastní zpracování dle borger.dk, 2014

U speciálního příspěvku se postupuje tak, že pokud starobní důchod pobírá 1 z rodičů, je mu vyplácena dávka ve výši 3 372 DKK, jsou-li oba rodiče v důchodu, připojí se k tomuto příspěvku dalších 438 DKK a navíc i všeobecný příspěvek ve výši 1 319 DKK. U osiřelých dětí se částka 3 820 DKK (3 372 + 438) dokonce zdvojnásobuje. Výplatní termíny u všech těchto dávek jsou stejné jako u klasických přídavků na dítě.

Kromě všech výše uvedených přídavků a příspěvků se dle borger.dk (2014) v Dánsku dále poskytují např. **příspěvky pro studující rodiče (Børnetilskud til forældre under uddannelse, Supplerende børnetilskud til forældre i praktik)**. Zajímavým prvkem se jeví i jednorázová **dotace při osvojení dítěte z jiné země (Adoptionstilskud)**, která je určena těm, kteří adoptují jiné než dánské dítě přes jednu ze dvou autorizovaných organizací (AC International Child Support, DanAdopt), a činí 50 119 DKK.

V Dánsku počet dětí nemá vliv na míru zdanění, neboť **daňová zvýhodnění na děti zde neexistují**.

3.1.2 Instituce péče o dítě

Vzhledem k vysoké participaci žen na trhu práce (80 % matek pracuje), má Dánsko dlouhou tradici v rozvinutém systému státních institucí péče o dítě, přičemž všechny rodiny mají možnost využívat tato zařízení. Tento veřejný systém péče o dítě je založen na částečné bezplatnosti a upravuje ho **Zákon denní péče o děti** (Dagtilbudsloven) a **Pokyny pro denní péči** (Vejledning om dagtilbud).

Obec musí zajistit místa pro děti ve věku od 26 týdnů do věku nástupu do školy (borger.dk, 2014). Pro děti mladších 3 let mohou rodiče zvolit jesle (vuggestue) nebo tzv. rodinnou denní péči (dagpleje). V prvním případě se jedná o zařízení, ve kterém jsou hlídány větší skupiny malých dětí, zatímco „dagpleje“ představuje chůvu starající se ve svém vlastním domově o 4 až 5 dětí. Péče o děti ve věku od 3 do 5 let se odehrává ve školkách (børnehave). Tu využívají téměř všechny dánské rodiny. Dále v rámci státního systému existují speciální volnočasová centra pro předškolní děti a i pro ty, které už školu navštěvují. (Work in Denmark, 2014) Rodiče platí za péči o dítě ve státních institucích maximálně 25 % výdajů, zbylou část dotuje místní samospráva (obec). Poplatky za využívání institucí péče o děti se odvíjí od příjmu rodiny – nízkopříjmové rodiny proto platí méně nebo mají tyto služby zdarma. Zajímavým prvkem je sourozenecká sleva, kdy rodiče platí plnou cenu (max. 25 % výdajů) za 1 dítě a za další dítě či děti (biologičtí sourozenci, adoptivní sourozenci a děti z různých manželství žijící v jedné domácnosti) platí už jen 50 % z oněch maximálně 25 % výdajů. (EPIC,2014) Kromě státních institucí mohou rodiče využívat i instituce soukromé (privat børnepasning).

3.2 Velká Británie

Systém sociálního zabezpečení ve Spojeném království zahrnuje:

- systém státního pojištění (National Insurance Scheme, NIS), z něhož jsou poskytovány peněžité dávky v nemoci, v nezaměstnanosti, v případě úmrtí partnera, důchodové dávky atd., nároky na tyto dávky vznikají při placení příspěvků státního pojištění,
- státní zdravotní službu (National Health Service, NHS), jež poskytuje lékařskou a zubní péči a služby optika a kterou mohou běžně využívat bezplatně pouze osoby s trvalým bydlištěm ve Velké Británii a v Severním Irsku,

- **rodinné dávky a program daňového kreditu pro děti**, z nichž jsou poskytovány peněžité dávky osobám vychovávajícím děti,
- nepříspěvkové dávky pro některé kategorie osob zdravotně postižených nebo sociálních pracovníků,
- další **příspěvky hrazené zaměstnavatelem, jež jsou vypláceny zaměstnancům po narození dítěte nebo přijetí dítěte k adopci.** (MISSOC, 2013)

Jak uvádí Munková a kol. (2004), rodinná politika nemá ve Velké Británii dlouhou tradici. O rodinu a její problémy se začala intenzivněji zajímat až labouristická vláda Tonyho Blaira. V současnosti se rodinná politika Velké Británie zaměřuje na upřednostňování zájmu dítěte, stabilitu a bezpečnost pro děti, podporu všech typů rodinných forem a podporu rodičů, aby mohli lépe podporovat své děti (nikoliv snaha rodiče nahradit). Dále je pozornost věnována, stejně jako v jiných zemích, podpoře sladění práce a péče o rodinu, např. prostřednictvím právní úpravy zkrácených pracovních úvazků.

3.2.1 Dávky a výhody adresované rodinám s dětmi

V této podkapitole je čerpáno z příslušných zákonů a webových stránek vlády Velké Británie GOV.UK, kde jsou jednotlivé dávky dopodrobna popsány a rozvedeny.

Následující dávky, tedy mateřské a otcovské dávky, dále příspěvek na výživu malého dítěte a přídavek na dítě jsou upraveny **Zákonem o příspěvcích na sociální zabezpečení a dávkách sociálního zabezpečení** z roku 1992 (Social Security Contributions and Benefits Act).

Mateřská dovolená a výplata v mateřství

Mateřská dovolená (Statutory Maternity Leave)

Podmínky nároku

Pro splnění nároku je nutné být v zaměstnaneckém poměru, nezáleží na tom, jak dlouho žena u zaměstnavatele pracuje či kolik činí její příjem. Minimálně 15 týdnů před termínem porodu musí zaměstnavateli sdělit, kdy si přeje nastoupit na mateřskou dovolenou.

Délka mateřské dovolené

Ve Velké Británii lze zákonnou mateřskou dovolenou¹³ v délce 52 týdnů rozdělit na „běžnou“ (Ordinary Maternity Leave), která trvá 26 týdnů, a „dodatečnou“ (Additional Maternity Leave), jež lze čerpat dalších 26 týdnů. Žena nemusí čerpat celou mateřskou dovolenou, ale je nutné si vzít volno 2 týdny po porodu dítěte (4 týdny, pokud pracuje v továrně). Nejdříve může žena nastoupit na mateřskou dovolenou 11 týdnů před předpokládaným týdnem porodu.

Výplata v mateřství (Statutory Maternity Pay), dále jen „SMP“

Podmínky nároku

Pro nárok na SMP je nezbytné vydělávat v průměru alespoň 111 GBP týdně, dále k 15. týdnu před předpokládaným týdnem porodu pracovat pro zaměstnavatele nepřetržitě po dobu minimálně 26 týdnů a předložit doklad o těhotenství. SMP může být pobírána (stejně jako čerpána mateřská dovolená) v případě předčasně narozeného dítěte, mrtvého narozeného dítěte po 24. týdnu těhotenství, nebo pokud dítě zemře po narození.

Pokud žena nesplňuje podmínky nároku, musí jí zaměstnavatel do 7 dnů od tohoto rozhodnutí sdělit speciálním formulářem vysvětlení, proč tomu tak je. Pokud nemá žena právo získat SMP, může místo toho, za určitých podmínek, pobírat příspěvek v mateřství (viz dále).

¹³ Samotný pojem maternity leave ve Velké Británii vyjadřuje mateřskou dovolenou ve smyslu přerušení pracovní činnosti (během této doby jsou chráněna veškerá pracovní práva) spojené s očekáváním dítěte a následnou péčí o dítě po porodu, neznamená však výplatu dávky.

Délka vyplácení a výše dávky

SMP je vyplácena po dobu až 39 týdnů. Výše SMP **v prvních 6 týdnech činí 90 % průměrného týdenního výdělku před zdaněním, v dalších 33 týdnech se stanovuje buď jako 90 % průměrného týdenního výdělku před zdaněním, nebo v částce 138,18 GBP**, vždy se za rozhodující výši dávky považuje ta nižší z těchto dvou částek. Výplata dávky probíhá tím samým způsobem a v té samé frekvenci jako výplata mzdy, přičemž je stržena daň a příspěvek na státní pojištění. Obvykle začíná být SMP vyplácena se začátkem mateřské dovolené, přičemž je hrazena zaměstnavatelem.

Příspěvek v mateřství (Maternity Allowance)

Tato dávka je obvykle vyplácena při nesplnění nároku na SMP. Rozlišují se dva režimy výplaty dle podmínek nároku, výše dávky a doby, po kterou je příspěvek pobírán.

Délka pobírání 39 týdnů

Pro splnění *podmínek nároku* musí osoba být:

- v zaměstnaneckém poměru, ale bez nároku na SMP,
- OSVČ, která platí příspěvky na státní pojištění v rámci 2. kategorie,
- OSVČ s Potvrzením o osvobození od placení příspěvků z důvodu nízkých příjmů (Certificate of Small Earnings Exception),
- nebo nedávno přestala pracovat.

Dále musí být v období 66 týdnů před porodem zaměstnána nebo sebezaměstnána po dobu minimálně 26 týdnů a výdělky musí činit alespoň 30 GBP týdně v jakémkoliv období 13 týdnů.

Výše dávky

Příspěvek se stanovuje **buď jako 90 % průměrného týdenního výdělku před zdaněním, nebo v částce 138,18 GBP**, vždy se za rozhodující výši dávky považuje ta nižší z těchto dvou částek.

Délka pobírání 14 týdnů

Podmínky nároku jsou splněny, pokud žena v období 66 týdnů před porodem po dobu alespoň 26 týdnů:

- je vdaná nebo v registrovaném partnerství,
- není zaměstnaná a není OSVČ,

- podílí se na samostatné výdělečné činnosti jejího manžela či partnera,
- její manžel či partner je přihlášený u HMRC¹⁴ a platí příspěvky na státní pojištění v rámci 2. kategorie,
- její manžel či partner pracuje jako OSVČ,
- nesplňuje podmínky nároku na SMP nebo na vyšší částku této dávky.

Důležitou podmínkou je v tomto případě narození (předpokládaný porod) dítěte **po 27. červenci 2014 včetně**.

Výše dávky

Príspevek činí **27 GBP týdně po dobu 14 týdnů**.

V obou režimech platí, že příspěvek může být vyplácen nejdříve 11 týdnů před porodem. Nárok na příspěvek platí i v případě narození mrtvého dítěte po začátku 24. týdne těhotenství nebo při předčasném porodu.

Nutno ještě podotknout, že pobírání příspěvku v mateřství může ovlivňovat výši některých jiných dávek, např. příspěvek na bydlení, příspěvek při úmrtí blízkého, příspěvek na opatrovníka apod., či zcela zastavit např. pobírání příspěvku při hledání zaměstnání¹⁵.

Otcovská dovolená a výplata v otcovství

Otcovská dovolená (Paternity Leave)

Podmínky nároku

K tomu, aby byl splněn nárok, musí být příjemcem buď otec dítěte, manžel nebo partner matky dítěte, nebo osvojitel dítěte.

Když se do rodiny narodí nebo adoptuje dítě, má ve Velké Británii otec právo čerpat placenou:

- „běžnou“ otcovskou dovolenou (**Ordinary Paternity Leave**) v délce trvání 1 nebo 2 týdnů,

¹⁴ HMRC je instituce, která je odpovědná za výběr daní, placení některých přídavek a správy jiných regulačních režimů včetně minimální mzdy.

¹⁵ Pobírají ti, co práci aktivně hledají. Nelze ho pobírat současně s příspěvkem v mateřství, proto je výplata příspěvku při hledání zaměstnání zastavena.

- „dodatečnou“ otcovskou dovolenou (**Additional Paternity Leave**) v délce trvání až 26 týdnů, ale pouze za podmínky, že se matka dítěte (či 2. adoptivní rodič) vrací do práce.

Běžná otcovská dovolená musí být čerpána najednou, může začínat až po narození dítěte a musí být vyčerpána do 56 dnů po narození. Alespoň 15 týdnů před očekávaným porodem musí otec zaměstnavateli sdělit očekávaný termín narození dítěte, dále kdy si přeje zahájit otcovskou dovolenou (např. týden po porodu) a v jaké délce ji chce čerpat (1 nebo 2 týdny). V případě adopce se podmínky liší.

Dodatečná otcovská dovolená činí 2 až 26 týdnů v závislosti na tom, nakolik svou mateřskou dovolenou nevyužila partnerka. Může začínat 20 týdnů po narození, adopci či příjezdu dítěte do UK (při zahraničních adopcích), pokud se druhý z rodičů vrátil do práce. Musí být ukončena nejpozději k datu 1. narozenin dítěte či do 1 roku od adopce.

Lze čerpat buď běžnou otcovskou dovolenou, nebo dodatečnou. Ačkoliv pojem „dodatečná“ vybízí k tomu, že se jedná o nějakou nadstavbu k běžné otcovské dovolené, není tomu tak.

Výplata v otcovství (Paternity Pay)

Výplata v otcovství náleží otci dítěte jako náhrada mzdy při čerpání otcovské dovolené za účelem péče o narozené (adoptované) dítě. Tuto dávku vyplácí zaměstnavatel.

Podmínky nároku

Za situace, kdy otec chce čerpat běžnou otcovskou dovolenou, a tedy i nechat si vyplácet běžnou výplatu v otcovství (**Ordinary Paternity Pay**), musí splňovat následující:

- ke konci 15. týdne před očekávaným porodem pracovat pro zaměstnavatele nepřetržitě po dobu minimálně 26 týdnů,
- být zaměstnán u téhož zaměstnavatele až do data porodu,
- mít týdenní výdělek alespoň 111 GBP před zdaněním,
- odevzdat zaměstnavateli speciální formulář alespoň 28 dní před tím, než si přeje pobírat výplatu v otcovství.¹⁶

Pro nárok na dodatečnou otcovskou dovolenou a tedy i dávku s ní spojenou (**Additional Paternity Pay**) je nutné, aby matka dítěte (či druhý osvojitel) měla nárok buď na

¹⁶ V případě adopce se podmínky liší.

mateřskou dovolenou a výplatu v mateřství, nebo na příspěvek v mateřství. Zároveň se musí vrátit do práce a výplata takovéto dávky je tak ukončena. Otec dítěte musí mimo to splňovat následující:

- ke konci 15. týdne před očekávaným porodem pracovat pro zaměstnavatele nepřetržitě po dobu minimálně 26 týdnů,
- být zaměstnán u téhož zaměstnavatele týden před začátkem otcovské dovolené či výplaty v otcovství,
- mít týdenní výdělek alespoň 111 GBP před zdaněním,
- předložit potvrzení o začátku a konci partnerčiny mateřské dovolené,
- předložit potvrzení o tom, že partnerka čerpala alespoň 2 týdny mateřské dovolené a výplaty v mateřství,
- odevzdat zaměstnavateli speciální formulář alespoň 8 týdnů před tím, než si přeje zahájit dodatečnou otcovskou dovolenou a výplatu v otcovství,
- zaměstnavatel si může vyžádat kopii rodného listu dítěte či kontakt na zaměstnavatele matky dítěte.¹⁷

Otcovská dovolená a výplata v otcovství může být čerpána a pobírána i v případě předčasně narozeného dítěte, nebo pokud se po 24. týdnu těhotenství dítě narodí mrtvé.

Pokud nejsou splněny podmínky nároku, musí zaměstnavatel do 28 dnů od tohoto rozhodnutí sdělit speciálním formulářem vysvětlení, proč tomu tak je.

Výše dávky

Výplata v otcovství, ta běžná (Ordinary Paternity Pay) i dodatečná (Additional Paternity Pay), se stanovuje **bud' jako 90 % průměrného týdenního výdělku před zdaněním, nebo v částce 138,18 GBP**. Vždy se za rozhodující výši dávky považuje ta nižší z těchto dvou částek. Výplata dávky probíhá tím samým způsobem a v té samé frekvenci jako výplata mzdy, přičemž je stržena daň a příspěvek na státní pojištění.

Jakákoliv dodatečná otcovská dovolená, která je čerpána po konci partnerčiny výplaty v mateřství či příspěvku v mateřství, je neplacená.

Nutno na závěr mateřské a otcovské dovolené podotknout, že **od 5. dubna 2015¹⁸** bude místo dodatečné otcovské dovolené a výplaty v otcovství zavedena sdílená rodičovská dovolená a dávka s ní spojená (**Shared Parental Leave and Pay**). Jedná se o to, že

¹⁷ V případě adopce se podmínky liší.

¹⁸ Dítě se narodí k tomuto datu či po tomto datu (nebo proběhne adopce).

nevyčerpaná část mateřské dovolené a výplaty v mateřství bude moci být rozdělena na 3 samostatné časové bloky, které rodiče budou čerpat společně či každý zvlášť.

Rodičovská dovolená (Parental leave)

Zaměstnanci, kteří splní podmínky nároku, mohou čerpat **neplacenou** rodičovskou dovolenou za účelem trávit více času s dítětem, vyhradit si čas při umístění dítěte do zařízení pečující o děti, prohlédnout si novou školu apod.

Podmínky nároku

K tomu, aby zaměstnanec vyhovoval podmínkám, musí splňovat následující:

- být zaměstnán ve společnosti více než 1 rok,
- být uveden na rodném listě dítěte (či na potvrzení o adopci),
- nebýt OSVČ,
- mít dítě mladší 5 let.

Délka rodičovské dovolené

Standardní doba rodičovské dovolené je pro každého z rodičů 18 týdnů v době do 5. narozenin dítěte, v případě adopce je možné čerpat 18 týdnů až do 18. narozenin dítěte nebo do 5 let od uskutečnění adopce (podle toho, co nastane dříve) a pokud se jedná o postižené dítě mající nárok na dávky¹⁹ související s jeho postižením, rodičovskou dovolenou v délce trvání 18 týdnů lze vybrat až do 18. narozenin dítěte.

Každý z rodičů může během 1 roku vyčerpat až 4 týdny rodičovské dovolené vztahující se k jednomu dítěti.

Finanční pomoc v mateřství (Sure Start Maternity Grant), dále jen „SSMG“

Jedná se o jednorázovou dávku, která má pomoci kompenzovat náklady spojené s potřebami nového dítěte. Lze ji tedy přirovnat k porodnému, které je poskytováno i v jiných státech.

¹⁹ Musí mít nárok na dávku Disability Living Allowance.

Podmínky nároku

Tato dávka je poskytována Sociálním fondem pouze **při narození prvního dítěte** či v některých případech vícečetného porodu (viz níže). Další podmínkou je pobírání jednoho z následujících příspěvků:

- státní sociální podpora²⁰ (závislá na příjmu),
- příspěvek při hledání zaměstnání (závislý na příjmu),
- starobní důchod,
- příspěvek při omezené pracovní schopnosti (závislý na příjmu),
- přídavek na dítě při nízkém příjmu (Child Tax Credit), pokud je tato dávka vyšší, než činí základní výše,
- přídavek pro pracující s nízkým příjmem (Working Tax Credit), pokud je v něm zohledněn element postižení či vážného postižení,
- Universal Credit²¹.

Je tedy zřejmé, že tento příspěvek nemůže získat každá rodina, ale pouze ti, kteří mají velmi nízké příjmy, a proto pobírají některou z výše uvedených dávek.

SSMG lze pobírat i v případě adopce dítěte, kterému je méně než 1 rok. Rodina musí pro splnění nároku opět pobírat jednu z výše uvedených dávek.

O SSMG je možné žádat již od 11 týdnů před předpokládaným termínem porodu, nejpozději však do 3 měsíců po narození (adopci) dítěte.

Výše dávky

Výše dávky činí **500 GBP při narození prvního dítěte**. Jak již bylo uvedeno výše, poskytována je i v některých případech vícečetného porodu. Podmínkou je mít již dítě, které je mladší 16 let. Tabulka č. 4 ukazuje možné situace a výši příspěvku.

²⁰ Income Support je příspěvek na podporu příjmu pro ty, kteří mají nízký příjem (stanovený určitou hranicí), pracují méně než 16 hodin v týdnu a mají důvod, proč aktivně nehledají zaměstnání (nemoc, pracovní neschopnost,...)

²¹ Dávka, která má postupně (proces skončí v roce 2017) nahrazovat různé sociální příspěvky a podpory.

Tabulka č. 4: Výše finanční pomoci v mateřství v případě vícečetných porodů (v GBP)

DÍTĚ MLADŠÍ 16 LET	RODINA ČEKÁ DVOJČATA	RODINA ČEKÁ TROJČATA
1 nebo více (žádné z nich se nenarodilo při vícečetném porodu)	500	1 000
dvojčata již v domácnosti	0	500
trojčata již v domácnosti	0	0

Zdroj: vlastní zpracování dle GOV.UK, 2014

Příspěvek na výživu malého dítěte (Healthy Start)

Tato dávka má částečně kompenzovat náklady spojené s nákupem základních potravin jako mléko nebo ovoce pro dítě do 4 let či těhotnou ženu. Vyplácena je formou voucherů, které lze uplatnit ve více než 30 000 prodejnách v UK. Mimo to je možné získat kupony na bezplatné vitaminy vhodné pro těhotné či kojící ženy nebo děti ve věku od 6 měsíců do 5 let věku.

Podmínky nároku

Pro nárok na tento příspěvek musí být žena těhotná minimálně 10 týdnů nebo mít alespoň 1 dítě do 4 let. Navíc musí pobírat alespoň 1 z následujících dávek:

- státní sociální podpora (závislá na příjmu),
- příspěvek při hledání zaměstnání (závislý na příjmu),
- přídavek na dítě při nízkém příjmu (Child Tax Credit), ale pouze pokud roční příjem rodiny je 16 190 GBP nebo méně),
- příspěvek při omezené pracovní schopnosti (závislý na příjmu),
- přídavek pro pracující s nízkým příjmem (Working Tax Credit), ale pouze pokud rodina pobírá tzv. run-on payment²².

Pokud je příjemcem těhotná dívka mladší 18 let, nemusí pro splnění nároku pobírat žádnou z výše uvedených dávek.

Výše dávky

Každý **voucher má hodnotu 3,1 GBP**, která může být použita na nákup mléka, čerstvého či zamrazeného ovoce a zeleniny nebo kojenecké výživy.

²² Run-on payment je platba, kterou rodina obdrží 4 týdny bezprostředně po tom, co přestala splňovat nároky na pobírání přídavku pro pracující s nízkým příjmem (Working Tax Credit).

Žena, která je těhotná nebo má dítě ve věku 1 až 4 let obdrží každý týden jeden takovýto voucher. Pokud má žena dítě mladší 1 roku, dostane 2 vouchery za týden. Může získat také bezplatné vitaminové doplňky.

Následující přídatky jsou spravovány a vypláceny Finančním a celním úřadem jejího Veličenstva (Her Majesty's Revenue and Customs), tzv. HMRC. Kromě toho se jedná též o instituci shromažďující příspěvky na státní pojištění a o daňový úřad, který zajišťuje výběr např. daně z příjmů či daně z přidané hodnoty.

Přídavek na dítě (Child Benefit)

Podmínky nároku

Pro nárok na tuto dávku není nutné přispívat do systému, je to tedy dávka nepřispěvková. Je určena těm, kteří žijí²³ v UK a starají se o nezaopatřené dítě mladší 16 let, nebo mladší 20 let, pokud se jedná o studenta vybraného typu vzdělávání. V určitých případech je možné i při opuštění školy v 16 či 17 letech prodloužit výplatu přídavku o 20 týdnů, např. při nástupu do armády.

Výše dávky

Existují dvě sazby přídavku na dítě, přičemž pro nejstarší dítě je stanovena zvýšená týdenní sazba. Tento fakt zobrazuje tabulka č. 5.

Tabulka č. 5: Výše přídavku na dítě (v GBP)

PRO KOHO JE PŘÍDAVEK URČEN	VÝŠE PŘÍDAVKU (TÝDENNÍ)
nejstarší nebo jediné dítě	20,5
každé další dítě	13,55

Zdroj: vlastní zpracování dle GOV.UK, 2014

Zajímavostí je, že v roce 1999 bylo provedeno zvýšení přídavků na děti o 20 %, přičemž se jednalo o největší nárůst této dávky od doby její existence. (Munková a kol., 2004)

Přídavek je obvykle vyplácen každé 4 týdny, může být posílán i každý týden, pokud se jedná např. o rodiče samoživitele.

²³ Podle nové úpravy (od 1. července 2014) lze o tuto podporu požádat až po třech měsících prokazatelného pobytu v UK.

Prodloužení a zastavení vyplácení

Pokud dítě nepokračuje ve studiu, je platba dávky zastavena k 31. srpnu následujícího po jeho 16. narozeninách. V opačném případě je nutné doložit, že dítě studuje. Výplata přídatku je zastavena i v případě, že dítě začne pracovat 24 hodin a více za týden nebo když bude pobírat určité dávky, např. státní sociální podporu, příspěvek při omezené pracovní schopnosti či přídatku při nízkém příjmu.

Když je dítě hospitalizováno v nemocnici, existují určité časové limity, které při překročení pozastavují nárok na přídatek na dítě. Stejně tak jsou stanoveny limity a podmínky pro pobírání přídatku při zdržování se mimo UK

V případě smrti dítěte je možné přídatek pobírat dalších 8 týdnů po této události.

Příjmy větší než 50 000 £

Pokud mají oba dva partneři dohromady upravený čistý příjem (zdanitelný příjem) větší než 50 000 GBP, musí platit poplatek formou daně nazývaný High Income Child Benefit Charge. Ten činí 1 % z přijatého přídatku na dítě pro každých 100 GBP přesahujících příjem 50 000 GBP. Tato daň však nikdy nepřesáhne částku přídatku. Může se však rozhodnout, že nebude pobírat přídatek na dítě.

Ačkoliv mají následující 3 přídatky (Child Tax Credit, Working Tax Credit, Childcare and tax credits) ve svém názvu slovo „tax“, čili daň, jsou vnímány jako klasické dávky, než jako slevy na dani. Jsou upraveny **Zákonem o daňových kreditech** z roku 2002 (Tax Credits Act) a u všech se při posouzení nároku zohledňují příjmy za fiskální rok²⁴, odtud tedy slovo „tax“. Daňové úlevy a slevy na dani ve spojitosti s péčí o dítě jako takové ve Velké Británii neexistují.

Přídatek na dítě při nízkém příjmu (Child Tax Credit)

Podmínky nároku

Je adresován těm, kteří se starají o nezaopatřené dítě mladší 16 let²⁵, za předpokladu, že dítě studuje, je hranice prodloužena na 20 let věku. Při žádosti o tento přídatek není nutné, aby příjemce dávky pracoval. Zároveň jeho pobírání nijak neovlivňuje výši klasického přídatku na dítě (Child Benefit).

²⁴ Fiskální rok začíná 6. dubna a končí 5. dubna následujícího roku.

²⁵ Lze žádat až do 31. srpna následujícího po 16. narozeninách dítěte.

Výše dávky

Celková částka tohoto přídatku závisí na příjmu domácnosti a dalších okolnostech. Základ tohoto přídatku (tzv. family element) činí 545 GBP ročně. K tomuto základu lze získat další částky v závislosti na příjmu a dalších okolnostech, např. postižení dítěte. Tyto částky jsou uvedeny v tabulce č. 6.

Tabulka č. 6: Výše přídatku na dítě při nízkém příjmu (v GBP)

ELEMENT	ROČNÍ ČÁSTKA
každé dítě	až 2 750
každé postižené dítě	+ až 3 100
každé vážně postižené dítě	+ až 1 255 k předchozím částkám

Zdroj: vlastní zpracování dle GOV.UK, 2014

Hranice příjmů nejsou pevně stanoveny z toho důvodu, že především záleží na okolnostech (postižení, náklady spojené s hlídáním dětí apod.), se kterými se rodina musí vypořádat. Navíc může být vyplácen ve spojení s přídatkem pro pracující s nízkým příjmem, což komplikuje výpočet jeho výše.

Tento přídatek je vyplácen každý týden nebo jednou za 4 týdny od doby, kdy si rodina o přídatek požádá až do konce fiskálního roku, přičemž pouze jedna domácnost může pobírat tento přídatek.

Přídatek pro pracující s nízkým příjmem (Working Tax Credit)

Podmínky nároku

Nárok na tuto dávku mají osoby:

- mezi 16 a 24 lety věku mající dítě nebo postižení,
- starší 25 let bez ohledu na to, zda mají děti.

Dále musí pro splnění nároku pracovat určitý počet hodin týdně, být za tuto práci placeni a jejich příjmy nesmí přesáhnout stanovené hranice. Podmínky mohou být splněny i při čerpání mateřské a otcovské dovolené, při ztrátě zaměstnání apod. Počet požadovaných odpracovaných hodin v závislosti na věku a dalších okolnostech je obsažen v tabulce č. 7.

Tabulka č. 7: Minimální odpracovaný počet hodin (týdně)

OKOLNOSTI	POČET HODIN/TÝDEN
osoba ve věku 25 až 59 let	30
osoba starší 60 let	16
postižený	16
samoživitel/-ka s dítětem/děťmi	16
pár s dítětem/děťmi	dohromady 24 h ²⁶ (1 z nich 16 h)

Zdroj: vlastní zpracování dle GOV.UK, 2014

Výše dávků

Výše přídatku se odvíjí od výše příjmu a dalších okolností. Stejně jako v případě předchozí dávky, ani zde nejsou pevně stanoveny hranice příjmů, neboť jsou při stanovení výše zohledňovány nejrůznější okolnosti²⁷. Základní výše tohoto přídatku činí až 1 940 GBP ročně, k níž jsou přičítány částky v závislosti na jednotlivých elementech. Ty lze vyčíst v tabulce č. 8.

Tabulka č. 8: Maximální výše přídatku pro pracující s nízkým příjmem (v GBP)

ELEMENT	ROČNÍ ČÁSTKA
společně žádající pár	1 990
rodič samoživitel	1 990
pracující alespoň 30 h/týden	800
postižený	2 935
vážně postižený	+ 1 255 k předchozí částce
platící instituci za péči o dítě	122,5 (1 dítě) nebo 210 (2 děti a více) za měsíc

Zdroj: vlastní zpracování dle GOV.UK, 2014

Tento přídatek je vyplácen každý týden nebo jednou za 4 týdny od doby, kdy si rodina o přídatek požádá až do konce fiskálního roku.

²⁶ Existují výjimky, u kterých není potřeba splnit 24 odpracovaných hodin, např. pokud 1 z nich pracuje alespoň 16 hodin/týdně a je postižený nebo starší 60 let či je jeho partner v nemocnici nebo ve vězení.

²⁷ Např. pro bezdětný pár činí hranice příjmů 18 000 GBP, pro svobodného bezdětného člověka je stanovena na 13 100 GBP, která může být však vyšší, pokud mají děti, platí specializované instituci za péči o dítě či je jeden z nich postižený.

Přídavek na péči o dítě (Childcare and tax credits)

Podmínky nároku

Na rozdíl od přídavku na dítě při nízkém příjmu (Child Tax Credit), tuto dávku lze pobírat jen, pokud rodič **pracuje** a zároveň pečuje o nezaopatřené dítě mladší 16 let (17 let, pokud je postižené), neboť tento přídavek má alespoň z části vykompenzovat náklady hrazené na péči o dítě, zatímco rodič pracuje. Pracovní doba musí u každého z partnerů činit alespoň 16 hodin za týden, podmínky mohou být splněny i při čerpání mateřské dovolené či při pobývání v pracovní neschopnosti. V některých případech nemusí být splněna podmínka obou dvou pracujících, např. pokud jeden z nich má nárok na příspěvek pro opatrovníka, je v nemocnici či ve vězení, nebo pokud pobírá přídavky pro postižené.

Zároveň musí splňovat nároky na pobírání přídavku pro pracující s nízkým příjmem (Working Tax Credit) a platit za péči o dítě prověřené a registrované instituci. Může se jednat o hlídání dítěte doma chůvou, mateřskou školou, školou (mimo vyučování a ve školních prostorách) či příbuzným (pouze registrované osoby a hlídání probíhá mimo domov dítěte²⁸).

Výše dávky

Pobíraná částka se odvíjí od příjmu rodiny a od frekvence platby příslušné instituci zajišťující péči o dítě. Rodina může získat až **122,5 GBP týdně za 1 hlídané dítě** a až **210 GBP týdně za dvě a více hlídaných dětí**. V některých případech poskytuje zaměstnavatel svým zaměstnancům vouchery pro využití těchto služeb. I to se zohledňuje při stanovení výše přídavku, který je v takové situaci snížen.

Kromě všech výše uvedených dávek lze ještě zmínit **příspěvek pro opatrovníka (Guardian's Allowance)**, který je vyplácen spolu s přídavkem na dítě těm, kteří vychovávají dítě, jehož rodiče zemřeli, dále **příspěvky pro studující rodiče (Parents' Learning Allowance, Chilcare Grant, Care to Learn)**.

Vzhledem ke složitosti stanovení výše některých dávek existují na webových stránkách vlády GOV.UK nejrůznější kalkulatory, které po zadání všech požadovaných údajů a okolností přesně určí výši dávky.

²⁸ Ve Walesu a Severním Irsku musí kromě toho hlídat alespoň ještě 1 dítě, které není jejich příbuzným.

3.2.2 Instituce péče o dítě

Ve Velké Británii využívají pracující rodiče malých dětí širokou škálu různých forem péče o děti. Jejich volba se odvíjí od mnoha faktorů včetně rodinného příjmu, dostupnosti služeb, jejich pracovního úvazku a věku dětí. Co se týče Anglie, v roce 2013 využilo těchto institucí 78 % rodin s dětmi mladšími 15 let. Z toho 10 % umístilo své děti do jeslí, přičemž většina z nich je provozována soukromými nebo neziskovými organizacemi. Dalších 5 % rodin poslalo své děti do předškolních zařízení, která nabízejí zaopatření dětí na půl dne. Mateřskou školu (popřípadě mateřskou školu připojenou k základní škole) navštěvovalo 10 % dětí. Tato zařízení zároveň zajišťují pro děti ve věku 3 a 4 let 15 hrazených (vládou) hodin vzdělávání týdně (po dobu 38 týdnů v roce). Dalších 5 % rodin svěřilo své děti registrovaným chůvám. Vzhledem k tomu, že povinná školní docházka začíná v 5 letech a patří tak mezi nejčasnější v Evropě, mnozí rodiče (42 %) upřednostňují volnočasová školní centra, kde se o jejich děti postarají před a po vyučování. Některá centra (43 %) jsou řízeny soukromými organizacemi, jiná (32%) jsou spravována školami nebo orgány místní samosprávy. Jiní rodiče (5 %) pověřují chůvy, aby jejich děti vyzvedly ze školy a postaraly se o ně. Rutter, Stocker (2014) ve svém průzkumu nazvaném Childcare Costs Survey, který je zdrojem pro zpracování této podkapitoly, uvádějí, že roční výdaje na péči o 2 děti na půl dne v UK dokonce předčí roční průměrnou výši splátek hypotéky. Tento fakt demonstrují na příkladě, kdy rodina umístí jedno své dítě do školky na půl dne a druhé po skončení školní výuky navštěvuje volnočasové školní centrum. Jejich roční výdaje na péči o děti se vyšplhají na 7 549 GBP. Ve srovnání s průměrnými ročními splátkami hypotéky ve výši 7 207 GBP činí výdaje na hlídání dětí v UK opravdu nezanedbatelnou částku.

3.3 Francie

Většina obyvatel Francie je zařazena do tzv. všeobecného režimu sociálního zabezpečení (régime général). Tento režim funguje ve 4 odvětvích: Nemoc, Stáří, Finanční krytí a Rodina. S podporou rodiny dle Smejkalové (2012) souvisí:

- odvětví Nemoc, jež vyplácí dávky nemocenské a jež je na národní úrovni zabezpečováno CNAM (Národní pokladnou zabezpečení v nemoci), která řídí instituce CARSAT (Regionální poklady zabezpečení stáří a zabezpečení zdraví v práci) a CPAM (První pokladny zabezpečení v nemoci). CPAM se zaměřují

na ochranu pojištěnců v rámci 5 sociálních rizik: nemoc, **mateřství**, invalidita, pracovní úrazy a nemoci z povolání.

- odvětví Finanční krytí, které funguje na základě působení departementálních **URSAFF** (Unie shromažďování příspěvků na sociální zabezpečení a rodinné příspěvky), jež prostřednictvím příspěvků strhávaných ze mzdy, daní a státních příspěvků shromažďují příspěvky na sociální zabezpečení. Na národní úrovni jsou tyto instituce řízeny ACOSS (Ústřední kanceláři orgánů sociálního zabezpečení), která tyto zdroje přerozděluje mezi odvětví Nemoc, Stáří a Rodina.
- odvětví Rodina je zajišťována na departementální úrovni institucemi CAF (Pokladnami rodinných příspěvků), které mají za úkol především posuzovat nároky na jednotlivé dávky pro rodiny s dětmi a následně zabezpečují jejich výplatu. CAF se kromě toho věnují tzv. rodinné sociální činnosti. Národní řízení těchto pokladen vykonává CNAF (Národní pokladna rodinných příspěvků), jež rozděluje zdroje mezi jednotlivé CAF a vymezuje strategii odvětví Rodina.

Nástroje podpory rodin s dětmi je ve Francii možné členit na finanční a nefinanční (podobně jako v ČR). Jak uvádí Smejkalová (2012), mezi finanční nástroje lze zařadit dávky pro rodiny a daňová zvýhodnění, nefinanční nástroje jsou představovány službami pro rodiny (např. rodinná sociální činnost zajišťovaná Pokladnami rodinných příspěvků).

3.3.1 Dávky adresované rodinám s dětmi

Dávky v rámci nemocenského pojištění (větev Nemoc)

Mateřské a otcovské dovolené a dávky jsou upraveny **Zákonem o sociálním zabezpečení** (Code de la sécurité sociale) a **Zákoníkem práce** (Code du travail). Čerpáno je v následujícím testu také z webových stránek ameli.fr o nemocenském pojištění.

Mateřská dovolená (congé maternité)

Jedná se o dávku vyplácenou v rámci nemocenského pojištění spojenou s očekáváním dítěte a následnou péčí o něj po porodu.

Podmínky nároku

Pro nárok na mateřskou dovolenou je třeba splnit následující podmínky:

- prokázat 10 měsíční registraci na nemocenském pojištění,
- doložit alespoň 200 odpracovaných hodin jakožto zaměstnanec v průběhu 3 měsíců předcházejících začátku těhotenství (či začátku prenatální MD), nebo zaplatit příspěvek z platu, který se bude rovnat minimálně 1 015 násobku hodnoty příspěvku z hodinové SMIC²⁹ během 6 měsíců předcházejících začátku těhotenství (či začátku prenatální MD),
- v případě sezónního nebo nesouvislého zaměstnání prokázat minimálně 800 odpracovaných hodin v posledním roce předcházející začátku těhotenství (či začátku prenatální MD) nebo zaplatit příspěvek z platu, který se bude rovnat minimálně 2 030 násobku hodnoty příspěvku z hodinové SMIC v posledním roce předcházejícím začátku těhotenství (či začátku prenatální MD).

Výše dávky

Výše každodenních mateřských náhrad je rovna základnímu čistému dennímu výdělku. Ten je vypočítáván na základě hrubé mzdy za poslední 3 měsíce (nebo 12 měsíců v případě sezónního nebo nesouvislého zaměstnání) předcházející přerušení pracovní činnosti z důvodu těhotenství, do maximálního měsíčního limitu 3 129 EUR. Poté činí maximální výše této dávky **81,27 EUR** za den.

Tato dávka je vyplácena každých 14 dní příslušnou Pokladnou zabezpečení v nemoci. Navíc je vyplácena za každý den v týdnu, včetně sobot, nedělí a státních svátků. Před tím, než je dávka vyplácena, je sražena o speciální odvody, jež mají podobu daní, a to o Obecný sociální příspěvek³⁰ (CSG) ve výši 6,2 % a Příspěvek na splacení sociálního dluhu³¹ (CRDS) ve výši 0,5 %. Kromě toho všechny denní příspěvky vyplacené v průběhu mateřské dovolené podléhají dani z příjmů. (ameli.fr, 2014)

Délka mateřské dovolené

Doba mateřské dovolené se skládá z prenatální mateřské dovolené (před porodem) a postnatální mateřské dovolené (po porodu). Její doba je různá na základě počtu dětí,

²⁹ SMIC = hrubá minimální mzda

³⁰ CSG je daň určená k financování nemocenského pojištění, rodinných dávek a Fondu solidarity se staršími občany. Existují různé sazby pro různé druhy příjmů.

³¹ CRDS má za cíl snížit dluh sociálního zabezpečení, pro všechny druhy příjmů je stanovena jednotná sazba.

které žena čeká, a dětí, které už má. Tabulka č. 9 ukazuje dobu mateřské dovolené členěnou na její jednotlivé části a s ohledem na rodinnou situaci.

Tabulka č. 9: Délka mateřské dovolené (v týdnech)

RODINNÁ SITUACE	DOBA PRENATÁLNÍ MD	DOBA POSTNATÁLNÍ MD	CELKOVÁ DOBA MD
Očekávání 1 dítěte, zároveň již méně než 2 děti	6	10	16
Očekávání 1 dítěte, zároveň již alespoň 2 děti	8	18	26
Očekávání dvojčat	12	22	34
Očekávání trojčat a víceročat	24	22	46

Zdroj: vlastní zpracování dle ameli.fr, 2014

Pokud žena očekává 1 dítě a doma má již alespoň 2 děti, může požádat o dřívější nastoupení prenatální mateřské dovolené o maximálně 2 týdny. V případě, že očekává dvojčata, je možné nastoupit mateřskou dovolenou maximálně o 4 týdny dříve. Mateřská dovolená po porodu dítěte (dětí) je ovšem poté o příslušnou dobu krácena. Stejně tak je možné přesunout část (maximálně první 3 týdny) mateřské dovolené před porodem, a prodloužit tak dobu strávenou s dítětem (dětmi) po porodu. To lze však učinit po předchozí poradě s lékařem. Kromě toho, muži mohou ve Francii využít možnost čerpat postnatální MD místo ženy. (ameli.fr, 2014)

Otcovská dovolená (congé de paternité et d'accueil de l'enfant)

Tato dávka je poskytována v rámci nemocenského pojištění k příležitosti narození a přijetí dítěte, přičemž příjemcem dávky je otec dítěte či partner ženy³².

Podmínky nároku

Příjemce dávky musí splnit stejné podmínky jako žena při nárokování mateřské dovolené (viz výše). Tyto podmínky musí časově předcházet začátku otcovské dovolené.

³² Za předpokladu, že biologický otec není znám nebo neprojevuje zájem o dítě.

Výše dávky

Výše dávky otcovské dovolené se stanovuje naprosto totožným způsobem jako u mateřské dovolené, maximální výše této dávky je tedy **81,27 EUR** za den. Opět je dávka vyplácena Pokladnou zabezpečení v nemoci, příjemci náleží za každý den v týdnu a podléhá i stejným srážkám jako dávka v době mateřské dovolené.

Délka otcovské dovolené

Běžně (v případě narození 1 dítěte) je doba stanovena jako 11 dní po sobě jdoucích (včetně sobot, nedělí a státních svátků). Při vícečetném porodu může otec čerpat až 18 dní otcovské dovolené. Povinnou podmínkou je vždy však čerpání během prvních 4 měsíců po porodu dítěte. (ameli.fr, 2014)

Dávky v rámci větve Rodina

Před detailním rozebráním jednotlivých dávek v rámci této větve je záhodno doplnit výklad o **Rodičovskou dovolenou (congé parental)**, kterou lze ve Francii čerpat až do 3. narozenin dítěte. Na rodičovskou dovolenou může rodič nastoupit kdykoliv během této doby, přičemž se nastupuje na 6 měsíců a toto období je možné opakovaně prodlužovat. (VÚPSV, 2014) V souvislosti s rodičovskou dovolenou je rodiči vyplácen tzv. přírůstek na svobodný výběr aktivity (viz níže popsán) – v případě prvního dítěte po dobu 6 měsíců, při každém dalším dítěti po celou dobu čerpání rodičovské dovolené.

V rámci sociální politiky je podpora v oblasti rodinné větve rozdělena do pěti hlavních témat:

- Děti předškolního věku (Petite enfance),
- Početné rodiny (Familles nombreuses),
- Neúplné rodiny (Familles monoparentales),
- Bydlení rodin (Logement des familles),
- Boj proti chudobě (Lutte contre la pauvreté).

Všechny platby jsou prováděny prostřednictvím sítě 102 CAF řízených CNAF. V prosinci roku 2013 bylo na dávky rodinné a sociální politiky vynaloženo 64,4 miliardy EUR průměrně za měsíc a pokrývající 12 milionů domácností a asi 30,6 milionů obyvatel. (ADECRI, 2014)

Všechny dávky z větve Rodina jsou upraveny **Zákonem o sociálním zabezpečení** (Code de la sécurité sociale) a lze je rozdělit do dvou skupin, a sice podle toho, zda nárok na ně je závislý či nezávislý na výši příjmu. Obrázek č. 1 znázorňuje členění rodinných dávek ve Francii právě podle tohoto kritéria. Zároveň může sloužit i jako výčet dávek, které budou předmětem následujícího textu.

Obrázek č. 1: Členění rodinných dávek dle závislosti na příjmu

Dávky závislé na příjmu	Dávky nezávislé na příjmu
<ul style="list-style-type: none"> • porodné • základní dávka • přídavek na začátek školního roku • doplňková dávka • přídavky na bydlení 	<ul style="list-style-type: none"> • přídavek na svobodný výběr aktivity • přídavek na svobodný výběr způsobu hlídání • rodinné přídavky • přídavek na podporu rodiny

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

Obecné podmínky pro nárok na rodinné dávky

Všechny rodinné dávky ve Francii musí splňovat následující:

- Příjemce rodinných dávek musí mít trvalé bydliště ve Francii. Příjemcem je matka nebo otec, který o děti pečuje, případně jiná osoba, která je má v péči a zajišťuje tak jejich výchovu, vzdělání a obživu.
- Rodinné dávky se vztahují k péči o nezaopatřené děti. Nezaopatřeným dítětem se rozumí dítě do 16 let věku, pokud je účasten povinné školní docházky, dále dítě ve věku do 20 let, pokud jeho čistý měsíční výdělek nepřesahuje 885,81 EUR³³. U některých dávek je věková hranice za určitých podmínek zvýšena na 21 let.
- Jak je uvedeno výše, některé dávky jsou závislé na příjmu, to znamená, že pro nárok na dávku nesmí čisté rodinné příjmy překročit určitou stanovenou hranici. Pro výplatu dávek v roce 2014 jsou rozhodné příjmy roku 2012. CAF

³³ Od 1. ledna 2014.

vyhodnocuje příjmy na základě daňového přiznání, které občané odevzdávají Daňovému úřadu.

- U většiny dávek se kromě toho posuzuje i rodinná situace jako např. počet dětí, jejich věk či počet příjmů v rodině. (Ministère des Affaires sociales, de la Santé et des Droits des femmes, 2014)

Charakteristika jednotlivých rodinných dávek

Pro zpracování této části práce bylo využito výše zmíněného Zákona o sociálním zabezpečení a oficiálních webových stránek Pokladny rodinných přídatků.

Podpora rodin s dětmi předškolního věku nabývala ve Francii na významu od svého zavedení na počátku 80. let. Při péči o ty nejmenší je kladen důraz na svobodnou volbu (*libre choix*) ženy mezi pracovním a rodinným životem. Podle posledních výzkumů je 80 % francouzských žen ekonomicky aktivních. (ADECRI, 2014) Tímto se Francie odlišuje od klasických konzervativních zemí, kde je více upřednostňován tradiční model rodiny. Zásadní reforma oblasti podpory rodin s dětmi předškolního věku byla zavedena 1. ledna 2004 vytvořením souboru **Dávek pro přijetí malého dítěte** (*Prestation d'accueil du jeune enfant*)³⁴.

Skládá se ze 4 dávek:

- porodné,
- základní dávka,
- přídavek na svobodný výběr aktivity,
- přídavek na svobodný výběr způsobu hlídání.

V následujícím textu jsou tyto 4 dávky popsány s důrazem na podmínky pro vznik nároku na tyto transfery a na jejich výši.

Porodné (prime à la naissance)

Jedná se o jednorázově vyplácenou dávku *závislou na příjmu*. Dávka umožňuje vyrovnat se s počátečními náklady při narození nebo adopci dítěte.

³⁴ Často se označují zkratkou PAJE.

Podmínky nároku

Podmínky nároku zahrnují kromě obecných podmínek pro nárok na rodinné dávky také skutečnost, že těhotenství musí být v prvních 14 týdnech oznámeno příslušnému CAF a CPAM. Jelikož se jedná o dávku testovanou, nesmí příjmy přesáhnout stanovenou hranici³⁵, která zohledňuje rodinnou situaci (počet narozených dětí a to, zda se jedná o pár se dvěma příjmy, jedním příjmem či o rodiče samoživitele). To znázorňují následující tabulky. Tabulka č. 10 slouží k posouzení nároku v případě, že bylo v rodině přítomno narozené nebo adoptované dítě před 1. dubnem 2014. Tabulka č. 11 testuje příjmy za předpokladu neexistence jiného narozeného nebo adoptovaného dítěte v rodině před tímto datem.

Tabulka č. 10: Maximální příjmy (1) pro nárok na porodné (v EUR)

POČET DĚTÍ V DOMÁCNOSTI (JIŽ NAROZENÝCH + NA CESTĚ)	PÁR S JEDNÍM PŘÍJMEM	OSAMĚLÝ RODIČ NEBO PÁR SE DVĚMA PŘÍJMY
1	35 480	46 888
2	42 576	53 984
3	51 091	62 499
za každé další dítě	+ 8 515	+ 8 515

Zdroj: vlastní zpracování dle CAF, 2014

Tabulka č. 11: Maximální příjmy (2) pro nárok na porodné (v EUR)

POČET DĚTÍ V DOMÁCNOSTI (JIŽ NAROZENÝCH + NA CESTĚ)	PÁR S JEDNÍM PŘÍJMEM	OSAMĚLÝ RODIČ NEBO PÁR SE DVĚMA PŘÍJMY
1	35 480	45 077
2	41 878	51 475
3	48 276	57 873
za každé další dítě	+ 6 398	+ 6 398

Zdroj: vlastní zpracování dle CAF, 2014

I když vyplácení dávky je závislé na příjmu, 85 % francouzských rodin na ní dosáhne. (ADECRI, 2014)

³⁵ Pro dávky vyplácené v roce 2014 se posuzují příjmy roku 2012.

Výše dávky

Dávka v období od 1. dubna 2014 do 31. března 2015 činí **923,08 EUR**, v případě narození vícero dětí se částka násobí počtem narozených dětí. Částka je vyplácena na každé dítě již v 7. měsíci těhotenství.

Tato dávka je vyplácena i v případě adopce jednoho či více dětí mladších 20 let. Opět musí být splněny obecné podmínky pro nárok na rodinné dávky a podmínka příjmu nepřesahující stanovené limity. Rozlišuje se, zda příchod dítěte do domácnosti nastal po 1. dubnu 2014 či před tímto datem. V prvním případě se pro testování příjmu použije již výše uvedená tabulka č. 10, ve druhém případě se uplatní tabulka č. 11. *Výše dávky* je v obou případech **1 846,15 EUR** na každé adoptované dítě a je vyplácena v měsíci příjezdu dítěte do domácnosti.

Základní dávka (allocation de base)

Jedná se opět o dávku závislou na příjmu, přičemž tento příspěvek pomáhá pokrývat náklady spojené s vyživováním a vzděláním dítěte.

Podmínkou nároku je splnění obecných podmínek pro nárok na rodinné dávky, dále dítě mladší 3 let či v případě adopce dítě mladší 20 let. Opět jsou stanoveny hranice příjmů³⁶, které nesmí být překročeny. Dávka je přidělena na rodinu, nutno však podotknout, že v případě vícečetného porodu je vypláceno tolik dávek, kolik přišlo na svět dětí při témže porodu (či byly současně adoptovány). Rozlišují se dva režimy této dávky, v závislosti na tom, zda dítě „přišlo“ do rodiny po 1. dubnu 2014 či před tímto datem.

Při „příchodu“ dítěte po 1. dubnu 2014 se totiž dávka vyplácí v plné či částečné výši. Nárok na ní při zohlednění příjmů a rodinné situace ukazuje tabulka č. 12 a tabulka č. 13.

³⁶ Pro dávky vyplácené v roce 2014 se posuzují příjmy roku 2012.

Tabulka č. 12: Maximální příjmy pro nárok na základní dávku v plné výši (v EUR)

POČET DĚTÍ V DOMÁCNOSTI (JIŽ NAROZENÝCH + NA CESTĚ)	PÁR S JEDNÍM PŘÍJMEM	OSAMĚLÝ RODIČ NEBO PÁR SE DVĚMA PŘÍJMY
1	29 700	37 733
2	35 056	43 089
3	40 412	48 445
za každé další dítě	+ 5 356	+ 5 356

Zdroj: vlastní zpracování dle CAF, 2014

Základní dávka od 1. dubna 2014 do 31. března 2015 činí v plné výši **184,62 EUR** za měsíc.

Tabulka č. 13: Maximální příjmy pro nárok na základní dávku v částečné výši (v EUR)

POČET DĚTÍ V DOMÁCNOSTI (JIŽ NAROZENÝCH + NA CESTĚ)	PÁR S JEDNÍM PŘÍJMEM	OSAMĚLÝ RODIČ NEBO PÁR SE DVĚMA PŘÍJMY
1	35 480	45 077
2	41 878	51 475
3	48 276	57 873
za každé další dítě	+ 6 398	+ 6 398

Zdroj: vlastní zpracování dle CAF, 2014

Základní dávka od 1. dubna 2014 do 31. března 2015 činí v částečné výši **92,31 EUR** za měsíc.

V případě režimu, který je spojen s „příchodem“ dítěte před 1. dubnem 2014, se nárok na dávku posuzuje podle příjmů obsažených v tabulce č. 14.

Tabulka č. 14: Maximální příjmy pro nárok na základní dávku (v EUR)

POČET DĚTÍ V DOMÁCNOSTI (JIŽ NAROZENÝCH + NA CESTĚ)	PÁR S JEDNÍM PŘÍJMEM	OSAMĚLÝ RODIČ NEBO PÁR SE DVĚMA PŘÍJMY
1	35 480	46 888
2	42 576	53 984
3	51 091	62 499
za každé další dítě	+ 8 515	+ 8 515

Zdroj: vlastní zpracování dle CAF, 2014

Při nároku na dávku je v tomto režimu vypláceno **184,62 EUR** měsíčně. Opět tato částka platí v období mezi 1. dubnem 2014 a 31. březnem 2015.

Ve všech výše zmíněných situacích platí, že dávka je vyplácena od měsíce narození (či adopce) do měsíce, který předchází měsíci, ve kterém dítě dosáhne 3 let věku³⁷.

Přídavek na svobodný výběr aktivity (complément de libre choix d'activité)

Podmínky nároku

Pro nárok na tento přídavek (dále jen „CLCA“) je nutné splňovat kromě obecných podmínek pro nárok na rodinné dávky, skutečnost, že dítě musí být mladší 3 let³⁸. Důležitou podmínkou je úplné či částečné přerušení pracovních aktivit jednoho z rodičů z důvodu péče o dítě³⁹. V některých situacích je nutné splnit podmínku příjmů, zejména pokud vykonává práci jako obchodní cestující, či se nejedná o zaměstnance, a k tomu se rozhodne pracovat na částečný úvazek. Dále je nezbytné prokázat platbu příspěvků v rámci starobního pojištění po dobu alespoň 8 čtvrtletí:

- v posledních 2 letech, pokud se jedná o 1. dítě,
- v posledních 4 letech, pokud se jedná o 2. dítě,
- v posledních 5 letech, pokud se jedná o 3. a další dítě.

Do této doby se kromě doby zaměstnání započítává i doba pracovní neschopnosti, mateřské dovolené, podpory v nezaměstnanosti⁴⁰ a období pobírání CLCA.

Výše dávky⁴¹

Pro zjištění, jakou výši CLCA rodina při splnění podmínek nároku obdrží, je nutné vědět, zda k 1. dubnu 2014 existovalo v rodině narozené nebo adoptované dítě, či nikoliv.

V první situaci jsou sazby následující:

- v případě úplného přerušení pracovní aktivity:
 - **390,52 EUR** měsíčně

³⁷ Pokud se jedná o adopci, je možné dávku vyplácet po dobu 36 měsíců po sobě jdoucích do 20 let věku dítěte.

³⁸ Nebo bylo adoptováno dítě mladší 20 let.

³⁹ Nárok vzniká při prvním a každém dalším dítěti.

⁴⁰ Započítává se až při posuzování nároku na 2. a další děti.

⁴¹ Stanovena pro výplatu od 1. dubna 2014 do 31. března 2015.

- v případě částečného pracovního úvazku:
 - **252,46 EUR** měsíčně po dobu práce na půl úvazku či méně než půl úvazku
 - **145,63 EUR** měsíčně po dobu práce sjednané mezi 50 % - 80 % úvazku

Při narození či adoptování prvního dítěte po 1. dubnu 2014 jsou sazby následující:

- v případě úplného přerušování pracovní aktivity:
 - **390,52 EUR** měsíčně nebo **576,24 EUR** měsíčně, pokud rodina nepobírá základní dávku (allocation de base)
- v případě částečného pracovního úvazku:
 - **252,46 EUR** měsíčně po dobu práce na půl úvazku či méně než půl úvazku nebo **438,17 EUR** měsíčně, pokud rodina nepobírá základní dávku (allocation de base)
 - **145,63 EUR** měsíčně po dobu práce sjednané mezi 50 % - 80 % úvazku nebo **331,35 EUR** měsíčně, pokud rodina nepobírá základní dávku (allocation de base)

Ve všech výše popsaných situacích se CLCA pro rodinu s jedním dítětem vyplácí po dobu maximálně 6 měsíců po skončení pobírání tzv. každodenních náhrad (vyplácených během mateřské dovolené, otcovské dovolené apod.), v některých případech od narození do 6 měsíců věku dítěte. Pokud má rodina dvě a více nezaopatřených dětí, je CLCA vyplácena až do měsíce před 3. narozeninami nejmladšího dítěte⁴². Tento přírůstek lze přirovnat k dávkám vypláceným během rodičovské dovolené v jiných státech.

Výběrový přírůstek na svobodný výběr aktivity (complément optionnel de libre choix d'activité), dále jen „COLCA“

Podmínky nároku

Pro nárok na COLCA je nutné přerušit pracovní aktivity a mít alespoň 3 nezaopatřené děti⁴³. Je nutné zmínit, že volba mezi COLCA a CLCA je definitivní a nelze přecházet mezi těmito přírůstky.

⁴² Za předpokladu, že jsou stále splněny podmínky nároku.

⁴³ Tyto děti musí být narozené nebo adoptované po 1. červenci 2006.

Výše dávky⁴⁴

Výše COLCA je větší než částka přídatku CLCA v plné výši. Pokud bylo v rodině k 1. dubnu 2014 přítomno narozené nebo adoptované dítě, činí výše dávky **638,33 EUR** měsíčně. Za situace příchodu prvního dítěte po tomto datu, je výše dávky buď **638,33 EUR**, nebo **824,04 EUR** měsíčně, pokud rodina nepobírá základní dávku (allocation de base).

COLCA může být vyplácen až do měsíce před 1. narozeninami nejmladšího dítěte.⁴⁵ Pobírání tohoto přídatku nelze kombinovat s tzv. každodenními náhradami, proto pobírání COLCA započne, při splnění všech podmínek, měsícem, ve kterém končí pobírání každodenních náhrad.

Přídavek na svobodný výběr způsobu hlídání (complément de libre choix du mode de garde)

Účelem dávky je kompenzovat rodině výdaje spojené s denním hlídáním mateřskou asistentkou, která hlídá děti u sebe doma (assistante maternelle) či soukromou chůvou v domově dítěte (garde à domicile). Zaměstnavatelem těchto asistentek či chův jsou buď rodiče dítěte, nebo společnost oprávněná k tomu, aby tyto služby zajišťovala. Rodiče mohou též využívat služby jeslí.

Podmínky nároku

Kromě splnění obecných podmínek pro nárok na rodinné dávky je nutno dodržet následující podmínky:

- rodiče vychovávají dítě mladší 6 let,
- rodič se musí věnovat práci,
- pokud rodiče využívají mateřskou asistentku,⁴⁶ musí být schválena institucí PMI (Protection Maternelle et Infantile), která se zaměřuje na služby pro ochranu matek a dětí,
- pokud rodiče zaměstnávají mateřskou asistentku či soukromou chůvu, musí to nahlásit Unii shromažďování příspěvků na sociální zabezpečení a rodinné přídatky (URSSAF),

⁴⁴ Stanovena pro výplatu od 1. dubna 2014 do 31. března 2015.

⁴⁵ V případě adopce může být COLCA vyplácen po dobu maximálně 12 měsíců od příchodu dítěte do rodiny.

⁴⁶ Mateřská asistentka musí splňovat zákonem předepsané podmínky.

- hrubá mzda mateřské asistentky nesmí přesáhnout 47,65 EUR za den a za hlídané dítě,
- pokud rodiče využívají služeb společnosti zaměstnávající mateřské asistentky či soukromé chůvy, musí být dítě hlídáno minimálně 16 hodin měsíčně,
- pokud rodiče využívají jesle, musí být dítě hlídáno minimálně 16 hodin měsíčně a hodinová mzda musí být nižší než 12 EUR⁴⁷ na jedno hlídané dítě
- rodiče se musí podílet na úhradě nákladu minimálně 15 %.

I v případě této dávky je nezbytné zohlednit režim, pod který rodina bude patřit, a v každém z nich je možné rozlišit několik situací podle zvoleného způsobu hlídání. Vždy pak bude výše příspěvku⁴⁸ záviset na příjmu rodiny, počtu dětí a jejich věku.

1) k 1. dubnu 2014 bylo v rodině přítomno narozené nebo adoptované dítě

V tabulce č. 15 jsou uvedena rozpětí příjmů⁴⁹, počet dětí a jejich věk, podle kterých je možné určit výši dávky.

⁴⁷ Platí od 1. září 2014.

⁴⁸ Částky jsou stanoveny pro výplatu od 1. dubna 2014 do 31. března 2015.

⁴⁹ Pro dávky vyplácené v roce 2014 se posuzují příjmy roku 2012

Tabulka č. 15: Výše přídatku (1) na svobodný výběr způsobu hlídání (v EUR)

POČET NEZAOPATŘENÝCH DĚTÍ	PŘÍJMY MENŠÍ NEŽ	PŘÍJMY NEPŘESAHOJÍCÍ	PŘÍJMY VĚTŠÍ NEŽ
1	20 285 *	45 077 *	45 077 *
2	23 164 *	51 475 *	51 475 *
3	26 043 *	57 873 *	57 873 *
za každé další dítě	+ 2 879	+ 6 398	+ 6 398
VÝŠE DÁVKY PŘI PŘÍMÉM ZAMĚSTNÁNÍ MATEŘSKÉ ASISTENTKY NEBO SOUKROMÉ CHŮVY			
VĚK DÍTĚTE: DO 3 LET	460,93	290,65	174,37
VĚK DÍTĚTE: 3 – 6 LET	230,47	145,34	87,19
VÝŠE DÁVKY PŘI VYUŽITÍ SPOLEČNOSTI ZAMĚSTNÁVAJÍCÍ MATEŘSKÉ ASISTENTKY			
VĚK DÍTĚTE: DO 3 LET	697,50	581,25	465,01
VĚK DÍTĚTE: 3 – 6 LET	348,75	290,63	232,51
VÝŠE DÁVKY PŘI VYUŽITÍ SPOLEČNOSTI ZAMĚSTNÁVAJÍCÍ SOUKROMÉ CHŮVY NEBO PŘI VYUŽITÍ JESLÍ			
VĚK DÍTĚTE: DO 3 LET	842,84	726,55	610,32
VĚK DÍTĚTE: 3 – 6 LET	421,43	363,28	305,16

Zdroj: vlastní zpracování dle CAF, 2014

* Od 1. června 2012 je možné tyto hranice navýšit o 40 %, pokud rodič vychovává své děti sám.

2) k 1. dubnu 2014 nebylo v rodině přítomno narozené nebo adoptované dítě

Tabulka č. 16 se od tabulky č. 15 liší ve stanovených rozpětích příjmů,⁵⁰ jež byla navýšena.

⁵⁰ Pro dávky vyplácené v roce 2014 se posuzují příjmy roku 2012

Tabulka č. 16: Výše přídatku (2) na svobodný výběr způsobu hlídání (v EUR)

POČET NEZAOPATŘENÝCH DĚTÍ	PŘÍJMY MENŠÍ NEŽ	PŘÍJMY NEPŘESAHOJÍCÍ	PŘÍJMY VĚTŠÍ NEŽ
1	21 100 *	46 888 *	46 888 *
2	24 293 *	53 984 *	53 984 *
3	28 125 *	62 499 *	62 499 *
za každé další dítě	+ 3 832	+ 8 515	+ 8 515
VÝŠE DÁVKY PŘI PŘÍMÉM ZAMĚSTNÁNÍ MATEŘSKÉ ASISTENTKY NEBO SOUKROMÉ CHŮVY			
VĚK DÍTĚTE: DO 3 LET	460,93	290,65	174,37
VĚK DÍTĚTE: 3 – 6 LET	230,47	145,34	87,19
VÝŠE DÁVKY PŘI VYUŽITÍ SPOLEČNOSTI ZAMĚSTNÁVAJÍCÍ MATEŘSKÉ ASISTENTKY			
VĚK DÍTĚTE: DO 3 LET	697,50	581,25	465,01
VĚK DÍTĚTE: 3 – 6 LET	348,75	290,63	232,51
VÝŠE DÁVKY PŘI VYUŽITÍ SPOLEČNOSTI ZAMĚSTNÁVAJÍCÍ SOUKROMÉ CHŮVY NEBO PŘI VYUŽITÍ JESLÍ			
VĚK DÍTĚTE: DO 3 LET	842,84	726,55	610,32
VĚK DÍTĚTE: 3 – 6 LET	421,43	363,28	305,16

Zdroj: vlastní zpracování dle CAF, 2014

* Od 1. června 2012 je možné tyto částky navýšit o 40 %, pokud rodič vychovává své děti sám.

V obou režimech jsou vyplácené dávky děleny dvěma, pokud rodina pobírá CLCA pro částečný úvazek nebo méně než částečný úvazek. Dále se výše dávky může za určitých podmínek zvyšovat o:

- 10 %, pokud je dítě hlídáno přes noc od 22 hodin do 6 hodin, v neděli nebo ve svátky.
- 30 %, pokud jeden z rodičů pobírá přídatek pro handicapované (allocation d'adulte handicapé)⁵¹

Tyto dvě navýšení je možné kumulovat.

⁵¹ Toto navýšení se aplikuje od 1. června 2012.

CAF dále poskytuje v obou režimech:

- při přímém zaměstnání (zaměstnavatel = rodič) soukromé chůvy úhradu 50 % příspěvku na sociální zabezpečení (cotisation social)⁵² do limitu 442 EUR při hlídání dětí mladší 3 let a do limitu 221 EUR při hlídání dětí mezi 3 až 6 lety věku.
- při přímém zaměstnání (zaměstnavatel = rodič) mateřské asistentky úhradu 100 % příspěvku na sociální zabezpečení (cotisation social)

Dalšími dávkami, jejichž popis je obsažen v následujícím textu, jsou: rodinné přídavky, přídavek na začátek školního roku, doplňková dávka a přídavek na podporu rodiny.

Rodinné přídavky (allocations familiales), dále jen „AF“

Tyto přídavky obdrží rodina automaticky po narození 2. dítěte.

Podmínky nároku

Kromě splnění obecných podmínek, musí rodina mít alespoň 2 nezaopatřené děti mladší 20 let. Nárok na AF má rodina bez ohledu na výši příjmů. Tyto přídavky jsou modulovány v závislosti na velikosti rodiny.

Výše dávky⁵³

Měsíční částka se liší v závislosti na počtu nezaopatřených dětí v domácnosti, jednotlivé částky jsou zřejmé z tabulky č. 17.

Tabulka č. 17: Výše rodinných přídaveků dle počtu nezaopatřených dětí v domácnosti (v EUR)

POČET DĚTÍ V DOMÁCNOSTI	VÝŠE PŘÍDAVKŮ
2	129,35
3	295,05
4	460,77
za každé další dítě	+ 165,72

Zdroj: vlastní zpracování dle CAF, 2014

⁵² Cotisation sociale = příspěvek na sociální zabezpečení strhávaný z hrubé mzdy zaměstnance, část platí zaměstnanec a část zaměstnavatel, odváděn je zaměstnavatelem.

⁵³ Částky jsou stanoveny pro výplatu od 1. dubna 2014 do 31. března 2015.

Rodinné přídavky jsou vypláceny od měsíce následujícího po narození nebo osvojení 2. dítěte, poté 3. dítěte, atd.

Výše AF se zvyšuje s věkem dětí. Když dítě dosáhne 14 let, zvýší se rodinné přídavky měsíčně o 64,67 EUR na každé takto staré dítě.⁵⁴ Pokud má rodina pouze dvě nezaopatřené děti, nezíská navýšení pro starší (prvorozené) dítě.

Pro nezaopatřené dítě starší 20 let, jehož čistý měsíční příjem nepřesahuje 885,81 EUR, může rodina získat tzv. **paušální přídavek (allocation forfaitaire)** ve výši **81,78 EUR** měsíčně až do měsíce předcházející jeho 21. narozeninám. Podmínkou je, že rodina musí mít do jeho 20. narozenin nárok na dávky pro 3 nezaopatřené děti.

Přídavek na začátek školního roku (allocation de entrée scolaire), dále jen „ARS“

Účelem ARS je kompenzovat rodinné náklady spojené se začátkem školního roku pro děti ve věku 6 až 18 let, přičemž se jedná o dávku jednorázovou a závislou na příjmu rodiny.

Podmínky nároku

Kromě obecných podmínek je třeba mít v rodině jednoho nebo více školáků/studentů nebo učňů ve věku mezi 6 a 18 lety. Pro rok 2014 může být ARS vypláceno pro každé studující dítě narozené mezi 16. zářím 1996 a 31. prosincem 2008 včetně. Pro děti ve věku 16 až 18 let je nutné předem prokázat, že je studentem.

Příjmy rodiny nesmí přesáhnout stanovené hranice⁵⁵, které jsou uvedeny v tabulce č. 18, přičemž rodinná situace (počet dětí) se posuzuje k 31. červenci 2014.

Tabulka č. 18: Maximální příjmy pro nárok na přídavek na začátek školního roku (v EUR)

POČET NEZAOPATŘENÝCH DĚTÍ	MAXIMÁLNÍ PŘÍJMY
1	24 137
2	29 707
3	35 277
za každé další dítě	+ 5 570

Zdroj: vlastní zpracování dle CAF, 2014

⁵⁴ Navýšení začíná být vypláceno od měsíce následujícího po 14. narozeninách dítěte.

⁵⁵ Pro dávky vyplácené pro začátek školního roku 2014/2015 se posuzují příjmy roku 2012.

Výše dávky⁵⁶ je odstupňovaná dle věku dítěte, což je patrné z tabulky č. 19.

Tabulka č. 19: Výše přídatku na začátek školního roku (v EUR)

VĚK DÍTĚTE	VÝŠE PŘÍDAVKU
6 – 10 let	362,63
11 – 14 let	382,64
15 – 18 let	395,90

Zdroj: vlastní zpracování dle CAF, 2014

Doplňková dávka (complément familial), dále jen „CF“

Podmínky nároku

Kromě obecných podmínek je třeba, aby rodina měla alespoň 3 nezaopatřené děti, všechny ve věku od 3 do 21 let. Jelikož se jedná o dávku závislou na příjmu, nesmí příjmy rodiny přesáhnout stanovené hranice a rozpětí⁵⁷. Tyto hranice společně s posouzením rodinné situace (počet dětí, počet příjmů v rodině) a následná vyvozená výše dávky jsou shrnuty v tabulce č. 20.

⁵⁶ Vyplácená pro začátek školního roku 2014/2015.

⁵⁷ Pro dávky vyplácené v roce 2014 se posuzují příjmy roku 2012. Uvedené hranice příjmů jsou v platnosti od 1. dubna 2014 do 31. prosince 2014.

Tabulka č. 20: Rozpětí příjmů pro nárok na doplňkovou dávku a výše dávky (v EUR)

POČET DĚTÍ	PŘÍJMY MENŠÍ NEŽ		PŘÍJMY V ROZPĚTÍ	
	PÁR S JEDNÍM PŘÍJMEM	OSAMĚLÝ RODIČ NEBO PÁR SE DVĚMA PŘÍJMY	PÁR S JEDNÍM PŘÍJMEM	OSAMĚLÝ RODIČ NEBO PÁR SE DVĚMA PŘÍJMY
3	18 648	22 812	18 649 až 37 295	22 813 až 45 623
4	21 756	25 920	21 757 až 43 511	25 921 až 51 839
5	24 864	29 028	24 865 až 49 727	29 029 až 58 055
6	27 972	32 136	27 973 až 55 943	32 137 až 64 271
za každé další dítě	+ 3 108	+ 3 108	+ 3 108 až + 6 216	+ 3 108 až + 6 216
VÝŠE DÁVKY	185,20 měsíčně		168,35 ⁵⁸ měsíčně	

Zdroj: vlastní zpracování dle CAF, 2014

Jak lze vypočítat z tabulky č. 20, pro rodiče samoživitele jsou stanoveny vyšší hranice příjmů. Je to z toho důvodu, aby nebyli svou rodinnou situací znevýhodněni.

CF je vyplácena od 3. narozenin nejmladšího dítěte. Nárok na CF zaniká při narození nebo osvojení dítěte mladšího 3 let. Rodina tak tedy přijímá dávky spojené s péčí o nejmladší děti.

Přídavek na podporu rodiny (allocation de soutien familial), dále jen „ASF“

Účelem této dávky je kompenzovat náklady spojené s vyživováním a výchovou dítěte, které vychovává rodič sám z důvodu nezájmu druhého rodiče (neúčastní se vyživovací povinnosti) či kterého se ujme jiná osoba z důvodu nedostatku péče od obou rodičů.

Podmínky nároku

Nárok na dávku není vázán na příjmy, jedná se o dávku, která je poskytována, pokud:

- je dítě sirotek nebo se k němu ani jeden z rodičů nezná a nepodílí se na jeho výchově a nákladech na jeho obživu. V takovém případě je dávka adresována tomu, kdo dítě přijal a má ho v péči.

⁵⁸ V případě, že rodina svými příjmy lehce přesahuje stanovený strop, bude mít nárok na dávku v této výši, avšak o něco sníženou.

- jeden z rodičů vychovává dítě sám, přičemž druhý z rodičů neplní vyživovací povinnost.

*Výše dávky*⁵⁹

Částka měsíční dávky činí, v případě, kdy rodič vychovává své dítě sám, **95,52 EUR** na 1 nezaopatřené dítě a **127,33 EUR** za situace, kdy se o dítě nestará ani jeden z jeho vlastních rodičů.

Výplata ASF je zastavena v momentě, kdy rodič vychovávající sám své dítě znovu vstoupí do manželství či registrovaného partnerství.

Kromě výše uvedených dávek na podporu rodin s dětmi, jsou ve Francii poskytovány dávky vztahující se k vážné nemoci nebo handicapu dítěte. Jedná se o **přídavek na denní přítomnost rodiče (allocation journalière de présence parentale)**, který má kompenzovat náklady spojené s celodenní péčí rodiče o handicapované dítě do 20 let, a **přídavek na výchovu handicapovaného dítěte (allocation d'éducation de l'enfant handicapé)**.

Pro úplnost ještě nutno dodat, že ve Francii existuje několik přídávků na bydlení (aides au logement), z nichž je pro rodiny s dětmi relevantní **přídavek na rodinné bydlení (allocation de logement familiale)**. Obecně mají nárok na tuto dávku nízkopříjmové rodiny, které jsou současně příjemcem některé z rodinných dávek, dále osoby, jež pečují o nezaopatřené dítě, či manželé, kteří jsou svoji méně než 5 let a do manželství vstoupili před dovršením 40 let věku.

3.3.2 Daňová zvýhodnění a úlevy pro rodiny s dětmi

Ve Francii jsou daňové úlevy navázány na počet závislých osob v domácnosti, mezi něž se řadí i nezaopatřené děti. Smejkalová (2012) uvádí, že za nezletilé závislé dítě se považuje dítě do 18 let (nezletilé), pokud rodiče hradí náklady na jeho výživu a výchovu (závislé). Pokud má však dítě vlastní příjmy, je třeba, aby byly započítány do rodinných příjmů. Zletilým dítětem závislým na příjmu rodiny se rozumí dítě do 21 let, avšak pokud studuje, je věková hranice prodloužena na 25 let. I v takovém případě jsou jeho příjmy zahrnuty do celkových příjmů rodiny.

Výpočet daně z příjmů je ve Francii upraven **Všeobecným daňovým zákoníkem** (Code général des impôts) a jedná se o poměrně složitou záležitost. Daňová úleva pro rodiny

⁵⁹ Částky jsou stanoveny pro výplatu od 1. dubna 2014 do 31. března 2015.

s dětmi spočívá ve stanovení koeficientu a následného rodinného kvocientu. Při výpočtu daně se postupuje tak, že se z hrubého příjmu (celé domácnosti) určí čistý zdanitelný příjem (zaměstnanci si mohou od hrubého příjmu odečíst paušální výdaje ve výši 10 % či výdaje ve skutečné výši). Následně se určí **koeficient** na základě složení rodinné domácnosti (dospělý se započítává hodnotou 1, za 1. a 2. dítě se započítává hodnota 0,5 a za 3. a každé další dítě se připočte hodnota 1).⁶⁰ Poté je možné vypočítat **rodinný kvocient** jako podíl čistého zdanitelného příjmu a stanoveného koeficientu. Na základě této získané hodnoty se určí daňová sazba, která se liší podle pásem. Je tedy zřejmé, že v případě většího koeficientu, který vychází ze složení domácnosti, se určuje daňová sazba z menší částky než v případě koeficientu menšího.⁶¹ Vzhledem k progresivním daňovým sazbám ve Francii se tato změna zcela jistě projeví v rodinném rozpočtu. (Code général des impôts, 2014). Další kroky výpočtu vedoucí ke stanovení hrubé a čisté daně nejsou předmětem této práce.

Od čisté daně je možné následně odečíst **slevu na dítě** v různé výši podle toho, jakého stupně vzdělání se účastní. Jednotlivé částky odečitatelné od čisté daně jsou uvedeny v tabulce č. 21.

Tabulka č. 21: Daňové úlevy spojené se vzděláváním dětí (v EUR)

STUPEŇ VZDĚLÁVÁNÍ	DAŇOVÁ SLEVA NA KAŽDÉ DÍTĚ
základní	61
střední	153
vysoké	183

Zdroj: Service-Public, 2014

Další **slevu na dani** lze využít **v případě hlídání dítěte mladšího 6 let mimo domácnost** mateřskou asistentkou či institucí k tomu určenou, např. jeslemi či školkou. Vychází se z výdajů na tato zařízení nebo platu např. mateřské asistentky a odvodů na sociální zabezpečení, nezapočítává se však přídavek na svobodný výběr způsobu hlídání. Maximální výše nákladů může činit 2 300 EUR za rok, sleva na dani se poté vypočítá jako 50 % těchto výdajů, maximální sleva může tedy být 1 150 EUR. (Service-Public, 2014)

⁶⁰ Např. pro dva dospělé a tři děti by koeficient činil 4 (1 + 1 + 0,5 + 0,5 + 1).

⁶¹ Pokud např. činí čistý zdanitelný příjem 60 000 EUR a koeficient je 4, výše rodinného kvocientu bude činit 15 000 EUR a z něj odvozená daňová sazba bude 14 %. To činí v porovnání s daňovou sazbou 30 %, např. u bezdětného manželského páru se stejnými příjmy, velký rozdíl.

Ve Francii se poskytuje sleva na dani, i když jsou **děti hlídané ve své domácnosti** (rodič je zaměstnavatel mateřské asistentky nebo soukromé chůvy). Výpočet je ale komplikovanější, než v předešlém případě. Opět se od celkových ročních nákladů na hlídání odečte přídavek na svobodný výběr způsobu hlídání. Slevu na dani představuje 50 % těchto výdajů. Maximální výše nákladů závisí na tom, zda rodič zaměstnává zaměstnance ve své domácnosti první rok či déle a kolik dětí je hlídáno. V prvním roce je limit takto vynaložených výdajů stanoven na 15 000 EUR, jež je zvýšen o 1 500 EUR za hlídané dítě, celková výše však nesmí přesáhnout 18 000 EUR (maximální sleva na dani může být tedy 9 000 EUR). V ostatních letech je pro zaměstnávání osob v domácnosti obecně limit 12 000 EUR, který je zvýšen o 1 500 EUR za každé hlídané dítě, celková výše výdajů nesmí přesáhnout 15 000 EUR (maximální sleva tedy může činit 7 500 EUR). (Service-Public, 2014)

3.3.3 Instituce péče o dítě

Francie disponuje rozvinutým komplexním systémem péče o děti, který je velmi kvalitní a pomáhá rodičům skloubit pracovní a rodinný život. Jak uvádí EPIC (2014), francouzské jesle přijímají kojence již od 2 měsíců věku a jsou spravovány orgány místní samosprávy, soukromými organizacemi nebo rodičovskými asociacemi. Výdaje rodičů na umístění dětí do jeslí jsou testovány vzhledem k příjmům rodiny. Stejně tak mají rodiče možnost zvolit služby mateřské asistentky či soukromé chůvy hlídající dítě u nich doma a získat k tomu určený přídavek (viz přídavek na svobodný výběr způsobu hlídání).

Od dvou let mohou děti navštěvovat mateřskou školu, což je instituce, jež byla ve Francii zřízena již v roce 1881. Tato předškolní péče je poskytována zcela zdarma, přičemž ji využívá 95 % dětí ve věku mezi 3 – 6 lety a 44 % dětí mladších 3 let. Kromě toho mohou rodiče umístit své děti do volnočasových center nebo center, jež jsou určena pro trávení času před školním vyučováním a po něm. Tyto služby jsou dotovány ze státního Fondu pro rodinné přídavky.

Navzdory tomuto propracovanému systému mají rodiče v určitých geografických oblastech problém s umístěním svého dítěte mladšího 3 let do jeslí. Proto francouzská vláda včele s Ministerstvem pro rodinu zavedla projekt, který potrvá až do roku 2017. Ten má za cíl prostřednictvím 16,9 miliard EUR vytvořit nová místa pro děti v rámci kolektivní i individuální péče, a vyvážit tak regionální nerovnosti v této oblasti.

4 Komparace

Tato kapitola má za cíl porovnat vybrané dávky a výhody z oblasti podpory rodin s dětmi ve vybraných zemích z hlediska jejich nároku, výše či délky trvání. Předmětem komparace jsou dávky porodného, přídavků na děti a délka mateřských, otcovských a rodičovských dovolených. V případě prvních dvou zmíněných dávek je při porovnávání jejich výše přistoupeno k analýze ve vztahu k vybraným ukazatelům, které umožňují posoudit dopad vyplácených dávek do životní úrovně rodin.

4.1 Komparace dávek porodného

Tabulka č. 22 shrnuje a porovnává základní aspekty dávek porodného v jednotlivých státech. Zatímco v Dánsku se jedná o Přídávky při vícečetných porodech (Børnetilskud ved flerbørnsfødsel), ve Velké Británii lze k porodnému přirovnat Finanční pomoc v mateřství (Sure Start Maternity Grant), ve Francii se pak hovoří o Porodném (prime à la naissance).

Tabulka č. 22: Komparace aspektů pro nárok na porodné

		DÁNSKO	VELKÁ BRITÁNIE	FRANCIE
Zavedeno při	narození	✓	✓	✓
	adopci	✓	✓	✓
Podmínky nároku	pořadí dítěte	pouze u vícečetného porodu	✓	✗
	příjem rodiny	✗	✓	✓
	délka pojištění/ekonomické aktivity	✗	✗	✗
	pobírání jiných dávek	✗	✓ viz str. 57	✗
Vyplácení		do 7. narozenin dětí	jednorázově	jednorázově již v 7. měsíci těhotenství/ měsíci příjezdu
Poznámky		Vypláceno nad rámec 1. dítěte	při narození 1. dítěte; za určitých podmínek při vícečetných porodech	

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

V Dánsku je dávka ve spojení s porodem vyplácena pouze při narození vícero dětí, nad rámec prvního dítěte a není dávkou závislou na příjmu rodiny. Naproti tomu ve Velké Británii je navázána na narození 1. dítěte a za určitých podmínek na vícečetné porody a získat ji mohou pouze ti, kteří pobírají některou z přesně vyjmenovaných dávek, jejichž nárok je posuzován vzhledem k příjmům. Ve Francii se jedná o dávku závislou na příjmu, poskytována je ale bez ohledu na pořadí dítěte a při narození vícero dětí se její výše násobí počtem narozených dětí. Testování příjmů pro nárok na porodné je ve Francii nově rozlišováno podle toho, zda před 1. dubnem 2014 bylo v rodině přítomno narozené nebo adoptované dítě, či nikoliv. V prvním případě jsou hranice příjmů

stanoveny na o něco vyšší úrovni, než když se jedná o první dítě. Početnější rodiny (s dítětem před 1. dubnem 2014) mají tak větší šanci získat tuto dávku.

Zatímco v Dánsku je dávka vyplácena každé čtvrtletí za každé 2. a další dítě narozené současně až do jejich 7. narozenin, ve Velké Británii a Francii je při splnění nároku dávka vyplácena jednorázově.

Tabulka č. 23 má za úkol vyčíslit výši dávky porodného jako procento mediánu čistého měsíčního příjmu domácnosti. Tento ukazatel se jeví jako nejvhodnější pro danou komparaci z toho důvodu, že opomíjí extrémní hodnoty, které jsou zahrnuty v průměrné mzdě a mohly by konečné výsledky zkreslovat. Jsou využity data EUROSTATU, jež uvádí roční sumy, je proto nutné provést přepočtení na měsíční hodnoty. Byly vybrány takové údaje, které jsou již v měně euro, proto není nutný přepočtení na jednotnou měnu. Pro lepší vypovídací schopnost se jedná o hodnoty v paritě kupní síly (PPP), jež zohledňují rozdíly v cenových hladinách jednotlivých zemí. Hodnoty tohoto ukazatele se liší v závislosti na zvolené skladbě domácnosti, pro komparaci dopadu dávek porodného do životní úrovně byl zvolen medián ročního čistého příjmu domácnosti s nezaopatřenými dětmi.

Tabulka č. 23: Komparace výše dávek porodného (1)

	DÁNSKO	VELKÁ BRITÁNIE	FRANCIE
Výše dávky	292,19 EUR/ čtvrtletí → 97,4 EUR/měsíc	637 EUR	923,08 EUR (narození) 1 846,15 EUR (adopce)
Medián čistého ročního příjmu domácnosti (v PPS a EUR)	20 384	14 876	18 515
Přepočet na měsíční částky (v EUR)	1 698,67	1 239,67	1 542,92
Výše dávky jako % mediánu čistého měsíčního příjmu domácnosti v PPP	5,73	51,38	59,83 (narození) 119,65 (adopce)

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT, vlastní výpočty, 2014

V Dánsku činí výše dávky čtvrtletně 2 175 DKK, měsíčně tedy 725 DKK. Po převodu na EUR dle kurzu ČNB k 5. říjnu 2014 bude měsíčně vypláceno 97,4 EUR. Podobně lze převést i GBP na EUR, 500 GBP bude tedy činit 637 EUR. Po převodu zvoleného ukazatele na měsíční částky je následně stanovena výše dávky jako procento tohoto ukazatele.

Měsíčně tedy dánská rodina mající nárok na porodné obdrží tuto dávku ve výši 5,73 % mediánu čistého měsíčního příjmu domácnosti vyjádřeného v PPP. Ačkoliv se v porovnání s Velkou Británií a Francií může zdát, že se jedná o zanedbatelnou částku, je třeba si uvědomit, že v Dánsku je tato podpora vyplácena 7 let na rozdíl od ostatních srovnávaných zemí, kde je vyplácena jednorázově. Na druhou stranu podmínka umožňující výplatu pouze rodinám s narozenými víceročaty v podstatě ostatní rodiny z nároku na ni vylučuje.

Ve Velké Británii při splnění nároku činí výše porodného více, jak polovinu zvoleného ukazatele. Je však navázána na pobírání dávek pro nízkopříjmové obyvatele a navíc na

narození prvního dítěte, proto se v tomto směru nedá hovořit o plošnosti vyplácení či přílišné štedrosti britského systému.

Francie má trochu jiný přístup. Ačkoliv je nárok na porodné závislý na příjmu, francouzské oficiální zdroje uvádějí, že 85 % rodin na něj dosáhne. (ADECRI, 2014) Stanovené hranice příjmů se tedy nejeví jako příliš přísné. Při narození dítěte (bez ohledu na jeho pořadí) činí výše dávky téměř 60 % mediánu čistého měsíčního příjmu domácnosti s nezaopatřenými dětmi, při adopci se vypočítané procento přibližuje hodnotě 120 % zvoleného ukazatele, a jedná se tak o jistě výraznou podporu při narození či osvojení dítěte.

Pro úplnost a rozdílnost určitých výsledků lze analyzovat výši jednotlivých dávek ve vztahu k průměrné (hrubé) roční mzdě v paritě kupní síly. Opět jsou tedy zohledněny rozdíly v cenových hladinách jednotlivých zemí na rozdíl např. od prosté hrubé mzdy. Je zde využito zveřejněných údajů OECD, jež jsou zaneseny do tabulky č. 24, která má následně za úkol zpřehlednit výpočty vedoucí ke stanovení výše dávky jako % tohoto ukazatele. Nejprve je nutné provést převod ročních údajů vyjádřených v USD na roční údaje v EUR, následně je proveden přepočítání na měsíční hodnoty a z nich je poté stanoveno dané procento.

Tabulka č. 24: Komparace výše dávek porodního (2)

	DÁNSKO	VELKÁ BRITÁNIE	FRANCIE
Výše dávek	292,19 EUR/ čtvrtletí → 97,4 EUR/měsíc	637 EUR	923,08 EUR (narození) 1 846,15 EUR (adopce)
Průměrná roční mzda v PPP v USD	51 772	51 255	43 984
Průměrná roční mzda v PPP v EUR	41 053,92	40 643,96	34 878,23
Průměrná měsíční mzda v PPP v EUR	3 421,16	3 387	2 906,52
Výše dávek jako % průměrné měsíční mzdy v PPP	2,85	18,81	31,76 (narození) 63,52 (adopce)

Zdroj: vlastní zpracování dle OECD, vlastní výpočty, 2014

Jak lze vyvozovat z tabulky č. 24, při použití tohoto ukazatele se dosáhlo stejného pořadí států jako u předešlého ukazatele s tím rozdílem, že zde jsou daná procenta o dost nižší. Je to dáno tím, že ukazatel průměrné mzdy obsahuje extrémní hodnoty, jež její výši zkreslují, a navíc se jedná o průměrnou hrubou mzdu, která nezohledňuje zdanění.

Z výše uvedeného lze konstatovat, že Francie má v oblasti dávek navázané na porod (či adopci) dítěte nejtědřejší postavení, jak v oblasti podmínek nároku, tak ve stanovené výši dávek a jejím dopadu do životní úrovně obyvatel.

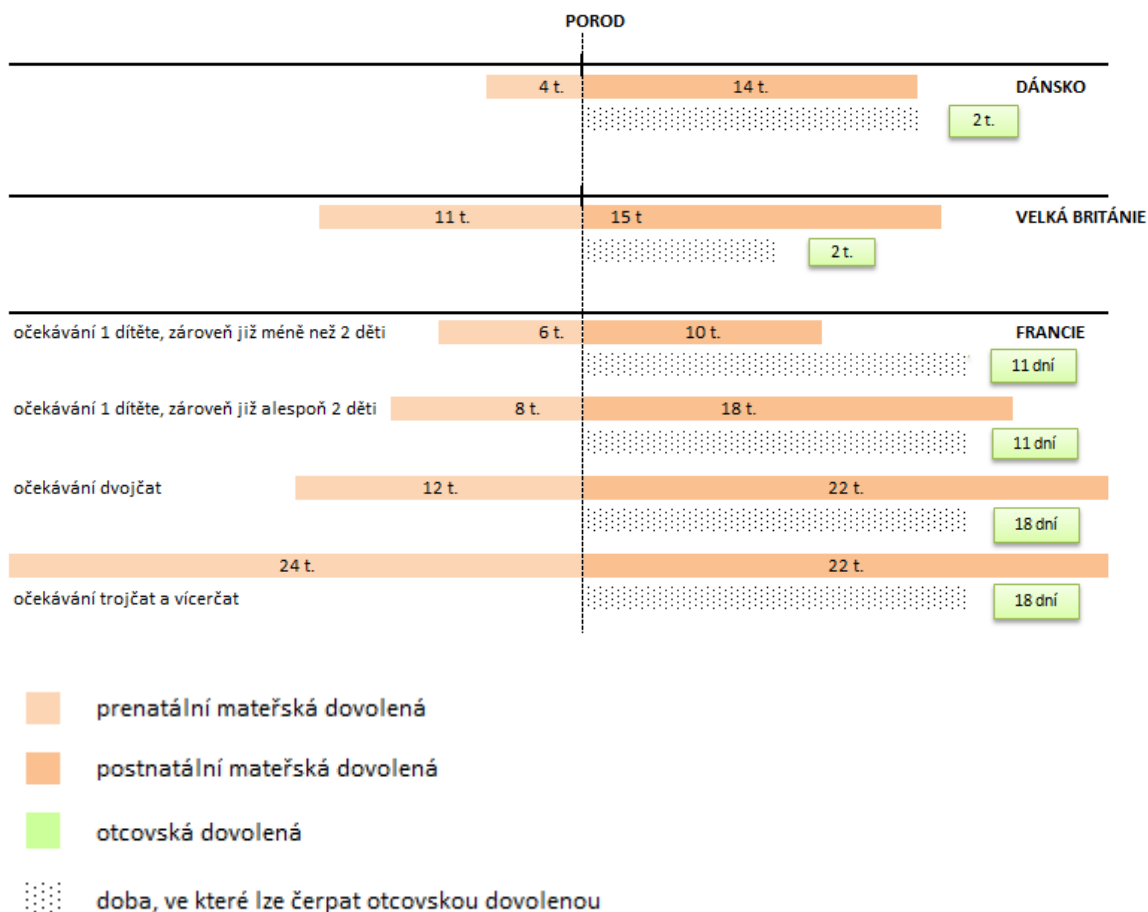
4.2 Komparace mateřských, otcovských a rodičovských dovolených

V této podkapitole je prováděna komparace délky trvání jednotlivých dovolených spojených s narozením a následnou péčí o dítě.

Délka trvání mateřských a otcovských dovolených

Dle obrázku č. 2 lze porovnat dobu trvání mateřské a otcovské dovolené ve vybraných zemích.

Obrázek č. 2: Komparace délky mateřských a otcovských dovolených

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

V Dánsku činí celková doba mateřské dovolené 18 týdnů, z toho 4 týdny jsou čerpány před porodem a 14 týdnů po porodu, přičemž povinně musí žena zůstat doma 2 týdny. Při vícečetném porodu není délka prenatální ani postnatální mateřské dovolené nijak prodlužována.

Počet současně narozených dětí nemá vliv na délku mateřské dovolené ani ve Velké Británii. Běžná mateřská dovolená představuje 26 týdnů, kterou žena může nastoupit již 11 týdnů před předpokládaným termínem porodu. Poté má žena možnost čerpat „dodatečnou“ mateřskou dovolenou, která trvá dalších 26 týdnů. Opět je nutné, aby si žena vzala volno alespoň po dobu 2 týdnů po porodu (4 týdnů, pokud pracuje v továrně).

Zatímco v Dánsku a ve Velké Británii není vícečetný porod či počet již narozených dětí zohledněn, Francie upravuje délku mateřské dovolené dle počtu současně narozených dětí a těch, co již žijí v domácnosti. Žena, která čeká již své 3. dítě, může čerpat 8 týdnů prenatální mateřské dovolené a 18 týdnů postnatální mateřské dovolené oproti prvorodičce, jež má nárok na 6 týdnů před porodem a 10 týdnů po porodu. Ačkoliv ve všech případech lze až 3 týdny prenatální mateřské dovolené přesunout a prodloužit tak dovolenou po porodu, u očekávání vícero dětí nebo již minimálně 3. dítěte existuje navíc možnost nastupovat na mateřskou dovolenou dříve a zároveň tak zkrátit postnatální mateřskou dovolenou. Francie tak společně s Velkou Británií, kde je možné volit nástup již 11 týdnů před porodem, nabízí určitou variabilitu a flexibilitu v délce mateřské dovolené. Na rozdíl od ní ale francouzský systém bere v úvahu rodinnou situaci (počet očekávaných a již narozených dětí). V těchto ohledech se politika délky mateřské dovolené v Dánsku zdá být poněkud statická.

Co se týká otcovské dovolené, v Dánsku a Velké Británii je stanovena v délce trvání 2 týdnů. Zatímco v Dánsku je ale nutné ji nastoupit v prvních 14 týdnech života dítěte, Velká Británie dává otcům možnost ji (běžnou otcovskou dovolenou) vyčerpat v prvních 8 týdnech po narození dítěte. Tato skutečnost je v obrázku č. 2 zobrazena pomocí vytečkovaných intervalů. V Británii může mít otec nárok na dodatečnou otcovskou dovolenou, která činí 2 až 26 týdnů v závislosti na tom, nakolik svou mateřskou dovolenou nevyužila partnerka. V takovém případě ale nesmí čerpat běžnou otcovskou dovolenou.

Francie umožňuje otcům při narození 1 dítěte nastoupit otcovskou dovolenou na dobu 11 dní. Do této doby se však zahrnují i soboty, neděle a svátky. Při narození vícero dětí se tato doba prodlužuje na 18 dní. Francie se tedy snaží otcům vícero dětí poskytnout více času, který mohou strávit se svými nově narozenými dětmi. Navíc ve všech případech si otec volí pro svou otcovskou dovolenou termín v rámci prvních 4 měsíců po narození dítěte (dětí), což mu dává možnost přizpůsobit lépe např. své pracovní aktivity.

Délka trvání rodičovských dovolených

I v délce trvání rodičovské dovolené lze najít mezi zeměmi poměrně značné rozdíly. V případě Dánska, které upřednostňuje dvoukariérový model rodiny, je **placená** rodičovská dovolená stanovena v délce **32 týdnů**, jež je možné prodloužit až na 40 týdnů nebo 46 týdnů (zaměstnanci) s rozložením stanovené vyplácené částky do delšího období. Není vyloučena ani možnost při polovičním úvazku prodloužit dobu

vypláčení na dvojnásobek (64 týdnů) při proporcionálním pobírání poloviny dávky. K variabilitě celého systému přispívá i možnost si část placené rodičovské dovolené odložit a čerpat později (až do 9 let věku dítěte).

Oproti tomu, co bylo zmíněno v souvislosti s Dánskem, se systém ve Velké Británii zdá poněkud striktní. Rodičovská dovolená je zde **neplacená a každý z rodičů** má nárok na **18 týdnů** tohoto volna až **do 5. narozenin dítěte**. Neznamená to však, že by rodič mohl čerpat tuto dovolenou v jednom časovém úseku. Každý z rodičů může během 1 roku vyčerpat až 4 týdny rodičovské dovolené vztahující se k jednomu dítěti. Většinou se jedná o volno za účelem trávit více času s dítětem, vyhradit si čas při umístění dítěte do zařízení pečující o děti, prohlédnout si novou školu apod. Toto schéma rodičovské dovolené se tedy poměrně liší od toho, jak je nastaveno např. v ČR, kde je samozřejmě, že rodičovská dovolená trvá několik let v závislosti na zvolené době čerpání.

Ve Francii je možnost čerpat rodičovskou dovolenou až do 3. narozenin dítěte, přičemž nástup může být uskutečněn kdykoliv během této doby. Vždy se nastupuje na 6 měsíců a toto období lze opakovaně prodlužovat. Tuto rodičovskou dovolenou lze vnímat jako **placenou**, neboť v souvislosti s částečným nebo úplným přerušením pracovní aktivity je rodiči vyplácen přídavek na svobodný výběr aktivity (CLCA). **Rodině s jedním dítětem** náleží pouze **po dobu 6 měsíců, při každém dalším dítěti** je vyplácen až **do jeho 3. narozenin**. Z toho vyplývá, že francouzský systém dává rodičům možnost volby mezi pracovním a čistě rodinným životem či jejich skloubením a zároveň soustřeďuje svou podporu směrem k početným rodinám.

4.3 Komparace přídavků na děti

V této podkapitole jsou porovnávány dávky související s existencí nezaopatřeného dítěte (dětí) v rodině. V Dánsku se jedná o Přídávky na dítě a dospívající (Borne- og ungedelse), ve Velké Británii o Přídavek na dítě (Child Benefit) a ve Francii o Rodinné přídávky (allocations familiales). V následující tabulce č. 25 jsou uvedeny vybrané charakteristické znaky těchto dávek tak, aby bylo možné mezi sebou vybrané státy porovnat.

Tabulka č. 25: Komparace aspektů nároku a stanovení výše přídatků na děti

	DÁNSKO	VELKÁ BRITÁNIE	FRANCIE
Nárok závislý na příjmu	✘	✘	✘
Maximální věk dítěte	18 let	16 let, 20 let u studujících	20 let; v některých případech přídatek do 21 let
Částka závislá na věku dítěte	✓ viz tabulka č. 2	✘	✓ navýšení v některých případech od 14 let
Částka závislá na pořadí dítěte	✘	✓ viz tabulka č. 5	✓ viz tabulka č. 17; odstupňováno dle počtu dětí
Poznámky	Redukce přídatku při překročení stanovené hranice příjmů	Poplatek při překročení stanovené hranice příjmů	nad rámec prvního dítěte

Zdroj: vlastní zpracování, 2014

Ve všech porovnávaných státech není nárok na tuto dávku závislý na příjmu. Odlišný je nárok na dávku z hlediska věku dítěte a rozdíly lze spatřovat i ve způsobu vyčíslení konečné výše dávky pro rodinu. Dánsko určuje výši dávky dle věku dětí a tyto částky následně sčítá, Velká Británie stanovuje sazbu pro nejstarší dítě a pro každé další dítě v rodině je částka jednotná bez ohledu na věk, Francie pak volí zcela odlišný způsob, neboť výše dávky se tam odvíjí pouze od počtu dětí v rodině. S tím souvisí i velmi důležitý fakt, a sice že Francie neposkytuje tuto dávku rodině s jedním dítětem. Nelze ale opominout to, že v porovnání s ostatními státy nemá Francie nastaveny žádné redukce přídatku či poplatky odváděné při vyšším příjmu. Dánsko zavedlo od roku 2014 nové pravidlo týkající se předběžných příjmů po zdanění. Pokud je roční příjem rodičů větší než 712 600 DKK, je přídatek snížen o 2 % z částky přesahující tuto hranici příjmů. Ve Velké Británii je stanoven poplatek formou daně (High Income Child Benefit Charge), který je vázaný na zdanitelný příjem větší než 50 000 GBP (za oba

partnery dohromady), a činí 1 % z přijatého přídatku na dítě pro každých 100 GBP přesahujících příjem 50 000 GBP. Nepřesáhne však nikdy částku přídatku.

V následujících tabulkách je provedeno vyčíslení přídatků na děti ve zvolených modelových situacích (dle počtu a věku dětí v domácnosti) dle pravidel, jež jsou stanoveny v jednotlivých zemích. Jelikož v různých zemích jsou stanoveny různé frekvence, za které se přídatek vyplácí, je nutné převést tato období na jednotné období jednoho měsíce. Dále je nezbytné provést v případě Dánska a Velké Británie přepočet takto stanovených částek v národních měnách na jednotnou měnu euro. Všechny tyto úpravy jsou obsaženy v příloze A, jež slouží v následujících příkladech k výpočtu přídatků pro konkrétní rodinu. Poté je s využitím ukazatelů mediánu čistého měsíčního příjmu dané domácnosti v PPP (v EUR), jehož hodnota vychází z přílohy B, a průměrné měsíční mzdy v PPP (v EUR), jehož výpočet je již součástí tabulky č. 24, stanovena výše dávky jako % těchto ukazatelů.

V následující tabulce č. 26 je uvažován příklad úplné rodiny s jedním dítětem ve věku 2 let. Pro určení mediánu čistého měsíčního příjmu byla zvolena domácnost se dvěma dospělými a jedním nezaopatřeným dítětem.

Tabulka č. 26: Komparace výše přídavků na děti (1)

	DÁNSKO	VELKÁ BRITÁNIE	FRANCIE
Medián čistého měsíčního příjmu domácnosti (v PPS a EUR)	1 905,75	1 505,75	1 751,17
Průměrná měsíční mzda v PPP (v EUR)	3 421,16	3 387	2 906,52
Výše měsíčního přídavku pro úplnou rodinu s 1 dítětem (věk 2 roky) v EUR	197,21	104,47	0
Výše dávky jako % mediánu čistého měsíčního příjmu domácnosti v PPP	10,35	6,94	0
Výše dávky jako % průměrné měsíční mzdy v PPP	5,76	3,08	0

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT a OECD, vlastní výpočty, 2014

Jak lze z tabulky č. 26 vyčíst, absolutně i relativně (z pohledu obou ukazatelů) největší přídavek na jedno dítě je poskytován v Dánsku. Z absolutního hlediska bude situace stejná i za předpokladu, že rodina si další dítě již nepořídí, jelikož i při vzrůstajícím věku tohoto jediného dítěte bude klesající⁶² dánský přídavek činit absolutně více, než staticky stanovený přídavek ve Velké Británii pro nejstarší dítě. Z relativního hlediska to bude platit pouze v případě, že bude jako hlavní ukazatel zvolena průměrná měsíční mzda. Pokud však jako směrodatný ukazatel bude vybrán medián čistého měsíčního příjmu domácnosti, situace se změní v okamžiku, kdy dítě dosáhne 7 let, tedy výše přídavku pro takto staré dítě bude v Dánsku činit 122,92 EUR (příloha A), což je 6,45 % daného ukazatele. Od této doby by přídavek ve Velké Británii činil z pohledu tohoto ukazatele relativně nejvíce ze všech sledovaných zemí. Francie v souladu se svou pronatalitní politikou poskytuje přídavky na děti nad rámec prvního dítěte, to znamená, že rodina s jedináčkem je z těchto podpor vyloučena.

⁶² S věkem dítěte se v Dánsku výše přídavku snižuje.

Další příklad je zaměřen na rodinu se 2 dětmi ve věku 8 a 12 let, jehož výsledky jsou shrnuty v tabulce č. 27. Pro určení mediánu čistého měsíčního příjmu byla zvolena domácnost se dvěma dospělými a 2 nezaopatřenými dětmi.

Tabulka č. 27: Komparace výše přídatků na děti (2)

	DÁNSKO	VELKÁ BRITÁNIE	FRANCIE
Medián čistého měsíčního příjmu domácnosti (v PPS a EUR)	1 826,83	1 372,58	1 654,75
Průměrná měsíční mzda v PPP (v EUR)	3 421,16	3 387	2 906,52
Výše měsíčního přídatku pro úplnou rodinu se 2 dětmi (8 a 12 let) v EUR	245,84	173,27	129,35
Výše dávků jako % mediánu čistého měsíčního příjmu domácnosti v PPP	13,46	12,62	7,82
Výše dávků jako % průměrné měsíční mzdy v PPP	7,19	5,12	4,45

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT a OECD, vlastní výpočty, 2014

V tomto případě je za jakýchkoliv okolností v oblasti přídatků na děti z absolutního i relativního hlediska nejštědřejší Dánsko, které dle věku dětí stanovuje přídatek adresovaný rodině, zatímco ve Velké Británii bude tento přídatek ve výši 173,21 EUR pro jakýkoliv věk dětí a bude vždy na nižší úrovni (absolutně i relativně) než v Dánsku. Jak již bylo několikrát uvedeno, Francie podporuje značným způsobem početné rodiny, a proto ani rodině se dvěma dětmi se nedostane takové podpory jako v jiných státech. Pro děti starší 14 let se ve Francii přídatek navyšuje o 64,67 EUR za každé takto staré dítě. Pokud by ovšem v uvedeném příkladu bylo 12leté dítě nahrazeno dítětem starším 14 let, navýšení by zde nebylo uznáno, neboť pokud má rodina pouze 2 děti, navýšení se nevztahuje na nejstarší dítě. I tento fakt lze přisuzovat snaze Francie motivovat své občany k pořizování většího počtu dětí.

Další příklad je věnován rodině se 3 dětmi ve věku 7,10 a 14 let a jí určeným přídávkům na děti. Částky s touto podporou související jsou uvedeny v tabulce č. 28. Pro určení mediánu čistého měsíčního příjmu byla zvolena domácnost dvou dospělých se 3 a větším počtem nezaopatřených dětí.

Tabulka č. 28: Komparace výše přídávků na děti (3)

	DÁNSKO	VELKÁ BRITÁNIE	FRANCIE
Medián čistého měsíčního příjmu domácnosti (v PPS a EUR)	1 579,92	1 008,92	1 354,83
Průměrná měsíční mzda v PPP (v EUR)	3 421,16	3 387	2 906,52
Výše měsíčního přídavku pro úplnou rodinu se 3 dětmi (7,10, 14 let) v EUR	368,76	242,07	359,72
Výše dávky jako % mediánu čistého měsíčního příjmu domácnosti v PPP	23,34	23,99	26,55
Výše dávky jako % průměrné měsíční mzdy v PPP	10,78	7,15	12,38

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT a OECD, vlastní výpočty, 2014

Statický přídavek pro 3 děti ve Velké Británii ve výši 242,07 EUR se sice nemůže v absolutní výši vyrovnat podpoře takovýchto rodin v Dánsku a Francii, nicméně z pohledu relace výše dávky k ukazateli mediánu, který nebere v úvahu extrémní hodnoty a navíc již zohledňuje zdanění příjmů, lze vyvodit, že dopad takovéto dávky do životní úrovně bude ve Velké Británii téměř stejný jako v Dánsku, jež je označováno za stát sociálního blahobytu. Je to dáno tím, že Dánsko výši přídávků snižuje s rostoucím věkem dětí. Kdyby rodina byla modelována se 3 dětmi mladšími 6 let, opět by se Dánsko dostalo do popředí. Francie přídavky pro 3 děti ve výši 295,05 EUR (viz příloha A) navyšuje v případě přítomnosti dítěte staršího 14 let o 64,67 EUR za každé takto staré dítě (včetně i toho prvorozeného). Ve francouzském systému lze tedy vypořádat nejen výraznou podporu početných rodin, ale i zvýšenou podporu starších

děti v takovýchto rodinách. Dánsko naopak upřednostňuje se vzrůstajícím věkem dětí politiku klesajících přídavků. Absolutní výše přídavků pro modelovou rodinu bude tedy v Dánsku a Francii téměř stejná. Z relativního hlediska, a to z pohledu obou ukazatelů, bude ale tvořit tento přídavek v Dánsku menší část příjmů než ve Francii.

Poslední příklad je směřován na vyčíslení přídavků na děti pro rodinu se 4 dětmi, přičemž se jedná o 8letá dvojčata a další dvě děti ve věku 13 a 19 let. Dalším předpokladem je, že nejstarší dítě stále studuje. Pro určení mediánu čistého měsíčního příjmu byla zvolena domácnost dvou dospělých se 3 a větším počtem nezaopatřených dětí (stejně jako v minulém příkladu). Tabulka č. 29 shrnuje zjištěné výsledky a sociální váhu přídavků na děti pro takovou rodinu.

Tabulka č. 29: Komparace výše přídavků na děti (4)

	DÁNSKO	VELKÁ BRITÁNIE	FRANCIE
Medián čistého měsíčního příjmu domácnosti (v PPS a EUR)	1 579,92	1 008,92	1 354,83
Průměrná měsíční mzda v PPP (v EUR)	3 421,16	3 387	2 906,52
Výše měsíčního přídavku pro úplnou rodinu se 4 dětmi (8, 8, 13 a 19 let - studující) v EUR	368,76	310,87	525,44
Výše dávky jako % mediánu čistého měsíčního příjmu domácnosti v PPP	23,34	30,81	38,78
Výše dávky jako % průměrné měsíční mzdy v PPP	10,78	9,18	18,08

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT a OECD, vlastní výpočty, 2014

Jak lze vypožorovat z tabulky č. 29, Francie se v oblasti podpory početných rodin dostává jednoznačně do popředí, jak z absolutního, tak z relativního hlediska. Zatímco Francie a Velká Británie poskytují přídavek i pro 19leté studující dítě, Dánsko počínaje 18. rokem dítěte zastaví výplatu přídavku. A přesto, že v tomto případě dosahuje tato dávka v Dánsku z absolutního hlediska vyšších hodnot než ve Velké Británii,

z relativního pohledu lze identifikovat určité rozdíly. Přestože se Velká Británie řadí mezi modely liberálního sociálního státu, a tedy i mezi státy upřednostňující vlastní zodpovědnost občanů před štědrými sociálními transfery, z hlediska průměrné měsíční mzdy v PPP se relativní výše přídatku pro modelovou rodinu v Dánsku a Velké Británii liší pouze o 1,6 %, a mají tyto dávky tedy velmi podobný dopad do životní úrovně. V případě lepší vypovídací schopnosti ukazatele mediánu lze dokonce konstatovat, že pro modelovou britskou rodinu představuje výše přídatku větší část jejich příjmů než pro tu samou rodinu v Dánsku.

4.4 Komparace financování podpory rodin s dětmi

Každý stát vynakládá odlišný objem prostředků, jež má rodinám pomoci kompenzovat zvýšené náklady, které výchova dětí přináší, a zároveň pomoci vyrovnat se s možnými sociálními riziky, kterými mohou být rodiny s dětmi postiženy. Následující tabulky č. 30 a č. 31 shromažďují údaje ze statistik EUROSTATU, jež lze v porovnání s podobnými statistikami OECD považovat za aktuálnější. Tabulka č. 30 obsahuje vývoj objemu sociálních benefitů adresovaných rodinám s dětmi vyjádřených jako % HDP v letech 2002 – 2011.

Tabulka č. 30: Vývoj sociálních dávek pro rodiny s dětmi (v % z HDP)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Dánsko	3,9	4,0	3,9	3,8	3,7	4,2	4,0	4,5	4,3	4,1
Velká Británie	1,7	1,7	1,7	1,6	1,5	1,7	1,7	1,9	2,0	1,9
Francie	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,6	2,6	2,5	2,5

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT, 2014

Dle podílu HDP, který je věnován na transfery určené rodinám, můžeme identifikovat a přiřadit dané země k jednotlivým modelům sociálního státu, tak, jak byly definovány na začátku. Dánsko, coby zástupce sociálně demokratického modelu, odvádí rodinám na dávkách největší podíl z HDP. Tento záměr je vyvážen vysokou mírou přerozdělování a tedy i vysokou mírou zdanění obyvatel. Velkou Británii, která s výjimkou plošně vyplácených dávek např. přídatků na děti, zasahuje pouze v krizových situacích a upřednostňuje vlastní zodpovědnost jedince, lze i z pohledu podílu HDP vynakládaného na tuto oblast zařadit mezi státy zastupující liberální model sociálního státu. Ačkoliv je Francie zařazována mezi země s konzervativním modelem sociálního

státu, svými pronatalitními opatřeními a možností volby mezi pracovním a rodinným životem či jejich skloubením se trochu vymyká a to sebou přináší i větší výdaje z HDP na podporu rodiny a značné redistributivní působení.

Tabulka č. 31 a následný obrázek č. 3 se zaměřují na porovnání vývoje sociálních dávek vynakládaných na podporu rodin s dětmi, jež jsou vyjádřené jako % z celkového objemu sociálních transferů v jednotlivých zemích. Dle EUROSTATU tyto sociální dávky zahrnují jak hotovostní transfery (peněžní), tak v naturáliích (věcné).

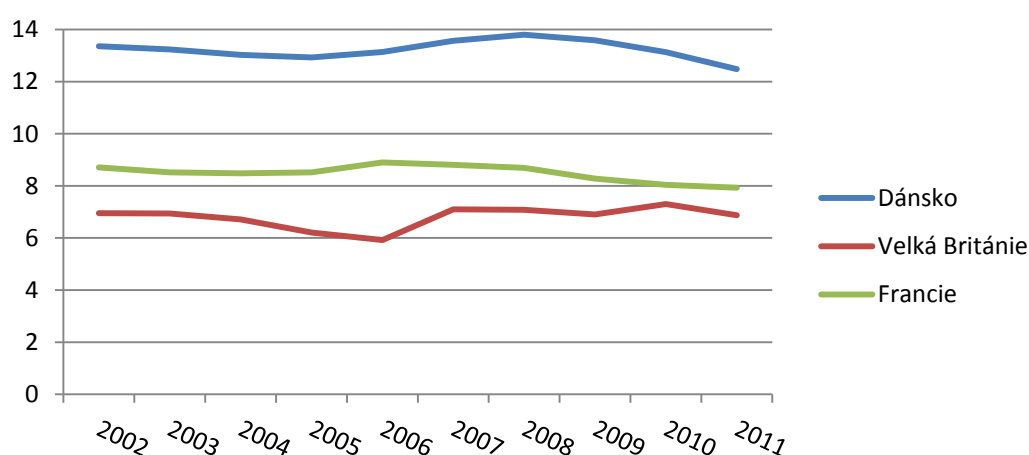
Tabulka č. 31: Vývoj sociálních dávek pro rodiny s dětmi (v % z celkového objemu)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Dánsko	13,36	13,24	13,03	12,93	13,14	13,57	13,8	13,59	13,13	12,48
Velká Británie	6,95	6,94	6,71	6,21	5,92	7,1	7,08	6,9	7,3	6,87
Francie	8,71	8,52	8,48	8,52	8,9	8,81	8,69	8,28	8,04	7,93

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT, 2014

Je třeba si uvědomit, že největší podíl sociálních výdajů je ve všech státech bez ohledu na příslušnost k modelu sociálního státu věnován na oblast stáří a zdraví, a proto se může zdát, že podíl sociálních transferů rodinám je poměrně nízký.

Obrázek č. 3: Vývoj sociálních dávek vynaložených pro rodiny s dětmi (v % z celkového objemu)

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT, 2014

Z tabulky č. 31 lze vyvodit, že Dánsko v každém jednotlivém roce vynaložilo a adresovalo rodinám největší procentní část ze svých výdajů na sociální transfery ze všech komparovaných států, a to na konstantní úrovni přesahující (s výjimkou roku 2005 a 2011) 13 %. V porovnání s liberální Velkou Británií se jedná téměř o proporcionální dvojnásobek. Na základě hlediska vynakládaných výdajů na tuto oblast lze konstatovat, že Dánsko se stále řadí mezi státy sociálního blahobytu právě kvůli svým štedrým sociálním transferům, a splňuje tedy parametry sociálnědemokratického modelu sociálního státu. Pokud by však byl zohledněn dopad pobíraných dávek do životní úrovně, konkrétní skladba rodiny a dánská politika vysokého zdanění, o tak jednoznačný závěr by se nejednalo.

4.5 Komparace vývoje fertility

Následující tabulka č. 32 a obrázek č. 4 mají za úkol zpřehlednit vývoj fertility, tedy průměrného počtu potomků na jednu ženu, v letech 2003 – 2012 ve sledovaných zemích.

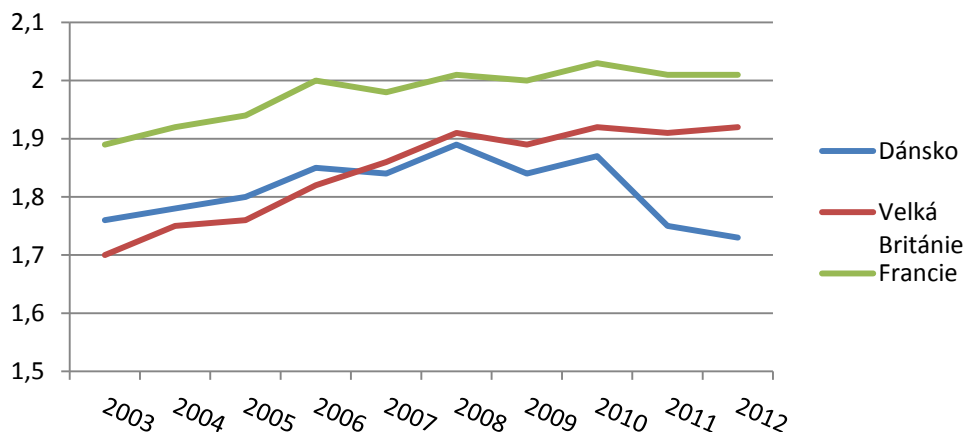
Tabulka č. 32: Vývoj fertility v letech 2003 - 2012

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dánsko	1,76	1,78	1,80	1,85	1,84	1,89	1,84	1,87	1,75	1,73
Velká Británie	1,70	1,75	1,76	1,82	1,86	1,91	1,89	1,92	1,91	1,92
Francie	1,89	1,92	1,94	2,00	1,98	2,01	2,00	2,03	2,01	2,01

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT, 2014

Přestože Francie neposkytuje rodinám ze svého HDP takový objem prostředků jako Dánsko, i tak má ze všech států nejvyšší hodnoty v oblasti fertility, dokonce od roku 2008 francouzská fertilita neklesla pod 2 děti na ženu. Zcela jistě za to může značným způsobem politika podporující početné rodiny, což bylo dokázáno i v předešlé analýze modelových situací.

Obrázek č. 4: Vývoj fertility v letech 2003 - 2012

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT, 2014

Jak lze vypožorovat z obrázku č. 4, v roce 2007 se hodnota tohoto ukazatele ve Velké Británii dostala na vyšší úroveň než v Dánsku a tuto pozici si již udržela. Tento fakt je způsobem značnou imigrací⁶³ obyvatelstva na britské ostrovy než příliš štědrú rodinnou politikou. Imigrace obyvatelstva je trend, který lze vypožorovat i ve Francii, nicméně tam se tento faktor snoubí s podporou početných rodin, a lze tedy hledat určitou spojitost mezi štědrú rodinnou politikou Francie a vysokou mírou fertility.

⁶³ V roce 2012 připadalo ve Velké Británii na 62,026 milionů obyvatel 498 040 imigrantů. Ve Francii statistiky uvádějí v témže roce 327 431 imigrantů na 66,03 milionů obyvatel.

5 Zhodnocení řešené problematiky

Cílem této kapitoly je *shrnout zjištěné poznatky o jednotlivých zemích v oblasti jejich nastavené rodinné politiky.*

Dánsko upřednostňuje rodinnou politiku zaměřenou na zvýšenou finanční podporu následující bezprostředně po narození dítěte (peněžitá dávka v mateřství, dávky vyplácené po dobu trvání otcovské a rodičovské dovolené) a na rozvinutou síť institucí péče o dítě podporovanou státem. Matějková a Paloncyová (2003) připomínají, že dánský model mateřské a rodičovské dovolené je založený na principu rovnosti muže a ženy. Muži jsou proto podporováni v tom, aby nastoupili na rodičovskou dovolenou, čehož však využívají poměrně málo. Ženám je tak alespoň teoreticky dána větší možnost skloubit mateřství a profesní život.

Dávky zde vyplácené během trvání mateřských, otcovských a rodičovských dovolených mohou dosahovat až 100 % dřívějších výdělků. To je zabezpečeno nejen prostřednictvím národní legislativy, ale především pomocí formulace kolektivních dohod na trhu práce a u samotného zaměstnavatele, jimž podléhá přibližně 75 % pracujících. Stinnou stránkou pro rodiče je však to, že v souladu s politikou dvoukariérové rodiny netrvá tento čas strávený s dítětem příliš dlouhou dobu, mateřská dovolená je stanovena v délce 18 týdnů a rodičovská dovolená v délce 32 týdnů. Existují však možnosti prodloužení čerpání s proporcionálním snížením dávky či možnost odložit si část rodičovské dovolené. To přináší dostatečnou flexibilitu (např. částečné úvazky), jak pro samotnou rodinu, tak pro zaměstnavatele.

V souvislosti s brzkým návratem matek zpět do zaměstnání je velký důraz kladen na finanční podporu rodin umisťující své děti do zařízení, která se o ně postarají, zatímco jsou rodiče v práci. Obce musejí zajistit místa pro děti již od věku 26 týdnů do věku nástupu do školy. V Dánsku tak odpadá nejistota rodičů související se sehnáním místa pro své dítě v předškolním zařízení, která je typická pro některé jiné státy či určité regiony v jiných státech. Vzhledem k vysoké participaci žen na trhu práce (80 % matek pracuje) jsou zařízení péče o děti velmi využívána. Rodiče platí za péči o dítě ve státních institucích maximálně 25 % výdajů, zbylou část dotuje místní samospráva (obec). Navíc se při stanovení těchto poplatků za využívání institucí péče o děti zohledňují příjmy, nízkopříjmové rodiny proto platí méně nebo mají tyto služby zcela zdarma. Kromě toho je rodičům umisťujícím více dětí (sourozenců) poskytována určitá

sourozenecká sleva. Matějková a Paloncyová (2003) navíc uvádějí, že pokud osoba, která se stará o domácnost a děti, nemůže tuto činnost vykonávat pro svůj zdravotní stav nebo i v důsledku porodu, mají takové rodiny právo na bezplatnou výpomoc v domácnosti.

Propracovaná síť institucí péče o děti a zesílená finanční podpora po narození dítěte téměř ve výši původních výdělků mírně kontrastuje s již méně propracovanou soustavou plošně vyplácených rodinných dávek, která zahrnuje pouze přídavky na dítě a dospívající a příspěvky podporující rodiče samoživitele a studující rodiče, popřípadě přídavky při vícečetných porodech. Výše přídávků na děti se odvíjí od věku dítěte, přičemž s jeho rostoucím věkem činí přídavek čím dál méně. Největší podpora v rámci přídavku na dítě je přijímána do dvou let věku dítěte, což opět koresponduje se záměrem kompenzovat rodinám především náklady po narození dítěte. V komparativní analýze výše bylo zjištěno, že s rostoucím počtem dětí a zároveň jejich věkem se Dánsko v rámci přídávků na dítě a z pohledu zvolených ukazatelů dostává v porovnání s ostatními státy do pozadí. Navíc Dánsko přistoupilo v roce 2014 k redukci přídavku při ročním příjmu rodičů přesahující 712 600 DKK. Naproti tomu jsou zvýhodňovány rodiny samoživitelů, studentů apod., což společně s možností nároku na příspěvek na bydlení přispívá k poměrně vysoké mimomanželské plodnosti⁶⁴.

Sociální dávky jsou financovány převážně výběrem daní, není se proto čemu divit, že obyvatelé Dánska jsou v porovnání s ostatními zeměmi vystaveni velmi vysokému zdanění. Naproti tomu, vysoké daně následně umožňují bezplatný (nebo částečně bezplatný) přístup k veřejným službám jako je školství, zdravotnictví, sociální služby apod. Co se týče daňových úlev spojených s existencí nezaopatřených dětí v rodině, v dánském daňovém systému se rodinná situace nezohledňuje.

Sociální a rodinná politika Velké Británie do jisté míry kontrastuje s výhodami, které nabízí rodinám dánský sociální systém. Sice na rozdíl od Dánska, které vyplácí porodné pouze při vícečetných porodech, poskytuje Velká Británie tuto dávku již při narození 1. dítěte, ale pouze těm, kteří pobírají některou z přesně vyjmenovaných dávek, jež jsou určeny především pro nízkopříjmové obyvatele. Tedy i samotná dávka porodného je adresována pouze těmto rodinám.

⁶⁴ V roce 2012 činil v Dánsku počet narozených dětí mimo manželství 50,59 % z celkového počtu narozených dětí. (EUROSTAT, 2014)

Mateřská a otcovská dovolená je ve Spojeném království chápána jako doba, po kterou jsou chráněna pracovní práva osob, které ji využijí. Nejsou však automaticky spojována s výplatou dávek. Zátěž spojená s vyplácením dávek během mateřské a otcovské dovolené je přenesena na zaměstnavatele. Běžná mateřská dovolená je stanovena v délce 26 týdnů, tato doba může být rozšířenou mateřskou dovolenou prodloužena o dalších 26 týdnů. Pokud má žena nárok na výplatu v mateřství, je tato podpora zaměstnavatelem vyplácena maximálně 39 týdnů - prvních 6 týdnů ve výši 90 % týdenního výdělku před zdaněním, dalších 33 týdnů v této výši nebo ve výši 138,18 GBP, podle toho, která částka je menší. Nelichotivé je i to, že tato dávka ještě podléhá zdanění a srážkám na sociální a zdravotní pojištění, stejně jako většina dávek sociálního zabezpečení (kromě přídavků na dítě).

Co se týče rodičovské dovolené, ta je ve Velké Británii koncipována jako neplacená, přičemž má každý z rodičů nárok na 18 týdnů tohoto volna, během kterého jsou chráněna jeho pracovní práva, až do 5. narozenin dítěte. Neznamená to však, že by rodič mohl čerpat tuto dovolenou v jednom časovém úseku. Každý z rodičů může během 1 roku vyčerpat až 4 týdny rodičovské dovolené vztahující se k jednomu dítěti. Většinou se jedná o volno za účelem trávit více času s dítětem, vyhradit si čas při umístění dítěte do zařízení pečující o děti, prohlédnout si novou školu apod.

Jedinou plošně vyplácenou dávkou pro rodiny s dětmi je přídavek na dítě. Ten je v Británii vyplácen do 16 let věku dítěte, v případě studujícího dítěte do 20 let. Sazba se stanovuje pro nejstarší dítě a pro každé další dítě v rodině je částka jednotná bez ohledu na věk. To má za následek, že pro daný počet dětí je v rodině výše tohoto přídavku statická a v čase se nemění (za předpokladu, že výši přídavku nezmění zákon). Mimo to bylo v komparaci dokázáno, že při větším počtu dětí (3 a více) starších 6 let, se Velká Británie dopadem svých přídavků do životní úrovně takovéto rodiny vyrovná sociálnímu Dánsku či ho dokonce předstihne. Velká Británie se však snaží výplatu přídavků omezovat nejen tím, že stanovila poplatek formou daně vázaný na zdanitelné příjmy větší než 50 000 GBP, ale např. i časovými limity při hospitalizaci dítěte v nemocnici, které při překročení pozastavují nárok na přídavek, či pozastavením výplaty, když dítě pracuje více než 24 hodin týdně nebo pobírá určité dávky.

Velká Británie má koncepci dalších dávek, které se odvíjejí od příjmů za fiskální rok, a jedná se především o přídavek na dítě při nízkém příjmu, přídavek pro pracující s nízkým příjmem a přídavek na péči o dítě. Při stanovení jejich výše se tedy vychází

především z příjmů rodiny a z dalších okolností ovlivňující rodinnou situaci (např. postižení, náklady spojené s hlídáním dětí apod.)

Velké Británie je zástupcem liberálního modelu sociálního státu, který upřednostňuje vlastní zodpovědnost jedinců a rodin před zásahem státu. V jejím sociálním systému převládají příjmově testované dávky s poměrně přísnými hranicemi příjmů a tím, že některé z dávek jsou vázány na příjem ze zaměstnání, podporuje zapojení rodičů v placeném zaměstnání před pasivní závislostí na dávkách. To se týká především přídatku pro pracující s nízkým příjmem (v jehož rámci je vyplácen i přídatek na dítě při nízkém příjmu), jehož smyslem je navyšovat příjmy pracujících rodin s dětmi a přispívat pracujícím rodičům na náklady spojené s péčí o děti. Jak ukázal průzkum Childcare Costs Survey, tyto náklady jsou zde totiž velmi vysoké, mohou dokonce činit více, než jsou průměrné roční splátky hypotéky.

Jak již bylo několikrát zmíněno, Francie se od zemí zastupujících konzervativní model sociálního státu liší právě svou štědrá rodinnou politikou, která se svými nástroji orientuje na pronatalitní cíle.

Ačkoliv je porodné ve Francii dávkou příjmově testovanou, oficiální zdroje uvádějí, že 85 % rodin na ní přesto dosáhne. Celá koncepce posuzující nárok se zdá velmi propracovaná, jelikož zohledňuje rodinnou situaci, jako je počet dětí (těch v domácnosti plus očekávaných) a počet příjmů v rodině. Výchozí situace je pak např. pro rodiče samoživitele spravedlivější než v jiných státech. Další výhodou této dávky je její výplata již v 7. měsíci těhotenství, to znamená, že může pomoci rodičům ihned kompenzovat náklady spojené s příchodem dítěte do rodiny. Z výše provedené komparace vyplývá, že Francie má v oblasti dávky navázané na porod (či adopci) nejštědřejší politiku, jak z pohledu podmínek nároku, tak ve stanovené výši dávky a jejím dopadu do životní úrovně rodin. Přispívá k tomu i fakt, že nárok na dávku není omezen pořadím dítěte, a dále možnost dávku násobit počtem dětí při narození vícero dětí.

Co se týče délky mateřské dovolené, je při jejím stanovení opět zohledněn počet dětí, které žena čeká a které už se jí narodily dříve. Při narození vícero dětí je tak doba mateřské dovolené prodloužena, což v ostatních komparovaných zemích není bráno v potaz. Navíc, možnost přesunu určité doby postnataální mateřské dovolené do doby před porodem a naopak v sobě skrývá určitou míru flexibility. Pro vyplácení tzv. každodenních náhrad během mateřské dovolené je nutné být po určitou dobu účastna na nemocenském pojištění a odpracovat ve stanovené době určitý počet hodin.

Výše těchto náhrad je rovna základnímu čistému výdělků vypočítaného z hrubé mzdy za určitou dobu (podle charakteru zaměstnání) do stanoveného limitu. Výhodou je, že náhrady jsou vypláceny za každý den v týdnu včetně sobot, nedělí a svátků. Nevýhodou těchto transferů jsou jejich srážky o odvody daně z příjmů a další speciální odvody mající charakter daní. Tyto speciální odvody jsou však z pohledu státu potřebné, neboť jsou určeny ke snížení dluhu sociálního zabezpečení a k financování nemocenského pojištění, rodinných dávek a Fondu solidarity se staršími občany.

Otcovská dovolená je ve Francii stanovena v délce 11 dní po sobě jdoucích včetně sobot, nedělí a státních svátků, což činí kratší dobu než 2 týdny, na které mají otcové nárok v Dánsku a Velké Británii. V případě narození více dětí mají však otcové ve Francii k dispozici 18 dní po sobě jdoucích k tomu, aby trávili čas se svými nově narozenými dětmi. Čerpání otcovské dovolené v prvních 4 měsících po narození dítěte jim navíc dává možnost přizpůsobit lépe své pracovní aktivity. Podmínky nároku a výpočet výše náhrad je totožný s konceptem vyplácených dávek během mateřské dovolené, totožné jsou tedy i výhody a nevýhody související s výplatou těchto transferů.

Rodičovská dovolená je ve Francii pojímána s důrazem na svobodnou volbu rodiče, zda se chce vrátit do zaměstnání nebo přerušit své pracovní aktivity. Délka rodičovské dovolené je stanovena v délce 3 let od narození dítěte, přičemž při narození 1. dítěte je po dobu 6 měsíců pobírán přírůstek na svobodný výběr aktivity. Při narození 2. a dalšího dítěte je tento transfer vyplácen po dobu 3 let. Podmínkou pro jeho získání je prokázání platby příspěvků v rámci starobního pojištění po určitou dobu v závislosti na pořadí dítěte a částečné či úplné přerušování pracovních aktivit z důvodu péče o dítě (nebo adopci dítěte mladšího 20 let). V závislosti na tom je přírůstek vyplácen v částečné či plné výši. Jedná se o příjmově netestovanou dávku, stejně jako v případě přírůstku na svobodný výběr způsobu hlídání pro dítě mladší 6 let, jehož účelem je kompenzovat rodině výdaje spojené s denním hlídáním mateřskou asistentkou či soukromou chůvou, jejichž zaměstnavatelem jsou buď sami rodiče, nebo společnost oprávněná k tomu, aby tyto služby zajišťovala. Rodiče mohou též využívat služby jeslí. Francie se tak stala zemí, kde je možné skloubit rodičovské a pracovní povinnosti a přitom poskytnout rodině možnost volby se rozhodnout, zda se rodič naplno či částečně zařadí do pracovního procesu nebo bude s dítětem v prvních letech života trávit více času.

Koncepce rodinných přídavků (v komparaci označováno jako přídavky na děti) je ve Francii orientována především na početné rodiny a v souladu s touto politikou je vyplácena až po narození 2. dítěte, přičemž se výše dávky s rostoucím počtem dětí dramaticky zvyšuje. Při dosažení věku 14 let je navíc dávka navýšena (s výjimkou nejstaršího dítěte v rodině se 2 dětmi), je zde tedy uvažováno, že s rostoucím věkem dětí rostou i náklady spojené s jejich potřebami. Nárok není omezen výší příjmů, ani není dávka při vysokém příjmu žádným způsobem redukována, jako je tomu v Dánsku, nebo stanoven poplatek formou daní, jako ve Velké Británii. Ve výše provedené komparaci bylo ukázáno, že Francie se svými rodinnými přídávky dostává v porovnání s ostatními zeměmi do popředí až při uvažování rodiny se 3 a více dětmi. Tento fakt je navázán i na vysokou fertilitu žen, která ve Francii činí více než 2 děti na 1 ženu.

Kromě výše uvedených dávek, které byly i předmětem komparace v této práci, se Francie svými opatřeními v oblasti podpory rodin s dětmi orientuje na další rodinné situace a sociální rizika. Těm nízkopříjmovým je vyplácena základní dávka, přičemž je dále zohledňován počet dětí a počet příjmů. Dále se jedná o příjmově testovaný přídavek na začátek školního roku za předpokladu, že rodina má studující děti ve věku 6 – 18 let. Početné rodiny si mohou dále zažádat o příjmově závislou doplňkovou dávku, rodič samoživitel má nárok na přídavek na podporu rodiny, jež není vázán na jeho příjmy. Francie věnuje zvýšenou pozornost handicapovaným dětem, pro něž existuje několik dávek, a nezapomíná ani na podporu rodinného bydlení, přičemž je stanovený přídavek určen především nízkopříjmovým rodinám a mladým manželům.

Kromě přímé finanční podpory formou dávek adresovaných rodinám s dětmi, existuje ve Francii široká škála daňových úlev a zvýhodnění. Daňová úleva pro rodiny s dětmi spočívá ve stanovení koeficientu a následného rodinného kvocientu vycházejícího ze složení domácnosti, z něhož je odvozována daňová sazba. Daňová sazba je tak pro rodiny s dětmi podstatně menší, než pro bezdětné, a vzhledem k progresivním daňovým sazbám se tak jedná o podstatnou úsporu.

Potom, co se dalšími kroky stanoví čistá daň, je možné následně odečíst slevu na dítě v různé výši podle toho, jakého stupně vzdělání se účastní. Dále je možné uplatnit slevu na dani při využití hlídání dítěte mladšího 6 let mimo domácnost mateřskou asistentkou či institucí k tomu určenou. Alternativou je sleva na dani v případě hlídání dětí ve své domácnosti (rodič je zaměstnavatel mateřské asistentky nebo soukromé chůvy).

Francie disponuje rozvinutým komplexním systémem péče o děti, který je velmi kvalitní a pomáhá rodičům skloubit pracovní a rodinný život. Rodiče mohou volit mezi jeslemi, službami mateřských asistentek či soukromých chův, mateřskou školou, či volnočasovými centry. Tyto instituce jsou státem částečně či plně dotovány, nebo jsou na jejich služby poskytovány přídavky. Jelikož se v určitých geografických oblastech vyskytují problémy s umístěním dětí mladších 3 let do jeslí, zavedla francouzská vláda projekt, jež má vytvořit nová místa pro děti v rámci kolektivní i individuální péče, a vyvážit tak regionální nerovnosti v této oblasti.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat nástroje rodinné politiky v Dánsku, Velké Británii a Francii a na základě tohoto rozboru provést vzájemnou komparaci vybraných dávek s přihlédnutím k dopadu těchto dávek do životní úrovně modelových rodin ve vybraných zemích. Státy, které byly vybrány pro zkoumání dané problematiky, byly zvoleny záměrně, jelikož každý z nich představuje zástupce jednoho modelu sociálního státu, a mohly být tedy viditelné kontrasty v nastavených nástrojích v oblasti podpory rodin s dětmi.

První kapitola se zabývala vymezením sociální politiky, jakožto zastřešujícím tématu rodinné politiky, následně se věnovala aspektům rodinné politiky, jako je definice rodiny, vývoj rodinného chování, vymezení rodinné politiky včetně jejích cílů a snahy o harmonizaci této oblasti v rámci Evropy. Cílem rodinné politiky v moderních státech, který je uváděn v odborné literatuře, je *„zmírňování narůstajících nákladů rodin při opatrování mladé generace realizací principu především sociální solidarity, principu sociální spravedlnosti a principu sociální garance.“* Dále může být sledována slučitelnost rodičovských a profesních rolí, na níž má vliv i zaměstnavatel se svou personální politikou. Některé cíle rodinné politiky mohou být navázány na cíle natalitní politiky se snahou ovlivnit reprodukční chování obyvatelstva, a tím zmírnit či zastavit nepopulární trend stárnutí populace. Příkladem země, v níž jsou pronatalitní cíle navázány na opatření v oblasti rodinné politiky, je Francie, což bylo dokázáno i v této práci. Na příkladech bylo názorně ukázáno, že její rodinná politika je silně směřována k početným rodinám.

Druhá kapitola se zaměřovala na definici modelů sociálního státu a následné představení zástupců modelů z hlediska jejich historického vývoje v oblasti rodinné politiky. Jako zástupce sociálně demokratického (skandinávského) modelu sociálního státu bylo zvoleno Dánsko, liberální (anglosaský) model byl v této práci reprezentován Velkou Británií a Francie představovala zástupce konzervativního (kontinentálního) modelu sociálního státu.

Další kapitola se věnovala charakteristice nástrojů podpory rodin s dětmi v jednotlivých zemích z právního a ekonomického hlediska. Koncepce této kapitoly spočívala ve vymezení přímých finančních nástrojů, dále daňových slev a zvýhodnění pro rodiny s dětmi a následné charakteristice státních institucí péče o děti spolu s jejich rozvinutostí

a dostupností. Čerpáno bylo především z právních norem upravujících tuto problematiku v daných zemích a oficiálních dokumentů národních institucí zajišťující výplatu dávek pro rodiny s dětmi. Tyto poznatky byly následně využity ve čtvrté kapitole, která měla za úkol porovnat vybrané dávky a výhody v oblasti podpory rodin s dětmi v jednotlivých zemích a posoudit jejich sociální dopad pomocí ukazatelů ze statistik, jež uveřejňuje OECD a EUROSTAT. Součástí bylo i porovnání objemu financování této důležité oblasti veřejného sektoru a vývoje fertility v průběhu desetiletého období.

Celá problematika byla zhodnocena v páté kapitole. Dánsko poskytuje zvýšenou finanční podporu následující bezprostředně po narození dítěte, disponuje rozvinutou sítí institucí péče o dítě, jež jsou dotovány státem, klade důraz na genderovou rovnost a vysokou finanční podporu během mateřských, otcovských a rodičovských dovolených přinášející rodičům až 100 % dřívějších výdělků díky uzavíraným kolektivním smlouvám. Výhodou je velká flexibilita a variabilita v délce rodičovské dovolené, což umožňuje nejen rodičům, ale i zaměstnavateli lépe přizpůsobit pracovní aktivity. Brzký návrat matek do práce je v Dánsku spojen se zvýšenou podporou dvoukariérové rodiny. Vysoká participace žen na trhu práce je podmíněna rozvinutou sítí zařízení péče o děti, na která stát výrazným způsobem přispívá, a místní samosprávy zajišťují jejich dostupnost. Velmi striktně jsou nastaveny dávky porodního, jež jsou adresovány rodinám pouze při vícečetných porodech. Za nelichotivý trend je v Dánsku považována vysoká mimomanželská plodnost, která vedle změn forem rodinného života souvisí s vysokou podporou rodičů samoživitelů. Dánsko, přestože je označováno za stát sociálního blahobytu, přistupuje k postupnému snižování přídavků na děti s jejich rostoucím věkem a od roku 2014 zavádí nové pravidlo týkající se snížení přídavků při ročním příjmu rodičů přesahující 712 600 DKK. Vysoké zdanění, které na jedné straně umožňuje bezplatný nebo částečně bezplatný přístup k veřejným službám, na druhé straně představuje velkou zátěž pro rodiny, neboť ve zdanění není nijak zohledňována rodinná situace ani počet dětí.

Velká Británie se svou liberální politikou vyplácí porodné pouze těm nízkopříjmovým rodinám a pouze při narození 1. dítěte či za určitých podmínek při vícečetných porodech. Navíc, zátěž spojená s vyplácením dávek během mateřských a otcovských dovolených byla přenesena na zaměstnavatele. Rodičovská dovolená je koncipována jako neplacená a představuje volno, které rodiče mohou čerpat během prvních pěti let

života dítěte. Výše přídavků na děti je statická dle počtu dětí v rodině a nijak se s rostoucím věkem dětí nemění. Poměrně překvapující ve výše provedené komparaci bylo, že při větším počtu dětí (3 a více) starších 6 let se Velká Británie sociální vahou svých přídavků na děti vyrovná Dánsku či ho dokonce předčí. To ovšem nemění nic na tom, že se Spojené království snaží omezovat výplatu přídavků stanovením poplatku formou daně při překročení hranice 50 000 GBP zdanitelných příjmů za rok. Ostatní dávky jsou svým charakterem příjmově testovaných dávek určeny především nízkopříjmovým rodinám a u mnohých z nich je nárok podmiňován příjmem ze zaměstnání. To znamená, že politika Velké Británie je nastavena tak, aby podporovala zapojení rodičů v placeném zaměstnání před pasivní závislostí na dávkách. V neposlední řadě jsou pro Spojené království charakteristické velmi vysoké náklady při umístění dětí do institucí, které o ně pečují.

Francie je pro rodiny s dětmi zemí opravdu štědrou. Ačkoliv je nárok na porodné příjmově testován, většina rodin na něj i přesto dosáhne. V délce mateřských a otcovských dovolených se zohledňuje počet současně narozených dětí, a náhrady, jež jsou během nich pobírány, se vyplácejí za každý den v týdnu. Nevýhodou pro adresáty těchto náhrad jsou speciální daňové odvody, které však pro stát představují důležitý zdroj, neboť slouží např. ke snížení dluhu sociálního zabezpečení či k financování Fondu solidarity se staršími občany, což představuje v mnoha zemích aktuální téma. Dále je ve Francii v souvislosti s rodičovskou dovolenou kladen důraz na svobodnou volbu jednoho z rodičů, zda se chce vrátit naplno nebo částečně do pracovního procesu nebo chce trávit čas s dítětem. Tomuto jeho rozhodnutí je přizpůsobena koncepce příjmově netestovaných dávek, jež je během této doby podporují. Zvýšená podpora je směřována k početným rodinám především prostřednictvím rodinných přídavků a dávek k tomu určených. Tyto přídavky na děti nejsou žádným způsobem redukovány, jako je tomu v jiných státech. S podporou početných rodin souvisí pronatalitní cíle, jež se daří plnit a tento fakt se promítá ve vysoké fertilitě žen. Francie zvýhodňuje rodiny i při dalších situacích a sociálních rizicích – jako jsou handicap, začátek školního roku, podpora rodinného bydlení či rodičů samozivitelů. Kromě všech poskytovaných dávek mohou rodiče využít další podporu v podobě daňových úlev a zvýhodnění a částečně či plně dotovaných institucí péče o dítě, jejichž dostupnost v některých regionech není úplně stoprocentní, ale právě probíhající projekt francouzské vlády má tento problém vyřešit.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Znaky modelů sociálních států v oblasti rodinné politiky

Tabulka č. 2: Výše přídavku na dítě a dospívající (v DKK)

Tabulka č. 3: Výše příspěvků na dítě (v DKK)

Tabulka č. 4: Výše finanční pomoci v mateřství v případě vícečetných porodů (v GBP)

Tabulka č. 5: Výše přídavku na dítě (v GBP)

Tabulka č. 6: Výše přídavku na dítě při nízkém příjmu (v GBP)

Tabulka č. 7: Minimální odpracovaný počet hodin (týdně)

Tabulka č. 8: Maximální výše přídavku pro pracující s nízkým příjmem (v GBP)

Tabulka č. 9: Délka mateřské dovolené (v týdnech)

Tabulka č. 10: Maximální příjmy (1) pro nárok na porodné (v EUR)

Tabulka č. 11: Maximální příjmy (2) pro nárok na porodné (v EUR)

Tabulka č. 12: Maximální příjmy pro nárok na základní dávku v plné výši (v EUR)

Tabulka č. 13: Maximální příjmy pro nárok na základní dávku v částečné výši (v EUR)

Tabulka č. 14: Maximální příjmy pro nárok na základní dávku (v EUR)

Tabulka č. 15: Výše přídavku (1) na svobodný výběr způsobu hlídání (v EUR)

Tabulka č. 16: Výše přídavku (2) na svobodný výběr způsobu hlídání (v EUR)

Tabulka č. 17: Výše rodinných přídavků dle počtu nezaopatřených dětí v domácnosti (v EUR)

Tabulka č. 18: Maximální příjmy pro nárok na přídavek na začátek školního roku (v EUR)

Tabulka č. 19: Výše přídavku na začátek školního roku (v EUR)

Tabulka č. 20: Rozpětí příjmů pro nárok na doplňkovou dávku a výše dávky (v EUR)

Tabulka č. 21: Daňové úlevy spojené se vzděláváním dětí (v EUR)

Tabulka č. 22: Komparace aspektů pro nárok na porodné

Tabulka č. 23: Komparace výše dávek porodného (1)

Tabulka č. 24: Komparace výše dávek porodného (2)

Tabulka č. 25: Komparace aspektů nároku a stanovení výše přídavků na děti

Tabulka č. 26: Komparace výše přídavků na děti (1)

Tabulka č. 27: Komparace výše přídavků na děti (2)

Tabulka č. 28: Komparace výše přídavků na děti (3)

Tabulka č. 29: Komparace výše přídavků na děti (4)

Tabulka č. 30: Vývoj sociálních dávek pro rodiny s dětmi (v % z HDP)

Tabulka č. 31: Vývoj sociálních dávek pro rodiny s dětmi (v % z celkového objemu)

Tabulka č. 32: Vývoj fertility v letech 2003 – 2012

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Členění rodinných dávek dle závislosti na příjmu

Obrázek č. 2: Komparace délky mateřských a otcovských dovolených

Obrázek č. 3: Vývoj sociálních dávek vynaložených pro rodiny s dětmi
(v % z celkového objemu)

Obrázek č. 4: Vývoj fertility v letech 2003 - 2012

Seznam použitých symbolů a zkratek

ACOSS	Agence Centrale des Organismes de Sécurité Sociale
AF	Allocations familiales
ARS	Allocation de rentrée scolaire
ASF	Allocation de soutien familial
CAF	Caisse d'Allocations familiales
CARSAT	Caisse d'assurance retraite et de la santé au travail
CF	Complément familial
CLCA	Complément de libre choix d'activité
CNAF	Caisse nationale des Allocations familiales
CNAM	Caisse nationale de l'assurance maladie
COLCA	Complément optionnel de libre choix d'activité
CPAM	Caisse primase d'assurance Malaze
CRDS	Contribution au Remboursement de la Dette Sociale
CSG	Contribution Sociale Généralisée
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DKK	Dánská koruna
EPIC	European Platform for Investing in Children
ESCH	Evropská sociální charta
EU	Evropská unie
EUR	Euro
GBP	Britská libra
HDP	Hrubý domácí produkt
HMRC	Her Majesty's Revenues and Customs
MISSOC	Mutual Information System on Social Protection

MD	Mateřská dovolená
NHS	National Health Service
NIS	National Insurance Scheme
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PAJE	Prestation d'accueil du jeune enfant
PMI	Protection Maternelle et Infantile
PPP	Purchasing power parity
SMIC	Salaire minimum interprofessionnel de croissance
SMP	Statutory Maternity Pay
SSMG	Sure Start Maternity Grant
UK	United Kingdom
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
URSSAF	Unions de Recouvrement des Cotisations de Sécurité Sociale et d'Allocations Familiales
USD	Americký dolar

Seznam použité literatury

Monografie

BALDWIN, Peter. *The Politics of Social Solidarity, Class Bases of the European Welfare state, 1875 – 1975*. Cambrige: Cambridge University Press, 1992, 368 p., ISBN 9780521428934

BRADNOVÁ, Hana. *Encyklopedický slovník*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1993, 1253 s., ISBN 80-207-0438-8

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vydání, Praha: Univerzita v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002, 374 s., ISBN 80-246-0139-7

ESPING-ANDERSEN, Gøsta. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton: Princeton University Press, 1990, 248 p.

GIDDENS, Anthony. *Třetí cesta, Obnova sociální demokracie*. 1. vydání, Praha: Mladá fronta, 2001, 150 s., ISBN 80-204-0906-8

GIDDENS, Anthony. *Důsledky modernity*. 2. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 200 s., ISBN 80-86429-15-6

GLENNERSTER, Howard. *British Social Policy since 1945*. Second edition, Oxford: Blackwell Publishers Ltd., 2000, 272 p., ISBN 978-0631220220

HANZL, Daniel. *Úvod do sociální politiky*. Jihlava, 2012. Soukromá vyšší odborná škola sociální

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vydání, Praha: Portál, 2012, 407 s., ISBN 978-80-262-0219-6

HENDL, Jan. *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat*. 4. rozšířené vydání, Nakladatelství Portál, 2012, 736 s., ISBN 978-80-7248-706-6

KELLER, Jan. *Soumrak sociálního státu*. 2. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství, 2009, 158 s., ISBN 978-80-7419-017-9

KOLIBOVÁ, Helena. *Sociální systém: solidarita jako základ sociálně politických aktivit společnosti*. 1. vydání, Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2011a, 84 s., ISBN 978-80-7248-706-6

KOLIBOVÁ, Helena. *Sociální systém*. Karviná, 2011, Vysokoškolská učebnice pro kombinovanou formu studia. Slezská univerzita v Opavě. Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné

KOTOUS, Jan, MUNKOVÁ, Gabriela, PEŘINA, Pavel. *Úvod do sociální politiky*. 3. upravené a doplněné vydání, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003, 106 s., ISBN 80-85889-50-1

KOVÁŘ, Martin, SOUKUP, Jaromír, TUMIS, Stanislav. *Vznik a vývoj britského sociálního státu ve 40. – 60. letech 20. století. Příspěvek k politickým, sociálním a hospodářským dějinám Velké Británie po roce 1945*. Praha, 2006, Seminář nejnovějších dějin. Ústav světových dějin. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta.

KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5. přepracované a aktualizované vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 544 s., ISBN 978-80-7357-585-4

LAMPERT, Heinz. *Lehrbuch der Sozialpolitik*. Berlin: Springer, 1985, 371 s., ISBN 9783540158233

MACEK, Josef. *Základy sociální politiky. Díl I. Úkoly a zásady*. Praha: Ústřední dělnické knihkupectví, 1925, 366 s.

MACNICOL, John. *The Movement for Family Allowances 1918 – 1945, A Study in Social Policy Development*. London: Heinemann Educational Books Ltd., 1980, 243 p., ISBN 0-435-82555-0

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Masarykův slovník naučný, lidová encyklopedie všeobecných vědomostí, díl VI*. Praha: Československý kompas, 1932, 1132 s.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozšířené a přepracované vydání, Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s., ISBN 80-86429-19-9

MATĚJKOVÁ, Barbora, PALONCYOVÁ, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005, 79 s., ISBN 80-210-3630-3

MITCHELL, Eva. *Finanční podpora rodin s dětmi v České republice v evropském kontextu*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2010, 107 s., ISBN 978-80-86729-54-1

MUNKOVÁ, Gabriela a kol. *Sociální politika v evropských zemích*. 1. vydání, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2005, 189 s., ISBN 80-246-0780-8

MUSIL, Libor. *Vývoj sociálního státu v Evropě*. 1. vydání, Brno: DOPLŇEK, 1996, 258 s., ISBN 80-85765-62-4

PALONCYOVÁ, Jana a kol. *Rodinné chování a rodinná politika jako kontext systému denní péče o děti ve Francii a v ČR*. Praha: VÚPSV, 2013, 95 s.

POTŮČEK, Martin. *Sociální politika*. 1. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, 143 s., ISBN 80-80-85850-01-X

SMEJKALOVÁ, Dagmar. *Srovnání ekonomického dopadu sociálních dávek na rodiny s dětmi nad 3 roky v ČR a ve Francii*. Brno, 2012, Diplomová práce. Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce Mirka Wildmannová

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2. přepracované vydání, Praha: Portál, 2007, 219 s., ISBN 978-80-7367-250-8

STRAUSS, Anselm, CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vydání, Boskovice: Albert, 1999, 196 s., ISBN 80-85834-60-X

SURYNEK, Alois, KOMÁRKOVÁ, Růžena, KAŠPÁRKOVÁ, Eva. *Základy sociologického výzkumu*. 1. vydání, Praha: Management Press, 2001, 160 s., ISBN 80-7261-038-4

ŠTASTNÁ, Anna. *Neúplné rodiny v České republice a ve vybraných evropských zemích*. 1. vydání, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009, 131 s., ISBN 978-80-7416-038-7

TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. 1. vydání, Praha: Portál, 2010, 440 s., ISBN 978-80-7367-680-3

VEČEŘA, Miloš. *Sociální stát: Východiska a přístupy*. 2. upravené vydání, Praha: Sociologické nakladatelství, 1996, 112 s., ISBN 80-85850-16-8

Dokumenty přístupné z internetu

ADECRI, *La Protection Sociale en France*. [online], Assistance Technique France, Agence pour le développement et la coordination des relations internationales, 2014,

- [cit. 27.08.2014] Dostupné z: http://www.adecri.org/userfiles/files/brochure/BROCHURE%20ADECRI_2014.pdf
- BLOKSGAARD, Lotte, ROSTGAARD, Tine. *Denmark country note*. [online], International Review of Leave Policies and Research, 2013, [cit. 26.09.2014] Dostupné z: http://www.leavenetwork.org/fileadmin/Leavenetwork/Country_notes/2014/Denmark.pdf
- BRINDLE, David. *Child Benefit: a potted history*. [online] The Guardian, 2010, [cit. 22. 08. 2014] Dostupné z: <http://www.theguardian.com/society/2010/oct/04/child-benefit-a-potted-history>
- GAUTHIER, Anne Hélène. *Les politiques familiales dans les pays industrialisés: y a-t-il une convergence?* [online] University of Calgary, Department of Sociology, Population 2002/3, I.N.E.D, 200 p., [cit. 15.07.2014] Dostupné z: [http://www.cairn.info/histoire-de-l-amerique-latine--9782130578710-page-3.htm&sa=U&ei=f8DYTIyCBImvgvOHysj1CQ&ved=0CBUQFjAC%3Ecairn%3C/a%3E\)%3C/www.rhrt.edel.univ-poitiers.fr/http://www.lasmas.iresco.fr/rapport/docs/videos/avant-premiere/docs/revue-population-2002-3-page-457.htm](http://www.cairn.info/histoire-de-l-amerique-latine--9782130578710-page-3.htm&sa=U&ei=f8DYTIyCBImvgvOHysj1CQ&ved=0CBUQFjAC%3Ecairn%3C/a%3E)%3C/www.rhrt.edel.univ-poitiers.fr/http://www.lasmas.iresco.fr/rapport/docs/videos/avant-premiere/docs/revue-population-2002-3-page-457.htm)
- GUPTA, Nabanita Datta, SMITH, Nina, VERNER, Mette. *Child Care and Parental Leave in the Nordic Countries: A Model to Aspire to?* [online] Institute for the Study of Labor, 2006, [cit. 20.08.2014] Dostupné z: <http://ftp.iza.org/dp2014.pdf>
- HAANES-OLSEN, Leif. *Higher Family Allowances in France*. [online] Social Security Bulletin, 1969, Vol. 32 No. 5, [cit. 22.08.2014] Dostupné z: <http://www.ssa.gov/policy/docs/ssb/v32n10/v32n10p30.pdf#nameddest=article>
- HAANES-OLSEN, Leif. *Children's Allowances: Their Size and Structure in Five Countries*. [online] Social Security Bulletin, 1972, Vol. 35 No. 5, [cit. 22.08.2014] Dostupné z: <http://www.ssa.gov/policy/docs/ssb/v35n5/v35n5p17.pdf>
- KÆRGÅRD, Niels. *The foundation for the Danish Welfare State: Ethnic, Religious and linguistic harmony*. [online] XIV International Economic History Congress, Helsinki, 2006, [cit. 20.08.2014] Dostupné z: <http://www.helsinki.fi/iehc2006/papers1/Kaergard.pdf>

MATĚJKOVÁ, Barbora, PALONCYOVÁ, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích I.* [online] Praha: VÚPSV, 2003, 248 s. [cit. 20.10.2014] Dostupné z: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/rodpolI.pdf>

MISSOC. European Commision. *Your social security rights in the United Kingdom.* [online] European Union, Employment, Social Affairs and Inclusion, 2013, [cit. 19.09.2014] Dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20UK_en.pdf

MISSOC. Evropská komise. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení ve Spojeném království.* [online] Evropská unie, Zaměstnanost, sociální věci a sociální začlenění, 2012, [cit. 19.09.2014] Dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20UK_cs.pdf

MISSOC. European Commission. *Your social security rights in Denmark.* [online] European Union, Employment, Social Affairs and Inclusion, 2013, [cit. 20.09.2014] Dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Denmark_en.pdf

MISSOC. Evropská komise. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení v Dánsku.* [online] Evropská unie, Zaměstnanost, sociální věci a sociální začlenění, 2012, [cit. 20.09.2014] Dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Denmark_cs.pdf

NEES, Albine. *Rodinná politika není sociální politika.* [online] Národní centrum pro rodinu, sborník z Česko-Německo-Rakouské konference, 2013, [cit. 28.06.2014] Dostupné z: http://www.rodiny.cz/images/soubory/sbornik_konf2013.pdf

RUTTER, Jill. STOCKER, Katherine. *Childcare Costs Survey 2014.* [online] Family and Childcare Trust, 2014, [cit. 01.10.2014] Dostupné z: <http://www.familyandchildcaretrust.org/childcare-costs-surveys>

SOCIAL SECURITY. *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2012. Denmark.* [online] Official Social Security Website. Research, Statistics, & Policy

Analysis, 2012, [cit. 20.09.2014] Dostupné z:
<http://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2012-2013/europe/>

WORK IN DENMARK. *Welcome – We appreciate your interest in Denmark*. [online] 2014, [cit. 29.09.2014] Dostupné z:
<https://www.workindenmark.dk/~media/Workindenmark/Dokumenter/WiD%20Velkomstmappe%202014-05-07.ashx>

Legislativa

Bekendtgørelse af lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel, LOV nr 1610, ze dne 26.12.2013, ve znění pozdějších předpisů [Zákon o právu na dovolenou, dávky v nezaměstnanosti, mateřství, otcovství a rodičovství]

Bekendtgørelse af lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag, LOV nr. 574, ze dne 10.06.2014, ve znění pozdějších předpisů [Zákon o přídavcích na děti a zálohách na výživné]

Bekendtgørelse af børnelove, LOV nr. 18, ze dne 10.01.2014, ve znění pozdějších předpisů [Zákon o dětech]

Bekendtgørelse af lov om børns forsørgelse, LOV nr. 1044, ze dne 29.10.2009, ve znění pozdějších předpisů [Zákon o dětské podpoře]

Bekendtgørelse af forældreansvarsloven, LOV nr. 1073, ze dne 20.11.2012, ve znění pozdějších předpisů [Zákon o rodičovské odpovědnosti]

Dagtilbudsloven, LOV nr. 1240, ze dne 29.10.2013, ve znění pozdějších předpisů [Zákon denní péče o děti]

Vejledning om dagtilbud [Pokyny pro denní péči]

Tax Credits Act 2002 c. 21, ve znění pozdějších předpisů [Zákon o daňových kreditech]

Code de la sécurité sociale, Dernière modification: 1 octobre 2014 [Zákon o sociálním zabezpečení]

Code du travail, Dernière modification: 1 octobre 2014 [Zákoník práce]

Code général des impôts, Dernière modification : 8 novembre 2014 [Všeobecný daňový zákoník]

Webové stránky

AMELI. L'Assurance Maladie. *Vous êtes enceinte : votre congé maternité. Vos indemnités journalières.* [online] 2014, [cit. 03.09.2014] Dostupné z: <http://www.ameli.fr/assures/droits-et-demarches/par-situation-personnelle/vous-allez-avoir-un-enfant/vous-etes-enceinte-votre-conge-maternite/vos-indemnite-journalieres.php>

AMELI. L'Assurance Maladie. *Vous êtes enceinte : votre congé maternité. Durée du congé maternité.* [online] 2014, [cit. 03.09.2014] Dostupné z: <http://www.ameli.fr/assures/droits-et-demarches/par-situation-personnelle/vous-allez-avoir-un-enfant/vous-etes-enceinte-votre-conge-maternite/duree-du-conge-maternite.php>

AMELI. L'Assurance Maladie. *Votre congé de paternité et d'accueil de l'enfant. Vos indemnités journalières.* [online] 2014, [cit. 03.09.2014] Dostupné z: <http://www.ameli.fr/assures/droits-et-demarches/par-situation-personnelle/vous-allez-avoir-un-enfant/votre-conge-de-paternite-et-d-accueil-de-l-enfant/vos-indemnite-journalieres.php>

AMELI. L'Assurance Maladie. *Votre congé de paternité et d'accueil de l'enfant. Votre congé de paternité et d'accueil de l'enfant.* [online] 2014, [cit. 03.09.2014] Dostupné z: <http://www.ameli.fr/assures/droits-et-demarches/par-situation-personnelle/vous-allez-avoir-un-enfant/votre-conge-de-paternite-et-d-accueil-de-l-enfant/votre-conge-de-paternite-et-d-accueil-de-l-enfant.php>

BORGER.DK. *Børne- og ungeydelse/børnecheck.* [online] 2014, [cit. 20.09.2014] Dostupné z: <https://www.borger.dk/Sider/Boerne-ungeydelse.aspx>

BORGER.DK. *Børnetilskud til pensionister.* [online] 2014,[cit. 22.09.2014] Dostupné z: <https://www.borger.dk/Sider/Boernetilskud-pensionister.aspx>

BORGER.DK. *Børnetilskud til forældre under uddannelse.* [online] 2014,[cit. 24.09.2014] Dostupné z: <https://www.borger.dk/Sider/Boernetilskud-foraeldre-uddannelse.aspx?NavigationTaxonomyId=9622b289-c76a-4d7f-8e05-b2f6efe8a839>

BORGER.DK. *Supplerende børnetilskud til forældre i praktik.* [online] 2014,[cit. 24.09.2014] Dostupné z: <https://www.borger.dk/Sider/boernetilskud-supplerende.aspx?NavigationTaxonomyId=9622b289-c76a-4d7f-8e05-b2f6efe8a839>

BORGER.DK. *Adoptionstilskud.* [online] 2014,[cit. 24.09.2014] Dostupné z: <https://www.borger.dk/Sider/Adoptionstilskud.aspx?NavigationTaxonomyId=9622b289-c76a-4d7f-8e05-b2f6efe8a839>

BORGER.DK. *Barsel for kommende forældre.* [online] 2014, [cit. 29.09.2014] Dostupné z: <https://www.borger.dk/Sider/Barsel-kommende-foraeldre.aspx>

BORGER.DK. *Dagpleje, vuggestue, børnehave og privat børnepasning.* [online] 2014, [cit. 29.09.2014] Dostupné z: <https://www.borger.dk/Sider/Dagpleje-vuggestue-boernehave-og-privat-pasning.aspx>

CAF. *La prime à la naissance et la prime à l'adoption.* [online] 2014, [28.08.2014] Dostupné z: <http://www.caf.fr/aides-et-services/s-informer-sur-les-aides/petite-enfance/la-prime-a-la-naissance-et-la-prime-a-l-adoption>

CAF. *L'allocation de base.* [online] 2014, [cit. 30.08.2014] Dostupné z: <http://www.caf.fr/aides-et-services/s-informer-sur-les-aides/petite-enfance/l-allocation-de-base>

CAF. *Le complément de libre choix d'activité.* [online] 2014, [cit. 30.08.2014] Dostupné z: <http://www.caf.fr/aides-et-services/s-informer-sur-les-aides/petite-enfance/le-complement-de-libre-choix-d-activite>

CAF. *Le complément de libre choix du mode de garde.* [online] 2014, [cit. 30.08.2014] Dostupné z: <http://www.caf.fr/aides-et-services/s-informer-sur-les-aides/petite-enfance/le-complement-de-libre-choix-du-mode-de-garde>

CAF. *Les allocations familiales.* [online] 2014, [cit. 31.08.2014] Dostupné z: <http://www.caf.fr/aides-et-services/s-informer-sur-les-aides/petite-enfance/les-allocations-familiales-af-0?active=tab1>

CAF. *L'allocation de rentrée scolaire.* [online] 2014, [cit. 31.08.2014] Dostupné z: <http://www.caf.fr/aides-et-services/s-informer-sur-les-aides/enfance-et-jeunesse/l-allocation-de-rentree-scolaire-ars?active=tab1>

CAF. *Le complément familial*. [online] 2014, [cit. 31.08.2014] Dostupné z: <http://www.caf.fr/aides-et-services/s-informer-sur-les-aides/enfance-et-jeunesse/le-complement-familialcf?active=tab1>

CAF. *L'allocation de soutien familial*. [online] 2014, [cit. 31.08.2014] Dostupné z: <http://www.caf.fr/aides-et-services/s-informer-sur-les-aides/solidarite-et-insertion/l-allocation-de-soutien-familial-asf?active=tab1>

CAF. *L'allocation journalière de présence parentale*. [online] 2014, [cit. 31.08.2014] Dostupné z: <http://www.caf.fr/aides-et-services/s-informer-sur-les-aides/petite-enfance/l-allocation-journaliere-de-presence-parentale-ajpp-0?active=tab1>

CAF. *L'allocation d'éducation de l'enfant handicapé*. [online] 2014, [cit. 31.08.2014] Dostupné z: <http://www.caf.fr/aides-et-services/s-informer-sur-les-aides/petite-enfance/l-allocation-d-education-de-l-enfant-handicape-aeeh-0?active=tab1>

EPIC. *Denmark: Combining work and family life successfully*. [online] European Union, 2014, [cit. 26.09.2014] Dostupné z: http://europa.eu/epic/countries/denmark/index_en.htm

EPIC. *France: significant support for women and high monetary benefits*. [online] European Union, 2014, [cit. 01.10.2014] Dostupné z: http://europa.eu/epic/countries/france/index_en.htm

EUROSTAT. *Mean and median income by household type. Households with dependent children*. [online] European Commission, 2014, [cit. 03.10.2014] Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do;jsessionid=9ea7d07e30d6acd6450522c5476289818b19fc6b70fa.e34MbxSahmMa40LbNiMbxNa3uPe0>

EUROSTAT. *Mean and median income by household type. Two adults with one dependent child*. [online] European Commission, 2014, [cit. 03.10.2014] Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

EUROSTAT. *Mean and median income by household type. Two adults with two dependent children*. [online] European Commission, 2014, [cit. 03.10.2014] Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

EUROSTAT. *Mean and median income by household type. Two adults with three or more dependent children*. [online] European Commission, 2014, [cit. 03.10.2014] Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

EUROSTAT. *Expenditure – Tables by benefits, by function. Tables by benefits – family/children function* [online] European Commission, 2014, [cit. 03.10.2014] Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/social_protection/data/database

EUROSTAT. *Social protection expenditure. Expenditure – main results* [online] European Commission, 2014, [cit. 03.10.2014] Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/social_protection/data/database

EUROSTAT. *Fertility. Fertility indicators.* [online] European Commission, 2014, [cit. 03.10.2014] Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>

EUROSTAT. *Fertility. Live births by mother's age and legal marital status.* [online] European Commission, 2014, [cit. 03.10.2014] Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>

GOV.UK. *Maternity pay and leave.* [online] 2014, [cit. 08.09.2014] Dostupné z: <https://www.gov.uk/maternity-pay-leave>

GOV.UK. *Maternity allowance.* [online] 2014, [cit. 08.09.2014] Dostupné z: <https://www.gov.uk/maternity-allowance>

GOV.UK. *Sure Start Maternity Grant.* [online] 2014, [cit. 08.09.2014] Dostupné z: <https://www.gov.uk/sure-start-maternity-grant>

GOV.UK. *Paternity pay and leave.* [online] 2014, [cit. 09.09.2014] Dostupné z: <https://www.gov.uk/paternity-pay-leave>

GOV.UK. *Shared Parental Leave and Pay: employer guide.* [online] 2014, [cit. 09.09.2014] Dostupné z: <https://www.gov.uk/shared-parental-leave-and-pay-employer-guide>

GOV.UK. *Healthy Start.* [online] 2014, [cit. 09.09.2014] Dostupné z: <https://www.gov.uk/healthy-start>

GOV.UK. *Claim Child Benefit.* [online] 2014, [cit. 09.09.2014] Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-benefit>

GOV.UK. *Child Benefit when your child turns 16.* [online] 2014, [cit. 10.09.2014] Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-benefit-16-19>

GOV.UK. *Child Benefit if a child or parent dies*. [online] 2014, [cit. 10.09.2014]
Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-benefit-child-parent-dies>

GOV.UK. *Child Benefit for children in hospital or care*. [online] 2014, [cit. 10.09.2014]
Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-benefit-for-children-in-hospital-or-care>

GOV.UK. *Child Benefit if you leave the UK*. [online] 2014, [cit. 10.09.2014] Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-benefit-abroad>

GOV.UK. *High Income Child Benefit Tax Charge*. [online] 2014, [cit. 10.09.2014]
Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-benefit-tax-charge>

GOV.UK. *Child Tax Credit*. [online] 2014, [cit. 11.09.2014] Dostupné z: <https://www.gov.uk/child-tax-credit>

GOV.UK. *Working Tax Credit*. [online] 2014, [cit. 11.09.2014] Dostupné z: <https://www.gov.uk/working-tax-credit>

GOV.UK. *Childcare and tax credits*. [online] 2014, [cit. 11.09.2014] Dostupné z: <https://www.gov.uk/childcare-tax-credits>

Ministère des Affaires sociales, de la Santé et des Droits des femmes. *Les prestations familiales : conditions générales d'attribution*. [online] 2014, [cit. 01.09.2014]
Dostupné z: <http://www.social-sante.gouv.fr/informations-pratiques,89/fiches-pratiques,91/prestations-familiales,1885/les-prestations-familiales,12625.html>

OECD. *Taxing wage. Insert annual gross wage and net income, married couple, 2013*. [online] 2014, [cit. 10.10.2014] Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/taxing-wages-2014_tax_wages-2014-en#page86

Service-Public. Le site officiel de l'administration française. *Impôt sur le revenu - Frais de scolarisation des enfants (réduction)*. [online] 2014, [cit. 01.09.2014] Dostupné z: <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F9.xhtml#>

Service-Public. Le site officiel de l'administration française. *Impôt sur le revenu - Frais de garde d'enfant hors du domicile (crédit d'impôt)*. [online] 2014, [cit. 01.09.2014] Dostupné z: <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F8.xhtml#>

Service-Public. Le site officiel de l'administration française. *Impôt sur le revenu - Employé à domicile (réduction ou crédit d'impôt)* [online] 2014, [cit. 01.09.2014] Dostupné z: <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F12.xhtml>

VÚPSV. *Francie. Rodičovská péče*. [online] 2014, [cit. 03.09.2014] Dostupné z: <http://www.vupsv.cz/index.php?p=france&site=default>

Seznam příloh

Příloha A: Převody dětských přídavků na jednotné období a jednotnou měnu

Příloha B: Převody mediánu čistého ročního příjmu dané domácnosti na měsíční částky

Příloha A: Převody dětských přídavků na jednotné období a jednotnou měnu

Dánsko

VĚK DÍTĚTE (V LETECH)	VÝŠE PŘÍDAVKU V DKK (ČTVRTLETNĚ/MĚSÍČNĚ)	PŘEPOČET NA MĚSÍČNÍ ČÁSTKY V DKK	PŘEVOD NA MĚSÍČNÍ ČÁSTKY V EUR
0 - 2	4 404	1 468	197,21
3 - 6	3 486	1 162	156,10
7 - 14	2 745	915	122,92
15 - 17	915	915	122,92

Velká Británie

PRO KOHO JE PŘÍDAVEK URČEN	VÝŠE PŘÍDAVKU V GBP (TÝDENNÍ)	PŘEPOČET NA MĚSÍČNÍ ČÁSTKY V GBP	PŘEVOD NA MĚSÍČNÍ ČÁSTKY V EUR
nejstarší nebo jediné dítě	20,5	82	104,47
každé další dítě	13,55	54,2	68,8

Francie

POČET DĚTÍ V DOMÁCNOSTI	VÝŠE PŘÍDAVKU V EUR (MĚSÍČNÍ)
2	129,35
3	295,05
4	460,77
za každé další dítě	+ 165,72

od 14 let navýšení o 64,67 EUR

Zdroj: vlastní zpracování dle borger.dk, GOV.UK, CAF, vlastní výpočty, 2014

Příloha B: Převody mediánu čistého ročního příjmu dané domácnosti na měsíční částky

Dánsko

DEFINOVANÁ DOMÁCNOST PRO VÝBĚR MEDIÁNU	MEDIÁN ČISTÉHO ROČNÍHO PŘÍJMU DOMÁCNOSTI (v EUR A PPP)	PŘEVOD NA MĚSÍČNÍ ČÁSTKY (v EUR A PPP)
domácnost s nezaopatřenými dětmi	20 384	1 698,67
2 dospělí s 1 nezaopatřeným dítětem	22 869	1 905,75
2 dospělí se 2 nezaopatřenými dětmi	21 922	1 826,83
2 dospělí se 3 a více nezaopatřenými dětmi	18 959	1 579,92

Velká Británie

DEFINOVANÁ DOMÁCNOST PRO VÝBĚR MEDIÁNU	MEDIÁN ČISTÉHO ROČNÍHO PŘÍJMU DOMÁCNOSTI (v EUR A PPP)	PŘEVOD NA MĚSÍČNÍ ČÁSTKY (v EUR A PPP)
domácnost s nezaopatřenými dětmi	14 876	1 239,67
2 dospělí s 1 nezaopatřeným dítětem	18 069	1 505,75
2 dospělí se 2 nezaopatřenými dětmi	16 471	1 372,58
2 dospělí se 3 a více nezaopatřenými dětmi	12 107	1 008,92

Francie

DEFINOVANÁ DOMÁCNOST PRO VÝBĚR MEDIÁNU	MEDIÁN ČISTÉHO ROČNÍHO PŘÍJMU DOMÁCNOSTI (v EUR A PPP)	PŘEVOD NA MĚSÍČNÍ ČÁSTKY (v EUR A PPP)
domácnost s nezaopatřenými dětmi	18 515	1 542,92
2 dospělí s 1 nezaopatřeným dítětem	21 014	1 751,17
2 dospělí se 2 nezaopatřenými dětmi	19 857	1 654,75
2 dospělí se 3 a více nezaopatřenými dětmi	16 258	1 354,83

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT, vlastní výpočty 2014

Abstrakt

ŠTOKOVÁ, K. *Podpora rodin s dětmi – komparace ve vybraných zemích*. Diplomová práce, Plzeň: Fakulta ekonomická Západočeské univerzity v Plzni, 2015, 133 s.

Klíčová slova: rodinná politika, rodinné dávky, přídavek na dítě, mateřské, otcovské a rodičovské dovolené a dávky, instituce péče o dítě

Diplomová práce je zaměřena na vymezení nástrojů podpory rodin s dětmi v Dánsku, Velké Británii a Francii a následnou komparativní analýzu vybraných nástrojů a aspektů rodinné politiky v těchto zemích.

Celá práce je rozčleněna do pěti kapitol. Nejprve se zabývá vymezením pojmů z oblasti sociální a rodinné politiky. Druhá část pojednává o jednotlivých modelech sociálního státu a rodinné politiky a o historii zvolených zástupců modelů sociálního státu s důrazem na vývoj v oblasti rodinné politiky. V další kapitole jsou vymezeny konkrétní nástroje podpory rodin s dětmi v Dánsku, Velké Británii a Francii z právního, sociálního a ekonomického hlediska. Hlavní důraz je kladen na peněžní dávky, daňové úlevy a instituce péče o děti.

Další část práce se věnuje komparaci zemí v oblasti dávek porodného, délky mateřských, otcovských a rodičovských dovolených a přídavků na děti podle zvolených modelových situací. Výše jednotlivých dávek je vztažena k ukazatelům, jež nastiňují dopad dávek do životní úrovně rodin. Tato kapitola zahrnuje také komparaci financování oblasti podpory rodin s dětmi a porovnání vývoje fertility.

Abstract

ŠTOKOVÁ, K. *Support of families with children – comparison of chosen countries*. Diploma Thesis, Pilsen: Faculty of Economics, University of West Bohemia in Pilsen, 2015, 133 p.

Key words: family policy, family allowances, child benefit, maternity, paternity and parental leave and pay, institutions of childcare

The Diploma Thesis is focused on the tools of support of families with children in Denmark, United Kingdom and France and the consequent comparative analysis of the selected tools and the aspects of the family policy in these countries.

The whole work is divided into five chapters. At first, the Thesis is dedicated to determine terms of the social and family policy. The second part deals about the particular models of the social state and family policy and about the history of the chosen representatives of the models of the social state with the emphasis on the progress of the family policy. In the next chapter, there are explained the specific tools of support of families with children in Denmark, United Kingdom and France from the legal, social and economic point of view. The main emphasis is putted on the financial allowances, tax concessions and institutions of childcare.

The next part of the Thesis dedicates to the comparison of the countries in the field of maternity grant, maternity, paternity and parental leave, and child benefit according to the chosen model situations. The amount of the particular allowances is related to the indicators which indicate the impacts of the allowances to the living standard of the families. This chapter also includes the comparison of funding of the support of families with children and the comparison of the progress of fertility.